

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Karar Günü:23.11.1993

R.G. Tarih-Sayı:14.02.1994-21849

DAVACI : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI : Özgürlük ve Demokrasi Partisi

DAVANIN KONUSU

Özgürlük ve Demokrasi Partisi Programı'nın kimi bölümlerinin 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) bendi, 81. maddesinin (a) ve (b) bentleri ve 89. maddesine; Anayasa'nın da Başlangıç Kısmı ile 2., 3., 14., 24., 42., 68., 69. ve 136. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek Siyasî Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılmasına karar verilmesi

istemidir.

I- İDDİANAME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 29.1.1993 günlü, SP.42 Hz.1993/10 sayılı İddianamesinde aynen:

"I- Giriş

Siyasî Partiler Yasası (daha sonra SPY olarak belirtilecektir)nin 3. maddesine göre, "Siyasî partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmalarını ve açık propagandalarını ile millî iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır."

Bu şekilde tanımlanmış olan siyasal partileri Anayasa'nın 68. maddesinin ikinci fıkrası hükmü, demokratik siyasal hayatın vazgeçilmez unsurları saymıştır. Ancak, ulusal iradenin oluşmasındaki rol ve görevleriyle olağan derneklerden farklı bir konumda bulunan ve bu nedenle kendilerine Anayasa'da özel bir yer verilmiş olan siyasal partilerin varlığını demokratik rejimin "olmazsa olmaz" koşulu kabul eden bu anlayışın mutlak ve sınırsız olduğu söylenemez. Çünkü, toplum hayatında çok önemli görevlere sahip bulunan siyasal partilerin demokratik düzeni ve Cumhuriyet ilkelerini hedef alan bir güç odağı durumuna gelmesi toplumu tehdit etmeye başlar ki böyle bir duruma devletin hareketsiz kalması kamu düzeni ve toplumun devamlılığı kavramlarıyla bağdaşmaz. Devletin bu konuda gerekli tedbirleri alması onun demokratik hukuk devleti olma niteliğinin gereği ve sonucudur. Nitekim, Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası, siyasal partilerin tüzük ve programlarının devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, ulus egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağını öngörmüş, 69. maddesinde ise, faaliyetlerinde 14. maddedeki sınırlamalar dışına çıkamayacakları esasını getirmiş, SPY.nda da bu ilkelere uygun düzenlemelerle aksine durum ve davranışlar kapatma yaptırımıyla karşılanmıştır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Siyasal partilerin toplum hayatındaki olağanüstü rollerini göz önüne alan Anayasa 69. maddesiyle, biraz önce belirttiğimiz ilkeler doğrultusunda, kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukuki durumlarının Anayasa ve yasa hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetleme ve gerektiğinde kapatma davası açma görevini Cumhuriyet Başsavcılığımıza vermiş, SPY.nın 9. maddesi de bu görevi Anayasanın direktifine uygun olarak düzenlemiş bulunmaktadır.

Davalı siyasî parti, gerekli bildiri ve belgelerin 19.10.1992 tarihinde İçişleri Bakanlığına verilmesiyle SPY.nın 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmıştır. Kuruluş bildiri ve eklerinin anılan Bakanlıkça Cumhuriyet Başsavcılığımıza gönderilmesini takiben Anayasa'nın 69 ve SPY.nın 9. maddelerinin yüklediği görev çerçevesinde davalı partinin tüzük ve programıyla kurucularının hukukî durumlarının Anayasa ve yasa hükümlerine uygun olup olmadığı öncelikle incelenmiş ve programında ayrıntılarına aşağıda yer verilecek olan aykırılıklar tespit edilmiştir.

II- Konuyla İlgili Yasal Düzenlemeler

A) Anayasa Hükümleri

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Madde 3- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir.

Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı albayraktır.

Millî marşı "İstiklâl Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır.

Madde 4- Anayasanın 1 nci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

Madde 14- Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamazlar.

Bu yasaklara aykırı hareket eden veya başkalarını bu yolda teşvik veya tahrik edenler hakkında uygulanacak müeyyideler kanunla düzenlenir.

Anayasanın hiçbir hükmü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz.

Madde 24- Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 ncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.

Madde 42- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkilâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez.

Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.

Madde 68- Vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden çıkma hakkına sahiptir. Parti üyesi olabilmek için yirmibir yaşını ikmal etmek şarttır.

Siyasî partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasî partiler, önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasî partilerin tüzük ve programları, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz.

Sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasî partiler

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

kurulamaz.

Siyasî partiler, yurt dışında teşkilatlanıp faaliyette bulunamaz, kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri ayrıcalık yaratan yan kuruluşlar meydana getiremez, vakıf kuramazlar.

Hâkimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, öğrenciler ve Silahlı Kuvvetler mensupları siyasî partilere giremezler.

Madde 69- Siyasî partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamazlar; Anayasanın 14 üncü maddesindeki sınırlamalar dışına çıkamazlar; çıkanlar temelli kapatılır.

Siyasî partiler, kendi siyasetlerini yürütmek ve güçlendirmek amacıyla dernekler, sendikalar, vakıflar, kooperatifler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları ile siyasî ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar.

Bunlardan maddi yardım alamazlar.

Siyasî partilerin parti içi çalışmaları ve kararları, demokratik esaslarına aykırı olmaz.

Siyasî partilerin malî denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır.

Cumhuriyet Başsavcılığı, kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukuki durumlarının Anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetler; faaliyetlerini de takip eder.

Siyasî partilerin kapatılması, Cumhuriyet Başsavcılığının açacağı dava üzerine, Anayasa Mahkemesince karara bağlanır.

Temelli kapatılan siyasî partilerin kurucuları ile her kademedeki yöneticileri; yeni bir siyasî partinin kurucusu, yöneticisi ve denetçisi olamayacakları gibi, kapatılmış bir siyasî partinin mensuplarının üye çoğunluğunu teşkil edeceği yeni bir siyasî parti de kurulamaz.

Siyasî partiler, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, yabancı ülkelerdeki dernek ve gruplardan herhangi bir suretle aynî ve nakdî yardım alamazlar, bunlardan emir alamazlar ve bunların Türkiye'nin bağımsızlığı ve ülke bütünlüğü aleyhindeki karar ve faaliyetlerine katılamazlar. Bu fıkra hükümlerine aykırı hareket eden siyasî partiler de temelli kapatılır.

Siyasî partilerin kuruluş ve faaliyetleri denetleme ve kapatılmaları yukarıdaki esaslar dairesinde kanunla düzenlenir.

Madde 136- Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.

B) Siyasî Partiler Yasası Hükümleri

Madde 78- Siyasî partiler:

a) Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın Başlangıç Kısmında ve 2 nci maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3 üncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, millî marşına ve başkentine dair

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabileceği esasını, Türk Milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü; seçimler ve halkoylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek;

Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak;

Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler.

b) Bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar.

c) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamazlar ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

d) Askerlik, güvenlik veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı nitelikte eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunamazlar.

e) Genel ahlâk ve adaba aykırı amaçlar güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

f) Anayasanın hiç bir hükmünü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlayamazlar.

Madde 81- Siyasî partiler:

a) Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

b) Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar.

c) Tüzük ve programlarının yazımı ve yayınlanmasında, kongrelerinde açık veya kapalı salon toplantılarında, mitinglerinde, propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanamazlar; Türkçe'den başka dillerde yazılmış pankartlar, levhalar, plaklar, ses ve görüntü bantları, broşür ve beyannameler kullanamaz ve dağıtamazlar; bu eylem ve işlemlerin başkaları tarafından da yapılmasına kayıtsız kalamazlar. Ancak, tüzük ve programlarının kanunla yasaklanmış diller dışındaki yabancı bir dile çevrilmesi mümkündür.

Madde 89- Sîyasal partiler, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığının, genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasanın 136 ncı maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler.

III- Dava Konusu Parti Programı

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Davalı partinin programında, davaya esas olarak, şu hususların yer aldığı görülmektedir:

".....

Türkiye'de Türk, Kürt ve diğer azınlık halkların ortaklaşa yürüttüğü bir "Kurtuluş" savaşı ile saltanat yıkılmış, Cumhuriyet kurulmuştur. Bu kuruluş sadece Türk egemen anlayışıyla sonuçlandırılmış, bu temelde yürütülen batı ile bütünleşme çabalarından bir sonuç çıkarılamamış, Türkiye geri kalmışlıktan kurtulamamıştır.

.....

...Tekel iktidarlarının yapısı Cumhuriyetin ilk günlerinden bugüne kadar, sivil-asker bürokratlarla iç içe geçerek bu bütünleşme ve işbirliği temelinde sürdürülüyor. Tekelci hakimiyeti sürdürebilmek için; Kürt halkını inkar ve haklı taleplerini bütünüyle yok sayma... temelinde geliştirilen siyasî politikalarla yürüyorlar.

.....

Kürt halkının en doğal demokratik hak ve istemlerine karşı, bu şöven, militarist propagandalar, sürgün ve imha politikaları daima öne çıkarılarak egemen "Türk" anlayışı korunmuş, başta Kürt halkı olmak üzere diğer ulusal azınlıklara ve dahası Türk halkına da baskıları öngören kapitalist sisteme bağlı devlet politikalarını "Çağdaşlaşma", "Batılılaşma" adına sürdürölmüşlerdir...

.....

Türkiye'nin bütünlüğünü siyasal, sosyal, ekonomik olarak etkisi altına alan bu durum karşısında tekelci iktidar çözümsüzdür. Çünkü bu iktidar toplumun ezici çoğunluğunun çıkarlarına karşıdır. Ve söz konusu çözümsüzlüğü egemen sermaye çıkarları temelinde tüm topluma zorla kabul ettirmek istemektedirler. Ve böylelikle Türk ve Kürt emekçilerinin çıkarlarını savunan bütün demokratik çıkışları tıkamaktadırlar.

.....

ÖZDEP, halklarımızın, barış ve kardeşliğinin egemen olduğu bir düzen yaratılmasını ve bu düzen içinde özgür iradeye dayalı kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesini öngörür.

ÖZDEP, halkların kardeşliği, birliği ve dayanışması önünde engel olan her türden ve renkten ırkçı, şöven ve gerici faşist ideolojik akım ve örgütlenmelere karşı aktif bir politik, ideolojik, demokratik mücadeleyi yürütür.

ÖZDEP, iç ve dış politikaların belirlenmesinde tüm emekçi kitlelerin ve halklarımızın ortak çıkarlarını temel alır...

ÖZDEP, emekçi sınıfların ve her türden meslek gruplarının, dinsel ve ulusal azınlıkların kendi politik, ekonomik, mesleki ve kültürel çıkarlarını ifade etmeleri için demokratik örgütlenme haklarını temel bir yaşamsal ilke olarak görür ve Anayasal güvence altına alır.

.....

ÖZDEP, Türk ve Kürt halkı ile azınlıkların demokratik, özgür bir ortam içinde kendi dil, kültür, gelenek, felsefi ve dinî inanç ve ibadetlerini özgürce yerine getirmeleri ve geliştirmeleri için tüm olanakları sağlar. Başta TV, radyo olmak üzere her türlü basın yayın olanaklarından eşitçe yararlanmalarını öngörür.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

ÖZDEP, halkların temel eğitimini kendi ana dilleri ile yapmalarını öngörür ve bunun gerçekleşmesi için devletin maddi desteğini sağlar.

ÖZDEP, nihai olarak, Türk ve Kürt halklarını toplumcu bir düzene götürmek için gerekli tüm demokratik ön koşul ve hazırlıkları gerçekleştirmeyi öngörür...

ÖZDEP, halklarımızı bütün yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarımızın yegane sahibi olarak görür...

ÖZDEP, halkların kendi bağımsızlık ve özgürlükleri için yürüttükleri haklı ve meşru mücadeleleri destekler, onlarla birlikte dayanışma içinde olur.

.....

Partimiz Türk ve Kürt halklarının ve bütün azınlıkların çıkarlarını ifade eden, halkın onayıyla seçilmiş, temsilcilerinin toplandığı demokratik bir Halk Meclisinin yaratılmasını öngörür.

.....

Demokratik halk meclisi... halklarımızın ulusal iradesini temsil eden demokratik, çağdaş bir yasama gücü ve organı olacaktır.

.....

Basın-yayın halkın politik, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının savunulmasında halkların ulusal kimlik, dil ve kültürlerinin doğru bir tarzda halka kavratılmasında, halklar arasında dostluk ve kardeşliğin geliştirilip güçlendirilmesinde etkin bir araç haline getirilecektir.

.....

Devlet din işlerine karışmayacak, din cemaatlere bırakılacaktır.

Partimiz... bütün ezilen sömürülen halkların kendi kaderlerini tayin hakkına yönelik her türlü ekonomik, politik, askeri ve kültürel saldırıya karşıdır.

Partimiz halkların kendi bağımsızlık ve özgürlükleri için yürüttükleri haklı ve meşru mücadeleleri destekler, onlarla birlik ve dayanışma içinde olur.

Partimiz, ulusal ve dinsel azınlıkların demokratik ve özgür bir ortamda kendi dil, kültür, gelenek, felsefi ve dinî inanç ve ibadetlerini özgürce geliştirebilmeleri için tüm olanakları sağlar.

Başta televizyon, radyo olmak üzere her türlü basın-yayın olanaklarından eşitçe yararlanmalarını öngörür...

.....

Özgürlük ve Demokrasi Partisi ülkeyi birlikte kuran Türk ve Kürt halklarının eşit ve gönüllü birliğinden yanadır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Özgürlük ve Demokrasi Partisi Kürt sorununun çözüme kavuşturulmasını, demokrasinin temeli kabul eder. Bu sorun Türkler ve Kürtlerin, demokrasi ve özgürlükten yana olan herkesin sorunudur.

Özgürlük ve Demokrasi Partisi, Kürt sorununun İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Helsinki Sonuç Belgesi hükümlerine uygun barışçı ve demokratik yöntemlerle çözülmesinden yanadır.

.....

Özgürlük ve Demokrasi Partisi halkların eşit ve özgür iradesi temelinde oluşturulacak demokratik bir çözüm için Kürt halkının özgür iradesine sonuna kadar saygılıdır...

.....

....Bugün ülkemizde hukuk ve adalet mekanizması antidemokratik, temel insan hak ve özgürlüklerini çiğneyen, egemen sınıfların çıkarlarını temel alan, Kürt halkının ulusal varlığını yadsıyan, emekçilerin ekonomik, demokratik örgütlenmesini yasaklayan gerici, şöven, ırkçı bir niteliğe sahiptir.

.....

Yargılamada ana dil esas alınacaktır.

.....

Türk ve Kürt halklarının ve azınlıkların kendi ulusal kültürlerini özgürce geliştirme ve sahiplenme ortamı yaratılacaktır. Halk ve ulus olmanın birinci ve temel unsuru dil olduğundan her halkın kendi ana diliyle eğitim yapma olanağı sağlanacaktır.

.....

Herkesin temel eğitimini kendi ana diliyle yapması sağlanacaktır. İlkokuldan yüksekokula dek her kademedede ana dilde eğitim yapma fırsatı yaratılacaktır.

.....

IV- Kapatma Sebepleri ve Değerlendirme

A) Kapatma Sebepleri

"Giriş" bölümünde de belirtildiği gibi siyasal partilerin amaçları ve kapatılmalarına ilişkin esaslar Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde belirtilmiştir. 68. maddenin dördüncü fıkrasında, siyasal partilerin tüzük ve programlarının devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, ulus egemenliğine, demokratik ve lâik cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı, beşinci fıkrasında da, sınıf ve zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan parti kurulamayacağı kuralı getirilmiş, 69. maddenin birinci fıkrasında ise siyasal partilerin tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamayacakları, Anayasa'nın 14. maddesindeki sınırlamaların dışına çıkamayacakları, çıkanların temelli kapatılacakları, 8. fıkrasında da, siyasal partilerin yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, yabancı ülkelerdeki dernek ve gruplardan herhangi bir suretle aynı ve nakdi yardım ve emir alamayacakları ve bunların Türkiye'nin bağımsızlığı ve ülke bütünlüğü aleyhindeki karar ve faaliyetlerine katılmayacakları, bu hükümlere aykırı hareket eden siyasal partinin temelli kapatılacağı kabul edilmiştir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Siyasal partilerin kurulmalarına, faaliyetlerine, denetlenmelerine, kapatılmalarına vs. ilişkin esasları düzenleyen SPY. Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde öngörülen ilke ve esaslardan hareketle, siyasî partilerle ilgili yasaklar başlıklı dördüncü kısmında, partilerin amaç ve faaliyetlerinde uymak zorunda oldukları hususları ayrıntılı olarak düzenlemiş ve bu ilke ve esaslara uymamanın yaptırımını 101. maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde partinin kapatılması olarak belirlemiştir.

Davanın konularıyla sınırlı kalmak üzere, anılan Yasa'nın 78 maddesinde; "Siyasî partiler:

a- Türkiye Devletinin ... Anayasa'nın Başlangıç kısmında ve 2. maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasa'nın 3. maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline ... dair hükümlerini ... değiştirmek;

...dil, ırk ..., din ve mezhep ayırımı yaratmak;

Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler.

..." hükmü yer almıştır.

Maddenin (a) bendinde, ağırlıklı olarak, Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile devletin temel öğelerini belirleyen ve bunları koruma amacıyla getirilen hükümlerine gönderme yapıldığı görülmektedir. Anayasa'nın, Cumhuriyetin ve dolayısıyla Devletin niteliklerini belirleyen 2. maddesiyle, Türkiye Cumhuriyetinin millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan ... lâik ... bir devlet olduğu belirtilmiştir. Gerek Anayasa'nın 2. maddesinde, gerekse SPY'nın 78. maddesinin (a) bendinde zikredilen "Başlangıç"ta ise, Anayasa'nın, "Atatürk'ün ... ilke ve inkılâpları doğrultusunda hiçbir düşünce ve mülâhazanın Türk millî menfaatlerinin, Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında koruma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı ... fikir, inanç ve kararıyla anlaşılması, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp, uygulanması..." gerektiği ifade edilmiştir.

Başlangıçta yer alan "Türk varlığının devleti ve ulusuyla bölünmezliği" esasından 2. maddede dolaylı olarak sözedilmiş, 3. maddenin birinci fıkrasında ise "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir" ifadesiyle bu esaslar tekrarlanmış, 14. maddenin birinci fıkrasında, Anayasadaki hak ve özgürlüklerin hiçbirinin devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak ... dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak... amacıyla kullanılamayacakları kabul edilerek temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasının önüne geçilmek istenmiştir.

Toplumun siyasal bakımdan örgütlenmiş şekli olan devletin kendisine ve dolayısıyla topluma yönelebilecek tehditlere karşı varlığını koruma endişesinin bir ifadesi niteliğindeki, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ilkesi konusunda Anayasa'nın gösterdiği duyarlık bu söylenenlerle kalmamış, 4. maddesinde bu ilkeyi içeren 2. ve 3. maddelerin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin teklif edilemeyeceği kuralını getirmiş, ayrıca 5, 13, 28, 30, 33, 58, 130, 133, 135 ve 143. maddelerinde de bu temel ilkeye yer vermiş, hatta 81. maddesinde milletvekili, 103. maddesinde Cumhurbaşkanı yemini metnine dahil etmiştir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Devletin ülkesiyle bölünmez bütünlüğü, onun dışı karşı bağımsızlığının ve ülke bütünlüğünün sağlanması ve korunması demektir. Ulusuyla bölünmezliği ise, herhangi bir azınlığın meydana gelmesinin önlenmesi, bölgecilik ve ırkçılığın yasaklanması anlamına gelir. Bu ilkelerden birine aykırı davranılması diğerinin de ihlali sonucunu doğurur. Ulusal Kurtuluş Savaşının hareket noktası olmuş ve onun belgesi haline gelmiş olan "Türk Devletinin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği" ilkesinin tarihsel ve hukuksal dayanağı, Amasya Genelgesi'nde sözü edilen, Sivas ve Erzurum Kongrelerinde kabul edilen "ulusal sınırları içinde bulunan vatanın ayrılık kabul etmeyen bütünlüğünün ve ulusun bağımsızlığının tehlikede oluşu"na ilişkin kararlar ile bunlardan esinlenerek, belirlenen sınırlar içindeki toprakların ve bu yerlerde kaynaşmış biçimde yaşayanların bir bütün olduklarını kabul ve ilân eden "Misak-ı Milli" Bildirgesi (Ahd-ı Millî Beyanname)dir. Bu belgede bir bütün oluşturdukları belirtilenler arasında herhangi bir etnik topluluktan söz edilmemiş, Lozan Barış Antlaşması da "Müslüman olmayan" kimseleri ayırık tutarak, ulusal sınırlar içinde hiçbir etnik azınlığın varlığını kabul etmemiştir.

SPY'nın 78. maddesi bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer konu, Anayasa'nın Başlangıç Kısmı'nda ve 2. maddesindeki Atatürk milliyetçiliği düşüncesidir. Yukarıda belirtildiği gibi, Başlangıç'ta Anayasa'nın "hiçbir düşünce ve mülâhazanın ... Atatürk Milliyetçiliği, ilke ve inkılapları karşısında koruma göremeyeceği..." fikir, inanç ve kararıyla anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. 2. maddenin gerekçesinde, Atatürk milliyetçiliği, bütün fertlerin kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, diğer bir deyişle ulusal dayanışma ve adalet anlayışı içerisinde yaşamaları şeklinde tanımlanmaktadır. Başlangıç'ın dokuzuncu pragrafında, Türk vatandaşlarının millî gurur ve iftiharlarda, millî sevinç ve kederlerde, millî varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğunun belirtilmesi de Atatürk milliyetçiliği düşüncesinin aynı nitelikte bir başka anlatımıdır.

Türkiye Cumhuriyetinin bağlı bulunduğu ve onun bir ulusal devlet olma niteliğinin gereği olan Atatürk milliyetçiliği modern milliyetçilik düşüncesidir. Buna göre, çeşitli kökenlerden gelseler bile, bireyleri bir araya getiren, bir arada yaşatan şey, onlardaki aynı bir ulusa mensup olma duygu ve düşüncesi, buna dair irade birliğidir. Subjektif nitelikteki bu milliyetçilik düşüncesinde esas olan, kökeni ne olursa olsun, bireyin kendisi gibi olanlarla birlikte kaderde, kıvançta ve tasada ortak ve bölünmez bir bütün oluşturdukları duygu, düşünce ve inancıdır. Bu bakımdan, sınırları belli olan ve bölünmez vatan esasına dayanır. Gerçekçi ve çağdaş milliyetçilik anlayışını temsil eder. Irk düşüncesine ve kökence başka görünen toplulukların bütünden ayrı sayılmaları düşüncesine yer vermez. Kültür milliyetçiliğidir. Bu nedenle, kökenlerine bakılmaksızın bireyleri ortak bir kültüre mensup oldukları bilinci etrafında toplar, onları "tek ulus" yapısı içinde kaynaştırıp, bütünleştirir. Yüksek Mahkemeniz de bir tarihsel olgu niteliğindeki bu milliyetçilik anlayışını kararlı bir biçimde yukarıda belirtilen anlamda yorumlayagelmiştir. Nitekim, 20.7.1971 gün, 1971/3 sayılı, 8.5.1980 gün, 1980/1 sayılı, 27.11.1980 gün, 1980/59 sayılı, 18.2.1985 gün, 1985/4 sayılı kararlarında bu yorum tarzı tekrarlanmış; 16.7.1991 gün, 1991/1 sayılı kararında ise, milliyetçiliğin büyük bir toplumsal gerçek ve "millet düşüncesi" üzerine kurulu olan, çağın en etkin kültür ve politik anlayışı, Türkiye Cumhuriyetinin ve Türk devriminin temel ve önde gelen ilkelerinden olduğunu, Cumhuriyet döneminde "millet" ile "milliyetçilik" kavramlarının, başta Yüce Atatürk olmak üzere Cumhuriyetin kurucuları ve onların koyduğu temel ilkeler üzerinde Cumhuriyeti yöneten kuşaklarca yorumlanıp 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında yer almış oldukları, ... bunun ırkçı bir kavram değil, Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk halkını, kökeni ne olursa olsun devlet yönünden tartışmasız eşitliği, içtenlikli birliği ve birlikte yaşama istencini içeren çağdaş bir olgu olduğu; ayırmacılığı dışlayıp "ulus" yapısı içinde kaynaşmayı öngördüğü belirtilerek aynı esaslara işaret edilmiş ve en son 10.7.1992 gün, 1992/1 sayılı kararında da 16.7.1991 günlü

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

kararın yukarıda zikredilen bölümü tekrarlanmak suretiyle Atatürk milliyetçiliği düşüncesinin anlamı bir kere daha açıklanmış ve vurgulanmış bulunmaktadır.

Anayasa, başlangıç kısmı ile 2. maddesinde Atatürk milliyetçiliği ilkesine yer vermek suretiyle onu Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı temel görüş ve ilkeler arasına katmış, bununla da yetinmeyerek, eğitim ve öğretim hakkı ve ödevini düzenleyen 42. maddesinde, eğitim ve öğretimin doğrultusunun Atatürk ilkeleri olacağını belirtmiş, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunu düzenleyen 134. maddesinde Atatürkçü düşünceyi ... araştırma ve yaymayı kurumun amaçları arasında saymıştır. Bu maddelerde geçen "Atatürk ilkeleri" ve "Atatürkçü düşünce" kavramları içinde Atatürk milliyetçiliğinin de bulunduğu kuşkusuzdur.

SPY'nın 78. maddesinin (a) bendinde siyasal partilere yasaklanan bir başka husus, devletin diline dair hükümlerini değiştirme amacını gütmeye veya bu amaca yönelik faaliyette bulunmadır. Anayasa'nın 3. maddesinde devlet dilinin Türkçe olduğu belirtilmiştir. Devletin ulusal niteliği ve ulusuyla bölünmezliği ilkesinin bir gereği ve sonucu olan, devlet dilinin Türkçe olması resmî işlemlerin ve yazışmaların Türkçe yapılması, resmî belgelerin Türkçe yazılması anlamındadır. Ancak, bunun ötesinde, Türkçe yurt düzeyinde yüzyıllar boyunca, soyları farklı da olsa, birlikte yaşayan, karışık kaynaşmış, kitlelerin kullandığı bir bilim, kültür ve edebiyat dili haline gelmiş ve bireylerin birbirleriyle iletişiminin sağlanmasında ana öge olmuştur. Türkçenin kullanımındaki bu yaygınlık karşısında, bazı etnik grupların kullandıkları yerel nitelikteki dillerin resmi dil yerine, genel iletişim ve eğitim dili olarak kabul edilmesi düşünülemez.

Anayasa'nın 26. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz." kuralı getirilmiştir. Günümüzde ülkemizde yasaklanmış bir dil bulunmadığı gibi, genel hayatta birçok dilin bulunduğu görülmektedir. Anayasa'nın 42. maddesinin son fıkrasında ise, "Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez..." hükmü öngörülmüş ve uluslararası sözleşmeler saklı tutulmuştur.

Dil konusunda bir başka Anayasal hüküm 14. maddenin ilk fıkrasında yer alan, Anayasadaki hak ve özgürlüklerin dil ayırımı yaratmak amacıyla kullanılamayacağına ilişkin yasaklamadır.

Sözü edilen 78. madde bakımından önemli bir diğer husus da, devletin lâiklik niteliği ve siyasal partilerin bu niteliği değiştirme amacını güdemeyecekleri kuralıdır.

Anayasa'nın dayandığı temel görüş ve ilkelerden olan Atatürk ilke ve devrimleri arasında bulunan ve devletin niteliklerinden biri olarak sayılan lâiklik ilkesinin başlıca iki anlamı vardır. Birinci anlamı, dinsel inanç ve kanaat özgürlüğüdür. Anayasa'nın 24. maddesinin birinci fıkrasına göre, herkes vicdan, dinsel inanç ve kanaat özgürlüğüne sahiptir; üçüncü fıkraya göre de, kimse ibadete, dinsel âyin ve törenlere katılmaya, dinsel inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, dinsel inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz. Bu iki fıkra ile tam bir dinsel inanç özgürlüğü sağlanmakta ve onun bir sonucu olarak dinsel inancın uygulanmasını oluşturan ibadet, dinsel âyin ve törenler konusunda da bir özgürlük kabul edilmektedir. Ancak, bu ikinci özgürlüğün tam ve mutlak olmadığı aynı maddenin ikinci fıkrasından anlaşılmaktadır. Buna göre, ibadet, dinsel âyin ve törenler 14. madde hükmüne aykırı olmamak koşuluyla serbesttir. 14. madde ile, temel hak ve özgürlüklerin genel anlamda kötüye kullanılmasının önlenmesi düzenlenmekte ve böylece madde metninde belirtilen amaçlara aykırı olacak biçimde ibadet, dinsel âyin ve törenler yasaklanmaktadır.

Lâiklik ilkesinin davayı ilgilendiren ikinci anlamı ise, din ve devlet işlerinin ayrılığıdır. Lâikliğin bu anlamı şu özellikleri içerir: Birincisi, lâik devlette belirli bir devlet dininin mevcut

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

olmamasıdır. Yani, herhangi bir dinin resmî din olarak bireylere empoze edilmesi sözkonusu değildir. İkincisi, devletin bütün inanç sahiplerine ayırım yapmaksızın, eşitlik ilkesine uygun biçimde davranmasıdır. Üçüncüsü, devlet kurumlarıyla din kurumları arasında bir ayrılığın mevcut olması, başka deyişle devletin siyasal örgütlenmesi içinde herhangi bir dinsel makamın yer almaması ve dinin bir kamu hizmeti karakterini taşımasıdır. Bu özellik nedeniyle dikkati çeken husus, ülkemizde yönetim kademeleri arasında bir "Diyanet İşleri Başkanlığı"nın bulunmasıdır. Bu nokta üzerinde ileride durulacaktır.

Tarihsel gelişimi itibariyle, her ülkedeki lâiklik anlayışı ve uygulamasının toplumun özel koşulları ile o toplumda egemen olan dine göre birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Bu bakımdan bizim lâiklik geleneğimiz kendi toplumumuzun ve İslâmiyetin özelliklerinden doğan bir nitelik taşıyan, kendine özgü bir anlayışı ifade eder.

Devletin ülkesi ve ulusuyla bütünlüğü ve lâiklik ilkeleri ile dili konusundaki bu düzenlemelerin yaptırımını oluşturmak üzere, Anayasa'nın 4. maddesiyle bu konulardaki ilkeleri belirleyen 2. ve 3. maddelerinin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin teklif edilemeyeceği hükmü getirilmiş; siyasal partiler yönünden de 68. madde ile tüzük ve programlarının devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliğine, insan haklarına, ulus egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı, 69. madde ile de 14. maddede belirtilen sınırlamalara aykırı davranan partilerin kapatılacağı kabul edilmiştir.

Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ilkesinin bir diğer güvencesini oluşturan SPY'nın 81. maddesinin (a) bendinde, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek (b) bendinde ise, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ve yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını gütmek ve bu yolda faaliyette bulunmak yasaklanmıştır. Madde gerekçesindeki açıklamaya göre, "Ülkemizde Lozan Antlaşması ile kabul edilen azınlıklar dışında bir azınlık yoktur. Herhangi bir ülkede resmî dilin dışında bazı dillerin bilinmesi veya yer yer konuşulması azınlık yaratmaz. Hele siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda olduğu gibi her alanda bütün haklara sahip ve borçlarla eşit bir şekilde yükümlü olan tek bir milletin evlâtları arasında azınlıktan söz etmek mümkün değildir."

Maddenin (a) bendinde siyasal partilere, ulusal ya da dinsel kültür veya ... ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek yasaklanmıştır. Lozan Antlaşması ile kabul edilen azınlıklar bu yasağın dışındadır. Bilindiği gibi ülkemizde azınlıklar konusu öncelikle 24.7.1923 tarihli Lozan Antlaşması ile düzenlenmiş ve sadece "Müslüman olmayanlar" azınlık kapsamına dahil edilmişlerdir. Müslüman olmayanlara da Müslümanlara sağlanan medeni ve siyasî haklardan yararlanma imkânı verilerek yasalar önünde din ayırımı yapılmaksızın herkesin eşit olduğunu belirtmek amacıyla böyle bir düzenlemeye gidilmiştir. Bundan ayrı olarak, 18.10.1925 tarihli Türk-Bulgar Dostluk Antlaşmasında, Türkiye'de yaşayan Bulgarların azınlık sayılmaları kabul edilmiş ise de, yeni Türk devletinin lâik mevzuatı kabul etmesinden sonra bu kimseler azınlık statüsünden kendiliklerinden vazgeçmişlerdir. Türkiye'deki hukuk sisteminde bu iki antlaşma ile kabul edilenlerin dışında bir azınlık yoktur.

Belirli büyüklükte olan devletlerde dil, din, mezhep, ırk bakımından farklı toplulukların bulunması hem doğal, hem de bir olgudur. Ancak, bu gibi topluluklardan her birine azınlık hakkı tanınması devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ilkesiyle çelişir. Hele böylesi topluluklar ortak geçmişten gelen tarihsel ve kültürel bütünlük anlayışı içinde kendi kaderlerini o ulusun kaderiyle özdeşleştirme iradesini belirtmişlerse böyle bir statünün tanınmasına gerek bulunmaz. Bizim tarihimizde de aynı olguyu gözlemek mümkündür. Gerçekten, X.yüzyılda Türklerin

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Anadolu yarımadasına gelmelerinden sonra Türkler ve Anadolu toprağında yaşamakta olan her çeşit etnik unsur beraberce Anadolu Selçuklu Devleti içinde yaşamışlar, bu devletin tarih sahnesinden çekilmesinden sonra ortaya çıkan çeşitli siyasal birliklerin ve bunların içinden yükselen Osmanlı İmparatorluğunun çatısı altında bu yaşayış devam etmiş, hatta bu birliğe zaman içinde Kafkasya, Balkan ve Arap yarımadası ahali de dahil olmuştur. Daha sonra meydana gelen çeşitli tarihsel ve askersel olaylar sonucu Osmanlı Devleti sınırlarını Trakya ve Anadolu'ya kadar küçültmek zorunda kalmıştır. Böylece, yaklaşık bin yıllık bir süreç içerisinde, Türkler ve diğer etnik unsurlar aynı siyasal çatı altında iyi ve kötü günlerde birlikte olmuşlar, gerek birbirleriyle, gerekse başka topluluklarla çeşitli tarihsel, siyasal nedenlerle veya göç hareketleri sonucu karışıp kaynaşmışlar, aynı toplumsal kaderi paylaşmışlardır. Bu kader birliği, her tür etnik topluluğu aynı pota içinde toplamış ve bütünleştirmiştir. Ortak bir geçmişe, tarihe, dine ve değer yargılarına, başka deyişle aynı bir ortak kültüre sahip insanlar, etnik kökeni ne olursa olsun, tek bir ulusa mensup olma şuur ve iradesiyle "Türk Ulusu"nu oluşturmuşlar ve ortak azim, irade ve heyecanla Türkiye Cumhuriyetini kurmuşlardır. Bu birliktelik duygu ve düşüncesi o kadar güçlüdür ki meselâ Kürt kökenliler diğer yurttaşlarla omuz omuza Kurtuluş Savaşı'na bilfiil katılarak yurdumuzun düşmanlardan temizlenmesinde ve onu takiben Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasında müstesna hizmetler görmüşlerdir. Bu bakımdan, Türk ulusu çeşitli halklardan değil, kendi özgür iradesiyle ortak oluşturduğu ortak kültürde geleceği de kapsayacak biçimde birleşmeye karar veren tek halktan, Türk halkından meydana gelmiştir.

Anayasa'nın 66. maddesinin birinci fıkrasında, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin Türk olduğu belirtilerek, Türk ulusundan sayılmak için öngörülen tek şartın "vatandaşlık bağı" olduğu, bunun dışında kalan dil, din, ırk vs. farklılıklarının nazara alınmayacağı, "Türk Ulusu"nun bu anlamda vatandaş sayılanların oluşturduğu bütünlüğü ifade ettiği kabul edilmiştir. Bu bütünlük içinde, şu ya da bu nedenle, yasanın deyişiyle ulusal veya dinsel kültür, mezhep yahut ırk ya da dil ayırımına dayanan azınlıklar yoktur. Bütünlük içinde yer alan her yurttaş diğerleriyle tam bir eşitlik içinde ve ayrıcalıksız konumdadır. Her birey kendisi gibi olan başka bireylere tanınmış olan her türlü siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel, medeni vs. haklardan sınırsız biçimde yararlanabilmektedir. Herkes eşit ve ayrıcalıksız olunca herhangi bir azınlıktan ya da çoğunluktan söz etmek de doğal olarak mümkün değildir.

81. maddesinin (b) bendinde ise, siyasal partilerin Türk dilinden ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacını gütmeleri ve bu yolda faaliyet göstermeleri yasaklanmıştır. Bu hükümlerle anlatılan, Türk dili ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek yada yaymak yoluyla ülkede azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacını siyasal partilerin güdemeyecekleri ve bu yolda faaliyet gösteremeyecekleridir. Burada belirtilmesi gereken, 81. madde ile, ulusu oluşturan bireyler arasındaki etnik ayrımların, sahip bulunulan farklı dil ve kültürlerin yasaklanmadığıdır. Ancak yüzyıllardır birlikte hayat sürmüş, ortak bir geçmişe, tarihe, dine, geleneklere sahip bireylerin oluşturduğu ulus bütünlüğü içinde bu öğelerden meydana gelen ortak kültürden ayrı, bireyler arasında bu bakımdan ayrılaşma nedeni olabilecek yoğunlukta bir kültür farklılığından söz edilemez. Özel yaşantılarında çeşitli etnik kökenlerden gelen yurttaşların kimliklerini belirtmeleri, dillerini konuşmaları, gelenek ve göreneklerini uygulamaları karşısında herhangi bir yasal ya da toplumsal engel yoktur. Yasaklanan, azınlık ve ayrı bir ulus oluşturduklarının ifade edilmesi suretiyle ulus bütünlüğünün bozulması amacını gütmeleridir.

Söz konusu kuralın küçük değişikliklerle benzeri olan eski 648 sayılı SPY'nın 89. maddesinin (b) bendini yorumlayan Yüksek Mahkemeniz 8.5.1980 gün, E. 1979/1 (Parti Kapatma), K. 1980/1 sayılı kararında şu hükme varmıştır: "...Bu hükümde de..."azınlıklar yaratma" deyiminin açıklığa kavuşturulması gerekmekte olup, sözkonusu deyim de maddenin

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

tümü içinde değerlendirilmesi ve birinci fıkradaki "azınlıklar bulunduğunun ileri sürülmesi" deyimiyile sıkı ilişkisi gözönünde tutularak, aynı doğrultuda yorumlanması zorunludur. Böyle bir yorumla varılacak sonuç ise "azınlık yaratma" deyiminin ancak bir "vatandaş topluluğunda azınlık hukukundan yararlanmaları gerektiği düşüncesini yaratma" anlamına gelebileceğidir.

"Yukarıda da değinildiği gibi, azınlıklar dil, din ve ırk gibi nitelikleri nedeniyle toplumun çoğunluğundan ayrı varlıkları ve bu varlıklarını sürdürmeye hakları bulunduğu hukukça tanınan vatandaş toplulukları olduklarından, ülkemizde azınlık hukukundan yararlanmaya hak kazanmış gruplar bulunduğunu ileri sürmek, ya da Türk dilinden ve kültüründen gayri dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla kimi vatandaş gruplarında azınlık hukukundan yararlanmaları gerektiği düşüncesini yaratmaya çalışmak, kuşkusuz, yukarıda açıkça ortaya konulan Anayasal durum karşısında Anayasa'nın başlangıcı ile 2. ve 3. maddelerinde yer alan "ülke ve ulus bütünlüğü" temel hükmüne ve bu temel hükmü içeren 57/1 maddesine aykırı düşer..."

Yine Yüksek Mahkemenizin 20.7.1971 gün, E. 1970/1 (Parti Kapatılması), K. 1971/1 sayılı kararında belirtildiği gibi, "...bir siyasî partinin Türkiye ülkesi üzerinde Türkçeden başka dil konuşan azınlık bulunduğunu ileri sürerek ve o azınlığı erek edinerek onun için birtakım haklar ve yetkiler tanınmasını istemesi ulusal yapıda gitgide kopmalara, bölünmelere yol açması demektir. Yine Türk yurttaşları arasında Türk dilinden ve kültüründen başka dil ve kültürleri koruma çabalarına girişmek Türkiye ülkesi üzerinde ulus bütünlüğünün bozulması sonucunu doğurmağa elverişli bir tutumdur..."

Şu halde, bir kısım yurttaşları ırk, dil ve kültür bakımlarından şu veya bu ad altında, ulus bütünlüğünden ayrı sayma, onlarda bu bütünlükten ayrı bir azınlık oluşturdukları düşünce ve bilincini yaratma, ulus bütünlüğünün bozulmasıyla sonuçlanabilecek ya da en azından böyle bir tehlikenin belirmesine yol açabilecek olan, Türkiye Cumhuriyeti, ülkesi üzerinde azınlık yaratma demektir. Siyasal partiler yönünden böyle bir amaç ülke ve ulus bütünlüğü ilkesine terstir. Daha öncede belirtildiği gibi Türk ulusu bütünlüğü içinde belirli uluslararası sözleşmelerle azınlık oldukları kabul edilen "Müslüman olmayan" yurttaşlar hariç, herhangi bir azınlıktan söz etmek olanaksızdır. Her Türk yurttaşı hukuk düzeninin sağladığı her türlü hak ve özgürlükten, herhangi bir etnik ayrımcılık söz konusu olmaksızın, sınırsız ve mutlak biçimde yararlanmakta, ulus bütünlüğü içinde bireysel mutluluk ve huzurunu gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Böylesine ayrıcalıksız konumdaki bir kısım yurttaşlar arasında, bir azınlığa mensup olduğu duygu ve düşüncesini yaratmak ve onların sınırlı haklar rejimine tâbi tutulmasını istemek ulus bütünlüğünün bozmaktan başka biçimde yorumlanamaz.

SPY'nın 89. maddesiyle; siyasal partilerin, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasal görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel yasasında gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasa'nın 136. maddesi hükmüne aykırı amaç güdemeyecekleri kabul edilmiştir. Madde gerekçesindeki açıklamaya göre, bu hükümle sağlanmak istenen, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içindeki yerine dokunulmasının önlenmesidir. Bu hükmün dayanağı, metninde de belirtildiği gibi, Anayasa'nın 136. maddesidir. 136. maddeye göre, genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasal görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve ulusça dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel yasasında gösterilen görevleri yerine getirecektir. Böylece, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içindeki yeri güvence altına alınmış olmaktadır. 136. madde Diyanet İşleri Başkanlığı'na, özel yasasıyla belirlenen görevleri yerine getirirken gözetmesi gereken üç genel ilke göstermiştir ki bunlar "lâiklik ilkesi doğrultusunda hareket etmek", "bütün siyasal görüş ve düşüncülerin dışında kalmak" ve "ulusça dayanışma ve

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

bütünleşmeyi amaç edinmek"tir. Bu suretle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın özel görevlerini bu üç ilke doğrultusunda yerine getirmesi sağlanmak istenmiştir.

Anayasa'nın 136. maddesi, 1961 Anayasası'nın 154. maddesinin bazı eklemelerle tekrarı niteliğindedir. Gerek eski 154., gerekse 1982 Anayasası'nın 136. maddesi, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren genel idare içinde yer alan bu kuruluşun durumunu, toplumsal bir kurum olarak dinin ifade ettiği önemi göz önünde tutarak aynen devam ettirme amacına yöneliktir. Anayasa'nın 136. ve SPY'nın 89. maddelerinde sözü edilen özel yasa 22.6.1965 tarihinde kabul edilen 633 sayılı "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun"dur. Yasanın genel gerekçesinde, hedef aldığı temel ilkeler arasında, Anayasa'nın lâiklik, din ve vicdan özgürlüğü anlayışına uygun olarak genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görev ve yetkilerini belirlemenin bulunduğu söz edilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı Cumhuriyetin kuruluşunu takiben Evkaf ve Şer'îye Vekâletinin kaldırılması sonucu 1924 yılında 929 sayılı Yasayla kurulmuş, 1935 yılında 2800 sayılı Yasayla kuruluşun görev ve yetkileri belirlenmiştir. Ancak, zaman içinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılama amacıyla çeşitli hükümlerin eklenmesine rağmen, yine de Yasanın yetersiz kalması yanında, güvenilir bilgilere sahip ve İslâm dininin yüksek nitelikleriyle orantılı din görevlilerinin yetiştirilmesi, diğer yandan din hizmetlerinin bir düzen altına alınması gereği yasakoyucuyu bu konuda yeni bir düzenlemeye gitmeye zorlamıştır. Yüksek Mahkemenizin 21.10.1971 gün, E.1970/53, K.1971/76 sayılı kararında da belirtildiği üzere, "... Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada yer almasının ... birçok tarihi nedenlerin, gerçeklerin ve ülke koşullarıyla gereksinmelerinin doğurduğu bir sonuç olduğunda kuşku yoktur.

.....

"Gerçekten, Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada yer alması nedenleri, Anayasamızda kabul edilen lâiklik düzen ve esaslarından ve bir Anayasa hükmü olan 154. maddesindeki Diyanet İşleri Başkanlığının kanunda gösterilen görevleri yerine getireceği yolundaki ibareden anlaşılmaktadır. Bunlara göre, Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada yer alması şu zorunluluk ve nedenlere dayanmaktadır;

Dinin devletçe denetiminin yürütülmesi, din işlerinde çalışacak kimselerin yetenekli olarak yetiştirilmesi yoluyla dinî taassubun önlenmesi ve dinin toplum için manevi bir disiplin olmasının sağlanması ve böylece Türk Milletinin çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi, yücelmesi ana ereğinin gerçekleştirilmesi gibi nedenlere dayandığı gibi, aynı zamanda toplumun çoğunluğunun Müslüman bulunduğu ülkemizde dinî ihtiyaçların karşılanabilmesi için dinî işleri görececek kişiler, mabet ve başka maddi ihtiyaçların sağlanması ve bunların bakımı gibi konulara yardım etmek nedenlerine de dayanmaktadır..."

Şu halde, Anayasakoyucunun Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasada ve idare örgütü içinde yer almasını öngörürken takip ettiği öncelikli amacın, bize özgü lâiklik anlayışı doğrultusunda din adamlarının yetenekli olarak yetiştirilmesi yoluyla, toplumsal bir kurum olan dinin toplum yaşantısında bağınazlık oluşturarak toplumun huzurunu tehdit etmesi sonucu kamu düzeninin bozulmasının önüne geçmek, ayrıca dinin toplum yaşantısı içinde bir siyasal güç, odak oluşturarak siyasal iktidarı denetlemesini engellemek olduğu anlaşılmaktadır. Bu şekilde, bireyler veya bireylerin oluşturduğu "cemaat" adı verilen örgütlü topluluklar, dinsel işlerin yürütülmesi, din adamlarının yetiştirilmesi, mabet vesair ihtiyaçların karşılanması alanlarından olduğu kadar, siyasal etkinlik ve egemenlik kurma olanaklarından da uzak tutulmuş olmakta, bireylerin dinsel nitelikteki ihtiyaçlarının sağlanması işleri dağınıklıktan ve düzensizlikten kurtarılarak, organize ve disiplinli bir biçimde tek elden yürütülmesi gerçekleştirilmiş bulunmaktadır.

B) Değerlendirme

Açıklanan Anayasal ve yasal hükümlerin ışığı altında, davalı partinin programındaki bazı bölümlerin değerlendirilmesinden şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Programda, Türk, Kürt ve diğer azınlık halkların ortaklaşa yürüttükleri Kurtuluş Savaşı ile Cumhuriyetin kuruluşunun sadece Türk egemenlik anlayışıyla sonuçlandırıldığı; Cumhuriyetin ilk günlerinden bugüne kadar tekeli iktidarların yapısının sivil ve asker bürokratlarla içiçe geçerek bütünleşme ve işbirliği temelinde sürdürüldüğü, tekeli hâkimiyetin devam ettirilmesi için Kürt halkının inkâr ve haklı taleplerini bütünüyle yok sayma temelinde geliştirilen siyasal politikaların yürüdüğü; şöven, militarist propagandalar ve imha politikalarının Kürt halkının en doğal demokratik hak ve isteklerine karşı çıkılarak egemen "Türk" anlayışının korunduğu; başta Kürt halkı olmak üzere diğer ulusal azınlıklara ve hatta Türk halkına da baskıları öngören kapitalist sisteme bağlı devlet politikalarının "Çağdaşlaşma" ve "Batılılaşma" adına sürdürüldüğü;

Partinin, halkların barış ve kardeşliğinin egemen olduğu bir düzeni ve bu düzen içinde özgür iradeye dayalı, kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesini öngördüğü; halkların kardeşliği, birliği, dayanışması önündeki engellere karşı mücadele edeceği, iç ve dış politikaların belirlenmesinde halkların ortak çıkarlarını temel aldığı, Türk ve Kürt halklarıyla azınlıkların kendi dil ve kültürlerini geliştirmeleri için tüm olanakları sağlayacağı, halkların temel eğitimini kendi ana dilleriyle yapmalarını ve Türk ve Kürt halklarını toplumcu düzene götürmek için ön koşul ve hazırlıkları öngördüğü; halkları bütün zenginlik kaynaklarının sahibi olarak gördüğü; halkların birliğine ve çıkarlarına zarar veren her türden teröre karşı mücadeleyi temel ilke olarak kabul ettiği; Türk ve Kürt halklarının ve bütün azınlıkların çıkarlarını ifade eden bir halk meclisinin yaratılmasını öngördüğü, bu meclisin halkların ulusal iradesini temsil edeceği; ezilen, sömürülen halkların kendi kaderlerini tayin hakkına yönelik her türlü saldırıya karşı olduğu; ülkeyi birlikte kuran Türk ve Kürt halklarının eşit ve gönüllü birliğinden, Kürt sorununun İnsan Hakları Evrensel Bilgirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Helsinki Sonuç Belgesi hükümlerine uygun, barışçı ve demokratik yönetmelerle çözümlenmesinden yana ve halkların eşit ve özgür iradesi temelinde oluşturulacak demokratik bir çözüm için Kürt halkının iradesine sonuna kadar saygılı olduğu; ülkedeki hukuk ve adalet mekanizmasının Kürt halkının ulusal varlığını yadsıyan bir niteliğe sahip olduğu ifade edilmektedir.

Bu ifadelerde ilk bakışta dikkati çeken husus, Türk ulusu bütünlüğünden ayrı bir Kürt halkı ve diğer azınlıkların mevcut olduğunun belirtilmesi ve bu sözde ayrılığın "halklar" ve "azınlıklar" deyimleriyle her vesileyle ısrarlı bir biçimde vurgulanmasıdır. Türk ve Kürt halklarıyla diğer azınlıkların Kurtuluş Savaşının ortaklaşa başarıya ulaştırmalarını takiben kurulan Cumhuriyette Türk anlayışının egemen olduğu, Kürt halkının ve onun en doğal demokratik hak ve istemlerinin inkâr edilip yok sayıldığı, Kürtlere baskı uygulandığı, oysa kendilerinin Türk ve Kürt halklarının eşit ve gönüllü birliğini savundukları Kürt sorununun uluslararası antlaşma ve belgeler çerçevesinde ve halkların eşit ve özgür iradesi temelinde demokratik bir çözüme kavuşturulması için Kürt halkının iradesine saygı duyduklarından; ayrıca halkların barış ve kardeşliği, birliği, dayanışması, kendi kaderlerini tayin hakkından söz edilmesi, Türkiye Devletinin ulusuyla bölünmez bütünlüğünü zedeleyici niteliktedir. Bunlarla anlatılmak istenen Türk ulusu bütünlüğü dışında Türk ve Kürt halkları olarak adlandırılan iki ayrı ulusun mevcut olduğu ve partinin bu iki ulusun eşit şekilde muamele görmesi ve beraberliklerini gönüllü olarak devam ettirmelerinden yana olduğudur.

Programdaki "halklar" deyiminin "uluslar" ve özellikle "Kürt ulusu" anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü, programın "Partimizin Temel İlkeleri" ve "Ulusların Kendi

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Kaderlerini Tayin Hakkı" bölümlerinde, halkların kendi bağımsızlık ve özgürlükleri için yürüttükleri mücadelelerin desteklenmesinden; yine "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" bölümünde, ezilen, sömürülen halkların kendi kaderlerini tayin hakkına yönelik saldırılara karşı olmaktan söz edilmektedir. Bağımsızlık, özgürlük ve kendi kaderini tayin hakkı gibi kavramlar sadece uluslar için sözkonusu olabileceğinden, bölgesel veya yerel toplulukların güncel tepki ve duygularının ifadesi anlamındaki "halk"ların bağımsızlığı, özgürlüğü ve siyasal nitelikteki kendi kaderlerini tayin hakkından söz edilemeyeceğinden, programda birçok defa tekrarlanan "halklar" deyişiyle "uluslar", başka deyişle, Türk ulusu bütünlüğü dışında başka ulusların, özellikle Kürt ulusunun varlığının amaçlandığı sonucuna varmak gerekir.

İkinci olarak, "Yasama ve Yürütme" bölümünde, partinin Türk ve Kürt halklarının ve bütün azınlıkların çıkarlarını ifade eden ve halk meclisi olarak adlandırılan bir yasama organının oluşturulmasını öngördüğü ve sözkonusu meclisin halklarımızın ulusal iradesini temsil edeceği belirtilmektedir. Ulusal iradeden söz edilmesi, o iradenin sahibi olduğu söylenen halkların, yani çıkarlarının temsil edileceği söylenen Türk ve Kürt halklarının birbirinden ayrı uluslar olarak kabul edildiğinin anlatımından başka bir şey değildir. Diğer taraftan, "Basın-Yayın Özgürlüğü" bölümünde, basın-yayının halkın politik, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının savunulmasında, halkların ulusal kimlik...lerinin doğru bir tarzda kavratılmasında... etkin bir araç haline getirileceğine ilişkin ifadedeki "halkların ulusal kimliği" ibaresinin anlamı, ulusal nitelikte kimliğe sahip olan halkın bizzat o ulusu oluşturması demektir.

Üçüncü olarak, "Hukuk ve Adalet" bölümünde, ülkemizdeki hukuk ve adalet mekanizmasının Kürt halkının ulusal varlığını yadsıyan bir nitelikte olduğu ifade edilmektedir ki burada da açık bir biçimde Kürt halkının ulusal varlığından sözedilerek onların ayrı bir ulus oluşturduğu kabul edilmiş olmaktadır.

Son olarak, "Eğitim ve Kültür" bölümünde, "..Halk ve ulus olmanın birinci ve temel unsuru dil olduğundan..." biçimindeki ibarede, her ikisinin birinci ve temel ögesinin dil olduğu kabul edilen halk ve ulus kavramlarının eş anlamda kullanıldığı görülmektedir.

Bütün bunlar, programın çeşitli yerlerinde kullanılan "halk" sözcüğünün aslında "ulus" kavramı yerine ve onu örtüp gizleme amacıyla tercih edildiğini göstermektedir.

Anayasadaki vatandaşlık anlayışı karşısında Kürtlerin, daha doğru deyişle, Kürt kökenlilerin inkâr edilen doğal, demokratik hak ve istemlerinin ne olabileceği sorusu akla gelmektedir. Din, mezhep, dil, etnik köken ayırımı gözetilmeksizin her yurttaşın hukuk düzenince tanınmış siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel, medeni vs. her türlü haktan sınırsız biçimde yararlanabildiği ülkemizde, kimlerin hangi doğal ve demokratik hak ve istekleri yok sayılmaktadır' Sorunun cevabını programda bulmak kabildir. Partinin bütün ezilen, sömürülen halkların kendi kaderlerini tayin hakkına yönelik her türlü saldırıya karşı olduğu, halkların kendi bağımsızlığı ve özgürlükleri için yürüttükleri haklı ve meşru mücadelelerini desteklediği genel anlamda belirtildikten sonra "Kürt Sorunu" başlığı altında konu somutlaştırılıp sözde Kürt sorununun uluslararası sözleşme ve belgeler hükümlerine göre barışçı ve demokratik yöntemlerle çözümlenmesinin benimsendiği vurgulanarak , partinin, halkların eşit ve özgür iradesi temelinde oluşturulacak demokratik (vurgulama bizim) bir çözüm için Kürt halkının özgür iradesine saygılı olduğu açıklanmaktadır. Bu son ibareyle, Kürt halkı kendi kaderini belirleme hakkı çerçevesinde iradesini kullandığı takdirde buna saygı gösterileceği belirtilerek, dolaylı yoldan doğal ve demokratik halk olarak nitelenen kendi kaderini belirleme hakkının Kürtlere tanınmadığı ileri sürülmektedir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Belirtilen bu anlatımlarla, Türk ve Kürt ulusları şeklinde bir ayırım ve Kürt halkının kendi kaderini belirleme hakkını özgür iradesiyle kullanması, yani Kürtlerin Türk ulusu bütünlüğünden kopması öngörülerek Anayasadaki ulus bütünlüğü ilkesine aykırı bir görüşün savunulduğu anlaşılmaktadır. Oysa, Türkiye Cumhuriyetinde birden fazla ulusun varlığından söz edilemez. Etnik kökeni ne olursa olsun, her yurttaşın toplayıcı ve bütünleştirici bir anlayışın ifadesi olan "Türk Ulusu"nun şerefli bir üyesi olması yerine bütünlüğü bozucu ve ırk esasına dayanan ayrılık iddiaları Anayasa ve yasa hükümleri karşısında hoşgörü ile karşılanamaz.

Davalı partinin programı incelendiğinde; "...Kürt halkının en doğal demokratik hak ve istemlerine karşı, bu şöven, militarist propagandalar, sürgün ve imha politikaları daima öne çıkarılarak egemen "Türk" anlayışı korunmuş, başta Kürt halkı olmak üzere diğer ulusal azınlıklara dahası Türk halkına da baskıları öngören kapitalist sisteme bağlı devlet politikalarını "Çağdaşlaşma" ve "Batılılaşma" adına sürdürülmüşlerdir....

"ÖZDEP, emekçi sınıfların ve her türden meslek gruplarının, dinsel ve ulusal azınlıkların kendi politik, ekonomik, mesleki ve kültürel çıkarlarını ifade etmeleri için demokratik örgütlenme haklarını temel bir yaşamsal ilke olarak görür ve anayasal güvence altına alır...

"Özgürlük ve Demokrasi Partisi Kürt sorununun çözüme kavuşturulmasını demokrasinin temeli kabul eder. Bu sorun Türkler ve Kürtlerin, demokrasiden yana olan herkesin sorunudur.

"Özgürlük ve Demokrasi Partisi Kürt sorununun İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Helsinki Sonuç Belgesi hükümlerine uygun, barışçı ve demokratik yöntemlerle çözümlenmesinden yanadır..." biçimindeki anlatımların yer aldığı görülmektedir. Bu sözlerle Türkiye Cumhuriyetinde birtakım dinsel ve ulusal azınlıkların varlığı dile getirilerek onlara siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda örgütlenme hakkı tanınacağı ifade edilmekte, Kürtler bir ulusal azınlık olarak nitelendirilerek bu azınlığın sorununun çözümlenmesinin demokrasinin temeli ve Türklerle Kürtlerin ortak meselesi olduğunun belirtildiği, partinin bu sorunun belirli uluslararası sözleşme ve belgeler çerçevesinde çözümlenmesini savunduğu anlaşılmaktadır. Türkiye Devleti topraklarında Lozan Barış Antlaşmasıyla kabul edilen "Müslüman olmayanlar" ile Türk-Bulgar Dostluk Antlaşmasında öngörülen Türkiye'de yaşayan Bulgarlar dışında ulusal ya da dinsel nitelikte azınlıklar bulunmadığına göre, programda bu gibi azınlıklardan söz edilmesi Türkiye Devleti ülkesinde bu gibi azınlıkların varlığını ileri sürmek anlamındadır. Bu anlatımlar, salt, ülkede dil, din, ırk bakımlarından öteki kesimden ayrı özelliklere sahip topluluklar bulunduğunun objektif olarak ileri sürülmesi niteliğinde olmayıp, daha ileri gidilerek Kürtlerin de dahil edildiği bu toplulukların ayrılıklarını devam ettirebilmelerine olanak sağlayacak hukuksal güvenceye kavuşturulmaları, yani "azınlık hukuku"ndan yararlandırılmaları benimsenip savunulmaktadır. Bu ise, ulus bütünlüğüne aykırı olarak 81. maddenin (a) bendinde belirtilen "azınlıkların bulunduğunu ileri sürmek" demektir.

Programda, "Özgürlük ve Demokrasi Partisi, Kürt sorununun İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Helsinki Sonuç Belgesi hükümlerine uygun, barışçı ve demokratik yöntemlerle çözümlenmesinden yanadır..." denilmekte, ancak bu hükümlerin neler olduğu belirtilmemektedir. Esasen, sözü edilen uluslararası belgelerde savunulan istikamette bir hüküm de mevcut değildir. Bir uluslararası sözleşme olmayan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Türkiye'nin de olumlu oy verdiği ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiş bir metindir. Kendiliğinden bağlayıcılığı yoktur. İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) ise genel olarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde yer alan kişisel ve siyasal hakları güvence altına almaktadır. Ancak bu sözleşme ile Türkiye tarafından onaylanmış sözleşmeye ek protokollerde azınlıklar ve etnik gruplara ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Sözü edilen her iki uluslararası metinde

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

düzenlenmiş olan hak ve özgürlükler Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına dahil edilmişlerdir. Kaldı ki bu belgelerdeki hak ve özgürlükler sınırsız değildir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 29. maddesinde, "Herkes haklarını kullanmak ve hürriyetlerden istifade etmek hususlarında ancak kanun ile sırf başkalarının hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla ve demokratik bir cemiyette ahlâk, nizam ve genel refahın muhik icaplarını karşılamak için tespit edilmiş kayıtlamalara tâbidir." denilmiş, 30 maddesinde de, "işbu beyannamenin hiçbir hükmü, içinde ilan olunan hak ve hürriyetlerin bir devlet, zümre veya fert tarafından yok edilmesini güden bir faaliyete girişmeye veya bilfiil bunu işlemeye herhangi bir hak gerektirir mahiyette yorumlanamaz." hükmü getirilmiştir. İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesinin 11. maddesinin ikinci fıkrası da, "Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplulukta zaruri tedbirler mahiyetinde olarak millî güvenliğin, amme emniyetinin, nizamı muhafazanın, suçun önlenmesinin ve ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için ve ancak kanunla tahdide tâbi tutulur.

Bu madde, bu hakların kullanılmasında idare, silahlı kuvvetler veya zabıta mensuplarının muhik tahditler koymasına mani değildir." şeklindeki hükmü ile sözleşmede yer alan hak ve hürriyetlerin ulusal güvenlik, kamu güvenliği ve düzenin korunması vs. amaçlarıyla sınırlanabileceğini kabul etmiş, 17. maddesinde de, "Bu sözleşme hükümlerinden hiçbiri bir devlete, topluluğa veya ferde işbu sözleşmede tanınan hak ve hürriyetlerin yokedilmesini veya mezkûr sözleşmede derpiş edildiğinden daha geniş ölçüde tahditlere tâbi tutulmasını istihdaf eden bir faaliyete girişmeye veya harekette bulunmaya matuf herhangi bir hak sağlandığı şeklinde tefsir edilemez." kuralını getirmiştir.

Hukuksal açıdan bağlayıcılığı ve uluslararası sözleşme niteliği bulunmayan Helsinki Sonuç Belgesi, Avrupa'da II. Dünya Savaşı sonunda belirlenen sınırların ihlâl edilmezliğini, devletlerin birbirlerinin içişlerine karışmaması, rejimlerin güç kullanılması yoluyla karşı tarafa benimsetilmesi çabalarından kaçınılması ilkelerini vurgulayan ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı göstermeyi, ekonomik, bilimsel, insani konularda işbirliğini öngören bir anlaşmadır.

Anılan uluslararası sözleşme ve belgelerde ve Türk Ulusu bütünlüğünün Türk ve Kürt olarak ikiye ayrılması düşünce ve niyetine izin veren ve Kürt kökenli yurttaşların azınlık sayılmasını gerektiren bir hükmün varlığından söz etmek olanaksızdır.

Davalı siyasal partinin programında, "Azınlıklar" başlığı altındaki, "Partimiz ulusal ve dinsel azınların demokratik ve özgür ortamda kendi dil, kültür...(lerini) özgürce geliştirebilmeleri için tüm olanakları sağlar..."; "Eğitim ve Kültür" bölümünde, "...Halk ve ulus olmanın birinci ve temel unsuru dil olduğundan, her halkın kendi ana diliyle eğitim yapma olanağı sağlanacaktır. Bunun için eğitim alanlarında: ...Herkesin temel eğitimini kendi ana diliyle yapması sağlanacaktır. İlkokuldan yüksekokula dek her kademedede ana dilde eğitim yapma fırsatı yaratılacaktır..."; "Hukuk ve Adalet" bölümünde, "...Yargılamada ana dil esas alınacaktır..." şeklindeki hükümler dikkat çekici bulunmuştur.

Kabul edilen bu ilkelere göre, herkesin kendi ana diliyle eğitim yapma olanağı temel olarak benimsendikten sonra temel eğitimin ve hatta ilkokuldan yüksekokula kadar yeralan her eğitim kademesinde herkesin kendi ana dilinde eğitim görme fırsatının yaratılacağı belirtilmektedir. Bu ifadeler, temel eğitimde ve daha sonraki eğitim kademelerinde ana dilin esas alınacağı anlamındadır. Eğitimin ve özellikle temel eğitimin ana dilde yapılması Türkçeden başka dillerin ana dil olarak okutulması ve öğretilmesi demektir ki bu husus Türkçe dışındaki dillerin eğitim ve öğretim kurumlarında ana dil olarak Türk vatandaşlarına öğretilmesini yasaklayan Anayasa'nın 42. maddesi ile çelişmektedir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Diğer taraftan, yargılama faaliyeti devletin temel fonksiyonlarından biridir. Dolayısıyla, yargısal işlemlerin birer resmî işlem olduğunda kuşku yoktur. 4. maddesi ile değiştirilmezlik koruması altına alınmış olan Anayasa'nın 3. maddesi hükmüne göre, devletin dili Türkçe olduğundan resmî işlemlerin ve bu cümleden olarak yargılama işlem ve faaliyetlerinin de Türkçe yapılması, bunları belgeleyen tutanakların ve diğer her türlü yazıların Türkçe yazılması gerekir. Bu anayasal zorunluluk karşısında, programda öngörüldüğü gibi, devletin temel işlevlerinden olan yargılama faaliyetinde devlet dili yerine ana dilin esas alınmış olması, Anayasa'nın devlet dilinin Türkçe olduğunu belirleyen 3. maddesine aykırı bir durum yaratmaktadır.

Son olarak, programdaki, partinin ulusal ve dinsel azınlıkların demokratik ve özgür ortamda kendi dil, kültürlerini geliştirebilmeleri için tüm olanakların sağlanacağı biçimindeki hüküm de ulusal azınlıkların varlığı kabul edildiği gibi, bunların kendi dil ve kültürlerini geliştirebilmeleri için tüm olanaklardan yararlanabilecekleri öngörülmektedir. Gerek bu hüküm, gerekse yukarıda sözü edilen ve Anayasa'nın 42. maddesinin son fıkrası ile çelişen eğitimde ana dil olanağının yaratılması ile Anayasa'nın 3. maddesine aykırı bulunan yargılamada ana dilin esas alınacağına dair hükümler, SPY'nın 81. maddesinin (b) bendinde yasaklanan Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacını gütmek demektir. Böylece Türk dili veya kültürü dışındaki dil veya kültürleri korumak, geliştirmek yoluyla bir kısım yurttaşlarda ulus bütünlüğünden ayrı olarak belirli bir azınlığa mensup oldukları ve böylece eğitimde ve yargılamada ana dilin esas tutulması ve kendi dil ve kültürlerini geliştirebilmeleri için azınlık haklarından yararlanmaları gerektiği biçiminde bir düşünce ve inanç yaratmağa çalışılmaktadır ki böyle bir davranışın SPY'nın 81/b maddesine uygunluğundan söz etmek olanaksızdır.

Davalı partinin programında yer alan "Devlet din işlerine karışmayacak, din cemaatlere bırakılacaktır." şeklindeki hüküm üzerinde durulması gerekmektedir. Programda Devletin din işlerine karışmayacağına öngörülmesi, onun klâsik lâiklik anlayışının gereği olarak örgütlenmesi, başka deyişle devletin dinsel fonksiyonlar ifa edememesi anlamında algılanabilirse de, geleneksel olarak Cumhuriyet dönemi anayasalarımıza yansıyan lâiklik anlayışının birtakım zorunluluklardan kaynaklanan kendine özgü niteliği karşısında, bu ilkeye aykırı biçimde, devletin din işlerinde kamu yararını sağlama amacıyla sahip olduğu düzenleme yetki ve görevinden yoksun kılınması sonucunu doğuracak böyle bir anlayışın Anayasa'ya uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Parti programında kabul edildiği üzere devletin din işlerine karışmaması, dinin cemaatlere bırakılması halinde, devletin kamu düzenini sağlama amacıyla ve inzibati düşüncelerle dinî işlerin bir kesimine karışmasına olanak veren ve hatta bunu gerekli kılan lâiklik ilkesi çiğnenmiş olacak, Cumhuriyet, onun nitelikleri arasında sayılan ve değiştirilemeyeceği kabul edilen lâiklik niteliğinden soyutlanmış olacaktır. Böyle bir sonucu doğuracak amacın güdülmesi SPY'nın 78/a maddesiyle yasaklanmış bulunmaktadır. Diğer taraftan; yine bu şekilde Anayasa'da ve SPY'da genel idare içinde varlığı öngörülen Diyanet İşleri Başkanlığının göreceği görevler ortadan kalkacağından kendisinin hukuksal varlığına da ihtiyaç kalmayacak ve adı geçen örgüt genel idare içinden Anayasa'nın 136. ve SPY'nın 89. maddesine aykırı olarak tasfiye edilmiş olacaktır.

V- Sonuç ve İstem

Yukarıda yasal dayanakları ve gerekçeleriyle açıklandığı üzere, davalı partinin programının bazı bölümleri Anayasanın başlangıç kısmı ile 2., 3., 14., 24., 42., 68., 69. ve 136. maddeleri SPY'nın 78. maddesinin (a) bendi, 81. maddesinin (a) ve (b) bentleri ve 89. maddesine aykırı nitelikte olduğundan,

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin SPY'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılmasına karar verilmesini arz ve talep ederim." denilmektedir.

II- DAVALI PARTİNİN ÖN SAVUNMASI

Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin 29.3.1993 günlü ön savunmasında aynen :

"1- Usul Yönünden

1- Dava Siyasal Partiler Kanunu 9 uncu maddesine aykırı açılmıştır.

Siyasal Partiler Yasası'nın 9 uncu maddesinde Cumhuriyet Başsavcılığı kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucuların hukukî durumlarını Anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu öncelikle ve ivedilikle inceler. Tesbit ettiği noksanlıkların giderilmesini, lüzum göreceği ek bilgilerin gönderilmesini yazıyla ister. Bu yazının tebliğ tarihinden başlayarak 30 gün içinde noksanlık giderilmediği veya istenen ek bilgi ve belgeler gönderilmediği takdirde, siyasî partilerin kapatılmasına dair hükümler uygulanır.

Bu maddenin dayanağı Anayasa'nın 69 uncu maddesinin 5. bendidir. Hükümün amacı Siyasal Partiler için bir güvence sağlamaktır. Siyasal Partilere açıklama veya düzeltme olanağı vererek partinin kapatılma davasıyla yüz yüze gelinmesi engellenmek istenilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı, Özgürlük ve Demokrasi Partisi'ne Anayasa ve Siyasal Partiler Yasası'nın tanıdığı bu olanaktan yararlandırmamıştır.

Siyasî Partiler Yasası'nın 9 uncu maddesi gereğince açıklama ya da düzeltme isteminde bulunmaksızın dava açılması hukuka ve usule aykırıdır.

2- Bu davada yargılama duruşmalı yapılmalıdır.

2820 Sayılı S.P.K'nun 98 inci maddesinde siyasal partiler kapatılma davasının dosya üzerinde inceleme yapılarak karara bağlanacağı ana kural olarak belirtilmiştir. Ayrıca bu davalarda CMUK hükümlerinin uygulanacağı ve gerekli görüldüğü hallerde ilgililerin ve diğer bilgisi olanların dinleneceği kabul edilmiştir. Bu hüküm siyasal partiler hakkında açılan kapatma davalarında duruşma yapılmayacağı sonucunu çıkarmaya elverişli değildir.

Konunun önemi dikkate alındığında CMUK 387. maddesi uyarınca duruşma yapılmamasının mahzurlu görülmesi halinde yargılamanın duruşmalı olarak yapılması gerekmektedir. Her ne kadar CMUK 386 ncı maddesinde ceza kararnamesi ile ceza verileceği belirtilmişse de bu cezaya itiraz etmek mümkündür. Oysa siyasal partilerin kapatılmasına ilişkin hükümler kesindir. Bu nedenle toplumun belli kesimlerini temsil eden siyasal partilerin kapatılması davalarında duruşma yapılması gerektiği kanaatini taşımaktayız. Bu sebeple davamızın duruşmalı olarak yapılmasını talep ediyoruz.

İddianamede;

1- T.C. Devleti toprağı üzerinde Türk halkından ayrı olarak Kürt ulusunun olduğunu, bu ulusun ulusal kurtuluş mücadelesini Türklerle beraber yürüttüğünü, Cumhuriyeti beraber kurduklarını, Kürt ulusunun kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkının olduğunu, kültürünü, dilini geliştirmek her yerde bu dilini kullanabilmesi gerektiğini, demokrasi önünde en büyük engelin Kürt Sorunu olduğunu bu sorunun demokratik ve barışçıl yöntemlerle çözümleneceği belirtilmiştir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

2- Din ve devlet işlerinin ayrılması Diyanet İşleri Bakanlığı'nın genel idare içinde çıkartılacağı belirtilerek lâiklik ilkesine aykırı davrandığı;

Bu nedenle ÖZDEP programının Anayasa'nın 2, 3, 14 ve 68 inci maddeleri ile Siyasal Partiler Yasası'nın 68, 69 ve 78 inci maddelerine aykırılık oluşturduğunu "Mihrak Olduğunu" belirterek Siyasal Partiler Kanunu'nun 101 ve 103 üncü maddesine göre kapatılması talep edilmiştir.

Hukuksal Durum ve Dava

Bu davanın hangi hukuksal durumla görüldüğünü anlamak için Anayasa, Siyasal Partiler Yasası, uluslar arası hukuku, çağdaş demokrasilerde benzer durumları ve ülkemiz gerçeğini incelemek gerekmektedir.

1- 12 Eylül Anayasası evrensel hukuk ilkelerine aykırıdır:

1982 Anayasası evrensel hukuk ilkelerine ve toplumumuzun gerçeklerine aykırıdır. 1982 Anayasası antidemokratik nitelikler taşıması nedeniyle iktidar, bütün muhalefet partileri ve toplumdaki bütün baskı gruplarınca değiştirilmesi gerektiği genel kabul görmektedir. Bütün Siyasal Partiler Anayasa'nın değiştirilmesi gerektiğini Anayasa'nın antidemokratik nitelik taşıdığını evrensel hukuk realitesine aykırı olduğunu toplumsal ihtiyaçlara cevap vermediğini, belirtmektedir.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör ÖZDEN "Bu Anayasa hukuka aykırıdır. Hukuka aykırı yasa da Anayasa'ya uygun oluyor." diyerek Anayasa'nın Evrensel hukuk ilkelerine aykırı olduğunu vurgulamıştır (Bugün Gazetesi 4.12.1991). Aynı tarihli gazetede TBMM Başkanı Hüsamettin CİNDORUK da Anayasa'nın dar yorumlanmaması gerektiğini ve Türkiye'nin imza koyduğu uluslararası sözleşmeleri ve evrensel hukuk ilkelerini esas alması gerektiğini belirterek Anayasa'nın evrensel hukuk ilkelerine aykırı olduğunu belirtmiştir.

Hükümet programında da Anayasa'nın dokuz yıl içinde yaşandığı, ülkenin gereksinmelerinin tamamen gerisinde kaldığı, 12 Eylül'ün kalıntılarını taşıdığını ve hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

23.3.1993 tarihinde iktidar ve muhalefet partileri Anayasa'nın demokratik olmayan hükümlerinin değiştirilmesi için biraraya gelmiş ve görüş birliğine varmışlardır. Koalisyon ortağı Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Başkanı, Başbakan Yardımcısı Erdal İNÖNÜ Partisinin Anayasayı tamamen değiştireceğini sürekli olarak vurgulamaktadır. Başbakan Süleyman DEMİREL 9.12.1991 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan bir demecinde "Paris Şartına uygun yeni bir Anayasa yapılması gerektiğini" belirtmiştir.

1982 Anayasası her ne kadar % 92 oy ile kabul edilmiş ise de bu Anayasa 1982 yılının özel koşullarında ve halkın iradesi darbeciler tarafından ipotek altına alınarak anti-demokratik bir oylama sonucu kabul edilmiştir. Ancak, toplumun büyük bir çoğunluğunca bugün kabul edilmemektedir. Meşruluğu tartışılmaktadır.

Parti bu Anayasa hükümlerine dayanılarak kapatılmak istenilmektedir. Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın "Hukuka aykırı"dır dediği Yasa'ya dayanılarak Parti'nin kapatılması toplum vicdanını zedeler. Sayın Yüce Divandan evrensel hukuk ilkelerine göre kapatma davasının incelenmesini, veya Anayasa'nın evrensel hukuk ilkelerine göre yorumlanarak, dar yorumlanmamasını davamız açısından talep ediyoruz.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

2- Siyasal Partiler Yasası Anayasa'ya aykırıdır. Siyasal Partiler Yasası Anayasa'nın geçici 15 inci maddesinde beklenen himayeden yararlandığı için; Anayasa hükümlerinin evrensel hukuk ilkelerinin davaya uygulanması gerekmektedir.

Siyasal Partiler uyacakları esaslar Anayasa'nın 69 uncu maddesinde belirtilmiştir. Anayasa'nın 14 üncü maddesinde belirtilen genel sınırlamalar dışına çıkamazlar. Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri,

"- Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak için,

- Türk Devleti ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek,

- Temel hak ve hürriyetleri yok etmek,

- Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya din, dil, ırk ve mezheb ayrımı yaratmak,

- Veya sair herhangi bir yolda bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak amacıyla kullanamaz" denilmektedir.

Anayasa kapatma nedenlerini yukarıdaki şekilde sınırlamıştır. Bu sınırlama Siyasal Partiler için güvence oluşturmaktadır. Siyasal Partiler Yasası 68, 69 ve 78 inci maddeleri Anayasa'nın 14 üncü maddesindeki genel sınırlamayı genişletmiştir. Siyasal Partiler Yasası 78 inci maddesi ideolojik beyanname niteliğindeki Anayasa'nın başlangıç bölümünü kapatma nedeni saymış, dil, bayrak, millî marş ve başkente ilişkin hususları kapatma nedenleri arasında saymıştır.

Siyasal Partiler 81 inci maddesinde de Anayasa'nın kapatma nedenleri dışına çıkmıştır. Millî veya dinî kültür veya mezhep veya dil farklılığına dayanan azınlıkların bulunduğu ve bunlar arasında ayrım gözetilmeyeceği hükmü Anayasa'nın 10 uncu maddesinde belirtilmişken SPY'nin 81 inci maddesinde bunların varlığını söylemenin kapatma nedeni olduğu belirtilmiştir.

Siyasal Partiler 81 inci maddesinde farklı dil, mezhep ve dinin olduğunu söylemenin kapatma nedeni olduğu belirtilmiştir. Bir ulusun varlığı, bu ulusun dili, ayrı bir dinin olması sosyolojik bir gerçekliktir. Bunu yok saymak subjektif olarak mümkünse de objektif olarak mümkün değildir. Yani 81 inci madde sosyal gerçekliğe aykırıdır. Siyasal Partiler Yasası'nın 69 uncu maddesi "kanunla yasaklanmış" dillerden bahsetmektedir. Yani Türkiye'de başka dillerin ve ulusun olduğunu dolaylı biçimde yasa kabul etmiştir. Bu dil ve ulusu Türkiye'deki iktidar ve muhalefet tanımıştır. Bu yasak Türkiye'nin toplumsal yapısına aykırıdır. Demokratik, barışçıl yöntemlerle sorunun çözülmemesi demokrasi dışında çözümler üretmeye zorlamaktadır.

2820 Sayılı SPY Anayasa'nın 10, 11, 12, 13, 14, 66, 68, 69 uncu maddelerine aykırıdır. Anayasa'nın geçici 15 inci maddesi iptali mümkün kılınmamaktadır. Ancak üstün olan Anayasa'nın hükümleri karşı karşıya geldiğinde Anayasa hükümlerinin uygulanması gerektiği kanısındayız. Anayasa Mahkemesi'nin Siyasal Partiler Yasası'nın Anayasa'ya aykırı hükümlerinin yerine Anayasa ve Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşme hükümlerinin uygulanmasını talep ediyoruz.

Siyasal Partiler Yasası ve Toplumsal Meşruluk

Bugün Türkiye'nin Siyasal ve toplumsal yapısı 12 Eylül kalıntısı olan mevzuatın lafzı yorumunu aşmıştır. Artık fiili hukuk doğmuştur. Siyasal Partiler Kanunu'nun 81 inci maddesi

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Siyasal ve toplumsal ihtiyaçlara cevap vermemektedir. Bu maddenin uygulanması halinde Türkiye'de pek çok siyasal partinin kapatılmayla karşı karşıya gelmesi mümkündür.

Siyasal Partiler Yasası 81 inci maddesi,

Siyasal Partiler,

a- Millî veya dinî veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

b- Türk dilinden veya kültüründen başka dil veya kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak... amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar denmektedir.

Fiili Durum incelendiğinde;

Hükümet programı,

"Yurttaşlar arasında kültür, düşünce, dil ve köken farkları olması doğaldır. Çeşitli etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özelliklerini özgürce ifade edebilecek, özenle korunabilecek ve rahatça geliştirebilecektir."

"... Herkesin kendi anadilini, kültürünü, tarihini, folklörünü dinî inançlarını araştırması, koruması ve geliştirmesi temel insan hak ve özgürlüğü kapsamı içindedir." denmektedir.

SHP Merkez Yürütme Kurulu raporunda; "Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayanların Kürt kökenli olduğu" belirlendikten sonra, Kürt kökenli olan yurttaşların, kimliklerini her alanda özgürce geliştirme imkânı tanınması gerektiği belirtilmektedir.

Yasalar her ne kadar Kürt kimliğini yasaklamışsa da fiilen Kürt kimliği tanınmakta Türkiye Cumhuriyeti'nin tabu saydığı giderek zorlama teorilerle "Dağ Türk"ü "Kart-Kurt" vs. yaklaşımlarla bugüne kadar inkâr ettiği şöven ırkçı politikalar bırakılma yönünde artık Güneydoğu ve Doğu Anadolu Kürt halkının olduğu genel kabul görmekte iktidarıyla muhalefetiyle yeni çözümler aranmaya başlanmıştır.

- Sayın Cumhurbaşkanı

"Kuzey Irak'tan gelen Kürtler bizim ülkemizin Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerindeki vatandaşlarımızın akrabalarıdır" daha sonra "...Ben de Kürt kanı olabilir" ve nihayet "federasyon bile tartışılabilir..." demektedir.

- Sayın Başbakan "Kürt Realitesini" tanımaktadır.

- Sayın Vahit HALEFOĞLU da;

"Bugüne kadar Kürtlerin varlığını inkâr ettik yok saydık.

Uydurma tezler ürettik ve şimdi kabul ettik..." demektedir.

- Televizyon 6 ncı kanalı 15.11.1992 tarihli haber programının adını "Kürt Sorunu" koymaktadır.

Sayın İçişleri Bakanı İsmet SEZGİN 23.03.1993 tarihli SHOW TV deki açık oturumunda Kürtlerin kimlik, dil ve kültürel özgürlüklerine ilişkin sorunların tartışılacağını Anayasal değişikliklerinin yapılacağını belirtmiştir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Yani fiili durum var olan mevzuatımızı aşmıştır. Ve Çifte standart uygulanmaması halinde Türkiye'de faaliyet yürüten MHP, DSP dışındaki Siyasal Partiler hakkında da kapatılma davası açılmasını gerektirmektedir.

Yukarıya aldığımız ifadeler ile, Başsavcılığın iddianameye aldığı ÖZDEP programındaki alıntılar karşılaştırıldığında bir farklılık bulunmamaktadır. Bu nedenle Hükümeti kuran SHP ve DYP'nin kapatılması için Başsavcılığın dava açması gerekmektedir. Aksi takdirde çifte standart uygulanmış olacaktır.

Siyasal Partiler, Parlamenter Demokrasi, Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü

"Siyasal parti dinamik bir organdır. Siyasal vücudun doktrin ve eylemleriyle örülü ideolojisi canlı tutar. Dinamizm belirli bir siyasal sistemle sınırlı olamaz.

Demokratik siyasal yaşamda, düzen değiştirici Parti programları da vardır. Ve bu Anayasa'nın güvencesi altındadır..." (Zafer Tunaya Siyasî Kanunlar ve Anayasa)

Aynı eserinde Tunaya "kişi, konusunun fikirlerini ve davranışlarını nasıl beğenemeyebilirse, hükümetin icraatını da" eleştirebilir. Değişmesini isteyebilir. Hatta içinde yaşadığı düzene başkaldırabilir. O zaman muhalefet siyasallaşır..."

Şu halde "muhalef", yada "siyasal muhalefet" deyince akla geniş anlamda, siyasal iktidarı ellerinde bulunduranlara karşı olma yada karşı çıkma olgusu gelir...

"... Muhalefetin hukuk düzeyinde kabul edilip korunması rejimleri, bugün için, birbirinden ayıran en önemli ölçüttür..."

"İnsanlar tek ve resmî ideolojinin egemenliğinde yönetiliyorsa, o zaman her türünden düşünceleri açıklama ve örgütlenme bir haktır ve serbesttir. Bu çeşitliliği ve çoğulcu bir siyasal hayatı gerektirir. Çünkü daha demokratik siyasal hayat açıktır ve çoğulcudur."

"İktidar ve Muhalefet toplumsal düzen içinde anlaşmışsa sorun yoktur..." Şimdi örneği değiştirelim. İktidardaki merkez partisi seçimleri kaybetse iktidara komünist ya da faşist parti geçse, sınırsız çok partili rejim içinde, faşist ya da komünist partinin kurulması yasal olduğuna göre, yeni iktidar ilke olarak, toplumsal düzeni değiştirecektir. Bu örnekte de, düzen içinde çalışan bir muhalefet, düzene karşı çalışmıştır. Ve düzen eskisi gibi devam etmeyecektir.

Her iki örnekte de muhalefet yasal planda, yani düzen içinde görülmektedir. Sf-88-344-345-346-347.

Yukarıda aldığımız uzun alıntıda ve diğer bilimsel yayınlarda da düzen içinde ve demokratik barışçıl yöntemlerle düzen değişikliğini savunmak bu yönde örgütlenmek mümkündür. ÖZDEP siyasal iktidardan demokrasiyi "Milletin ve ülkenin bölünmez bütünlüğü ile lâiklik anlayışını farklı yorumlamaktadır. Anayasa'nın başlangıç hükümleri ideolojik belge niteliğindedir. Anayasa'nın bu ideolojisini ÖZDEP diğer siyasal partilerden farklı tanımlamakta ve yorumlamaktadır. Ve çözüm önerilerini de bu tanımlama ve yorumlamaya bağlı olarak geliştirmektedir.

Anayasa'nın ideolojisini kabul etmek zorundayız'

Anayasa Mahkemesi 1963 yılında verdiği bir kararda, Anayasa'ya uygun düşünmek zorunda olduğumuzu, demokratik temel hak ve özgürlükleri bu ideolojiye uygun olarak kullanabileceğimizi belirlemiştir. Düşünce hürriyeti tarihini incelediğimizde iktidarı elinde

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

bulunduran egemenler kendi düzenlerine karşı gelişen muhalefeti bastırmak için kendilerine meşruluk dayanağı aradığı görülmektedir. İlk dönemlerde siyasal iktidara muhalefet eden güçler iktidarın Tanrıdan krala verildiği belirtilerek muhalefet tanrıya karşı gelmekle suçlanmıştır. Daha sonraki dönemlerde Muhalefet komünistlikle suçlanarak bastırılmıştır. TCK'nun 141, 142. maddeleriyle ilgili Türkiye'deki uygulamalarda bunu göstermektedir. "Cinsel Özgürlüğü", "Şeriat Düzeni" isteyenler komünizm propogandası yapmakla suçlanmıştır.

Türkiye'de son dönemde iktidara muhalefet eden resmî ideoloji dışında çözüm üreten baskı grupları bölücülükle suçlanmaktadır. Amaç muhalefeti bastırmaktır. HEP ile ittifak eden SHP hakkında da bölücülük suçlamasında bulunulmuştur.

Yukarıya aldığımız uzun alıntıda belirlendiği gibi düzen üzerinde mutabık kalındıktan sonra düzenin değiştirilmesini savunan siyasal partilerin kurulması da mümkündür. ABD yüksek mahkemesi 1945 yılında verdiği bir kararında "Halkı zararlı düşüncesine karşı korumak devletin ne görevidir ne de hakkıdır. Anayasa koyucuları bizim adımıza doğruluk ile yanlış arasında bir ayırım yapmak için hiç bir yönteme güvenmediklerinden gerçeği aramakta herkesin klavuzu yine kendi olmak gerekir..." (H.ÇELENK 98.14)

Yüksek Mahkeme 1957 tarihli kararında benzer görüşlere yer vermiştir. Federal Almanya'da Anayasa çok sert hükümler tanınmasına rağmen ayrı görüşleri kabul etmektedir.

Türkiye'de kapatılan siyasal partilerin kapatılma gerekçeleri Anayasa'nın ideolojisini benimsememeleri, demokrasiyi Anayasa koyucuları gibi yorumlamamalarıdır. Ve Anayasa'nın anti-demokratik olan yasalarını değiştirmek istemeleridir. Aşağıda daha geniş açıklayacağımızdan sadece bir örnek vermekle yetiniyoruz. Lâiklik ilkesi Batı toplumlarında uzun mücadeleler sonucu kabul edilmiştir. ÖZDEP batı demokrasilerindeki yorumlanışının toplum ihtiyaçlarına uygun olduğunu düşünmektedir. Bu yorumlanış nedeniyle ÖZDEP hakkında kapatılma nedeni sayılmaktadır.

Yukarıda da açıkladığımız gibi, Anayasa'nın ideolojisinin benimsenmesi halinde, örneğin lâikliği iddia makamı gibi yorumlamak için Anayasal güvenceye gerek yoktur. Pozitif hukukta zaten böyle yorumlanmaktadır. Demokratik toplum düzeninden bahsetmek için farklı yorumlama özgürlüğünün olması gerekmektedir.

Demokratik çoğulcu bir toplumda resmî ideolojinin tanımlandığından farklı olarak kavramları tanımlamanın kapatılma davası konusu edilmesi "azınlık hakkı"nın tanınmaması anlamını ifade eder. Düşünce ve örgütlenme hürriyetinin olmadığı bir toplum özgür bir toplum değildir.

"Devletin ülkesi ve milletin bölünmez bütünlüğü"

"Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletindedir" ilkesinin bir sonucudur. Bu ilke milletin kendi ülkesi üstünde en üstün güç olduğunu ve dışa karşı ise bağımsızlığı ifade etmektedir.

Yukarıya aldığımız bu iki ilke 12 Eylül darbecileri gibi yorumlandığı takdirde,

a- Ülke-Ulus-Devlet ve devlet bütünleştiğinden vatan ve toprak bütünleştiğinden "Dolayısıyla ne kadar küçük olursa olsun ülke topraklarından bir parçanın yabancılara terkedilmesi... Anayasa'nın 3 üncü maddesindeki "Bölünmezlik" böyle bir egemenlik devrine elverişli sayılabilecek şekilde değiştirilmesi gerekir"

(M. Sosyal Anayasa'nın anlamı Sf. 181)

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

b- Yerel yönetimlerin geliştirilmesi de bu ilkeye ters düşmektedir.

c- Federal sistem olanaksızlaşır.

d- AET'ye girmek istemek bu ilkeye aykırıdır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Türkiye'de yabancı üstler var. Dışişleri bakanı "ABD öyle istedi" diyebilmektedir. Ayrıca Türkiye AET'ye girmek için büyük çaba harcamaktadır.

Millet kavramını Anayasa koyucu "vatandaşlık bağıyla" tanımlanmıştır. Ancak halkların mozayiki durumundaki Anadolu'da özgür yaşamak, hak ve ödevlerden yararlanmak için "Ne Mutlu Türküm" demek gerektiğini ısrarla belirlemektedir. T.C. vatandaşı olmak ayrı şeydir. Türk kökenden olmak farklı şeydir. Kimliğinin yok sayılmasını hiç bir sosyolojik topluluk, şimdiye kadar hiçbir toplumda kabul etmemiştir.

Çağdaş demokrasiler incelendiğinde, Almanya, Hollanda, Belçika, İsveç, İsviçre vs. ülkelerde birden fazla halkın birlikte yaşadığı görülmektedir. Bu halklar kendi kültürlerini

geliştirmekte, kendi dillerini kullanabilmektedir. Halkların kendi dillerini, kültürlerini, özgürce geliştirmeleri bu ülkeleri bölmedi.

Demokratik olmayan, yasağcı, baskıcı, otoriter toplumlarda ise, halklar uluslaşma ile tanıştıktan sonra iç savaşlar çıktı, kanlı çarpışmalardan sonra bağımsız küçük devletler oluşmaya başlamıştır.

ÖZDEP çağdaş demokratik hukuka saygılı ve hoşgörülü bir toplum düzeni istemektedir. Çözümleri barışçıl ve demokratiktir. Bölücülük bölge halkını potansiyel suçlu olarak görmekte ve otoriter devlet yapısından kaynaklanmaktadır. ÖZDEP siyasal iktidarların bölücü politikalarına karşı halkların gönüllü birlikteliğini savunmaktadır.

ÖZDEP lâiklik ilkesini tarihsel gelişmesine göre geldiği en son evredeki biçimiyle yorumlamaktadır. Lâiklik "Din ve Devlet İşlerinin birbirinden ayrılması olarak" tanımlanmaktadır. ÖZDEP bu ilkenin tanımına göre Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Genel İdare içinde olmaması gerektiği kanaatindedir. Siyasal partiler

Yasası'nda belirtilen lâiklik anlayışı Türkiye'nin toplumsal yapısına uygun düşmemektedir. 1982 Anayasası'nın kabulünden sonra toplumda şeriatla hızlı bir yönelme olmuştur. Bunun nedeni Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde olmasıdır. İmam hatip liselerinden mezun olanlar devletin kilit noktasına yerleşmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı vasıtasıyla Hanifi mezhebinin propogandası yapılmaktadır. Din dersleri zorunlu okullarda kabul edilmiş ve bu derslerde Hanifi mezhebinin kabulüne göre İslam yorumlanmaktadır. Alevi köylerinde camiler yapılmaktadır. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da irşat toplantıları devlet tarafından yapılmaktadır. Devlet 12 Eylül'den sonra Kürt kökenli vatandaşların yaşadığı bölgelerde uçaklarla şeriat bildirimlerini atmaktadır. ÖZDEP bu yanlış anlayışa Lâiklik ilkesinin çağdaş yorumlayışıyla çözüm üretmektedir. Bu nedenle kapatma davasının red edilmesi gerekmektedir.

Sonuç ve İstem

1- Anayasa'nın geçici 15 inci maddesinin devamında uygulanmaması, Siyasal Partiler Kanunu Anayasa'ya aykırı olduğundan yukarıda belirttiğimiz Siyasal Partiler Kanununun 68, 69 ve 78 inci maddelerinin iptaline,

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

2- Siyasal Partiler Kanunu Anayasa'nın geçici 15 inci maddesindeki himayeden yararlanılmasına karar verildiği takdirde, üstün olan Anayasa hükümleri ile, Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşme hükümleri ile evrensel hukuk ilkelerinin devamında uygulanmasına,

3- Dava Siyasal Partiler Kanunu'nun 9 uncu maddesine uyulmadan açıldığından dosyanın Cumhuriyet Başsavcılığı'na iadesine,

4- Siyasal Partiler Kanunu'nun 98 inci maddesi delaletiyle CMUK 387 nci maddesinin uygulanarak duruşma yapılmasına,

5- Parti hakkında açılan kapatma davasının reddedilmesine karar verilmesini saygılarımızla talep ediyoruz.

6- Esas hakkındaki savunmamızı saklı tutuyoruz." denilmektedir.

III- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NIN ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 11.5.1993 günlü, SP.42.Hz. 1993/10 sayılı Esas Hakkındaki Görüşünde aynen:

"Davalı Özgürlük ve Demokrasi Partisi hakkında 29.1.1993 tarihli iddianamemizle açılan dava dolayısıyla Yüksek Mahkemenizce istenilen esas hakkındaki görüşümüz aşağıda sunulmuştur. Ancak, öncelikle şu konuyu açıklamamız gerekir; Her ne kadar ön savunmanın 2. sayfasında, davalı parti programının Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası (bundan böyle SPY olarak belirtilecektir)nin kimi maddelerine aykırı olduğu ve bunun bir mihrak oluşturduğu nedeniyle SPY'nın 103. maddesi uyarınca kapatılmasının talep edildiği ifade edilmekte ise de, davanın hangi kapatma sebeplerine dayandığı iddianamenin "dava" ve "sonuç ve istem" bölümlerinde belirtilmiş olup, gerek bu bölümlerde, gerekse metin kısmında mihrak oluşturmaktan ve SPY'nın 103. maddesinden hiçbir şekilde söz edilmediğinden, ön savunmadaki bu beyanların gerçekte ilgisi bulunmamaktadır.

Ön savunmada ileri sürülen belli başlı hususlara karşı Cumhuriyet Başsavcılığımızın görüşleri şöyledir:

1- Davanın SPY'nın 9. maddesine aykırı olarak açıldığı iddiası;

Anılan yasanın sistematığına göre, 9. maddenin, siyasî partilerin teşkilatlanması başlıklı ikinci kısmının, kuruluş aşamasına ilişkin hükümleri içeren birinci bölümünde yer aldığı ve "Cumhuriyet Başsavcılığının partilerin kuruluşunu denetlemesi" matlabını taşıdığı görülmektedir. Bu madde hükmü uyarınca, Cumhuriyet Başsavcılığı, kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukukî durumlarının Anayasa ve yasa hükümlerine uygunluğunu ve belgelerin tamam olup olmadığını inceler. Bunlarda herhangi bir eksikliğin tesbit edilmesi halinde giderilmesini, ayrıca ek bilgi veya belgeye lüzum görürse gönderilmesini ister. Eksikliğin belirli süre içinde giderilmemesi ya da istenen ek bilgi ve belgelerin gönderilmemesi halinde, siyasî partilerin kapatılmasına ilişkin hükümler uygulanır. Bu hükümlerle Cumhuriyet Başsavcılığının partileri denetleme görevinin içeriği ve sınırları belirlenmiş olmaktadır. Şu halde, kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukuksal durumlarının Anayasa ve yasa hükümlerine aykırı olması ile verilmesi gerekli bilgi ve belgelerde eksiklikler tesbit edilmesi durumları arasında fark gözetilmiş ve her biri ayrı hukuksal sonuçlara bağlanmış olmaktadır. Yani, Cumhuriyet Başsavcılığınca tesbit edilen eksikliklerin giderilmesi, lüzumlu görülen ek bilgi ve belgelerin gönderilmesi yazıyla istenmedikçe, bu nedenle siyasal

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

partilerin kapatılmasına dair hükümlerin uygulanamamasına, başka deyişle, yazılı istemin dava açmanın ön koşulu niteliğinde olmasına karşılık; kurulan partilerin tüzük ve programları ile kurucularının hukuksal durumlarının Anayasa ve yasa hükümlerine aykırı olmaları nedeniyle kapatılmaları için dava açılması, 104. madde hükmü dışında, böyle bir ön koşulunun varlığına bağlı tutulmamıştır.

Öte yandan; anılan maddedeki, Cumhuriyet Başsavcılığına verilen, kuruluş aşamasında tesbit edilen eksikliklerin giderilmesi ya da gerekli görülen ek bilgi ve belgelerin gönderilmesi için yazılı istemde bulunma ödevinin, tüzük ve programlarının tamamen veya kısmen SPY'nın dördüncü kısmındaki yasaklamalara aykırı olması halinde de geçerli olduğu kabul edilecek olursa, bu koşul yerine getirilmedikçe 100. ve 101. maddelerdeki nedenlerle doğrudan kapatma davası açılması olanaksız hale gelecektir ki böyle bir sonucun SPY'nın kabul ettiği esaslarla çeliştiğinde kuşku yoktur. Yüksek Mahkemenizin 25.10.1983 gün, E.1983/2 (Parti Kapatma), K.1983/2 sayılı; 8.12.1988 gün, E.1988/2 (Siyasî Parti Kapatma), K.1988/1; 10.7.1992 gün, E.1991/2 (Siyasî Parti Kapatma), K.1992/1 sayılı kararları da bu yoldadır.

Bu durum karşısında, Cumhuriyet Başsavcılığımızca davalı parti hakkında açılmış olan dava, SPY'nın dördüncü kısmında yer alan 78. maddenin (a) bendi, 81. maddenin (a) ve (b) bentleri ve 89. maddesine dayanmakta olup 101. maddenin (a) bendi gereğince kapatılması istenmekte olduğundan, davanın SPY'nın 9. maddesi gereğince Cumhuriyet Başsavcılığımızca uyarı yapılmadan açılmış olduğuna ilişkin davalı partinin savunması yerinde değildir.

2- Yargılamanın duruşmalı olarak yapılması isteği;

Anayasanın, Anayasa Mahkemesinin çalışma ve yargılama usullerini düzenleyen 149. maddesinin son fıkrasında, Mahkemenin Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri dosya üzerinde inceleyeceği hükmü kabul edilmiştir. Aynı kural, SPY'nın 98. maddesinin ilk fıkrasında kapatma davasından açıkça söz edilmek suretiyle tekrarlanmış, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasanın 33. maddesinde de Anayasadaki hükme paralel olarak siyasal partilerin kapatılmasına ilişkin davaların Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası hükümleri uygulanmak suretiyle dosya üzerinde incelenip karara bağlanacağı esası getirilmiştir.

Ancak, gerek SPY'nın, gerekse 2949 sayılı yasanın sözü edilen maddelerinde, Anayasa Mahkemesine, gerek gördüğü durumlarda sözlü açıklamalarını dinlemek için ilgilileri ve konu hakkında bilgisi olanları çağırma yetkisi tanınmış bulunmaktadır. Öngörülen usulde, kapatma davalarında Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının uygulanacağı kabul edilmiş, ancak duruşma yapılması öngörülmemiştir. Uygulanacak yöntem yönünden Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasına gönderme yapılması, o yasa da yer alan her yargılama kuralının uygulanması anlamında olmayıp, "duruşma" dışında davanın bünyesine uygunluk gösteren kuralların uygulanacağını belirtmek amacıyla. Birer özel yargılama hukuku hükmü niteliğinde olan ve kamu düzenini ilgilendiren bu Anayasal ve yasal düzenleme karşısında, Yüksek Mahkemenize ilgilileri dinleme yetkisini kullanma bakımından tanınmış olan takdir hakkı saklı kalmak üzere, parti kapatma davalarında duruşma açılması mümkün bulunmadığından, davalı partinin bu yöne ilişkin isteğinin reddi gerekir.

3- Anayasanın geçici 15. maddesinin davada uygulanmaması, SPY'nın 68, 69 ve 78. maddelerinin iptali isteği;

SPY'nın tamamının ya da kimi maddelerinin Anayasaya aykırı olduğunun ileri sürülmesine veya bu hususun re'sen nazara alınmasına Anayasanın geçici 15. maddesinin son fıkrası hükmü olanak vermediğinden, ön savunmada, öncelikle bu hükmün davada

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

uygulanmaması istenmektedir. Sözü edilen hükümde, maddenin birinci fıkrasında belirtilen 12.9.1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar geçecek süreye gönderme yapılarak, bu dönem içinde çıkarılan yasaların, yasa hükmünde kararnamelerin ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Yasa uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasaya aykırılığının iddia edilemeyeceği belirtilmiş ve böylece yetkili organca kaldırılincaya veya değiştirilinceye kadar Anayasaya uygunluk denetimi yoluyla bu hükümlerin tartışılmasının önlenmesi biçiminde bir siyasal tercih ortaya konmuştur.

Yüksek Mahkemenizin 10.7.1992 gün, E.1991/2 (Siyasî Parti Kapatma), K.1992/1 sayılı kararında belirtildiği gibi, yasaların yorumlanması ve uygulanmasında bir yasa kuralının ihmalinin söz konusu olabilmesi için aynı konuyu düzenleyen ve birbiriyle çelişen bir Anayasa ve yasa kuralının bulunması gerekir. Geçici 15. madde, Anayasanın bütünlüğü içinde bir çelişkinin değil, bir ayrık durumun ifadesidir.

22.4.1983 günlü SPY, 12.9.1980 ile 6.11.1983 tarihinde yapılmış olan genel seçimden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının oluşması arasındaki dönemde kabul edilmiş olduğundan, geçici 15. maddenin son fıkrası hükmü kapsamında bulunmaktadır. Böyle olunca, Anayasal koruma altına alınmış olan söz konusu yasanın (kapatma davasıyla ilgisi bulunmadığı halde ön savunmada zikrediliş sebebi anlaşılamayan 68. ve 69. maddeleriyle) 78. maddesinin Anayasaya aykırılığı ileri sürülemez. Ancak, hiç kuşku yok ki söz konusu kural, Anayasanın temel ilkeleri ve bu ilkelerin dayanağını oluşturan hukukun ana kurallarıyla uyum gösterecek biçimde yorumlanmalıdır.

Öte yandan; yine Yüksek Mahkemenizin yukarıda işaret olunan kararında ifade edildiği üzere, SPY'nın getirdiği yasaklar Anayasanın 68. ve 69. maddelerinde yer alan kapatma nedenlerinin somutlaştırılması olarak düşünülmelidir. Bu hükümler "ulusal devlet niteliğinin korunması" ilkesinin yaptırımlarıdır. Çünkü, Anayasanın 69. maddesinin son fıkrasında, "siyasî partilerin kuruluş ve faaliyetleri, denetleme ve kapatılmaları yukarıdaki esaslar dairesinde kanunla düzenlenir." denilmektedir. SPY'ndaki yasaklamaları kabul etmekle yasakoyucu da Anayasanın öngördüğü düzenlemeyi gerçekleştirmiştir.

Belirtilen nedenlerle, Anayasanın geçici 15. maddesi ile SPY'nın 78. maddelerinin davada uygulanmaması ve 78. maddesinin iptali isteği yerinde bulunmamaktadır." denildikten sonra, iddianamedeki görüşler tekrarlanmakla birlikte ilgili bölümlerinde ek olarak;

.....

"Siyasal partilerin uymaları gereken esasların Anayasada düzenlenmesi, faaliyetlerinin Anayasa ve yasa hükümlerine uygunluğunun özel biçimde denetlenmesi, onların olağan derneklerden ayrı tutulmaları ve demokratik hayatın vazgeçilmez öğeleri sayılmalarının sonucudur. Ancak, siyasal partilerin yukarıda değinilen tanımı ve amaçları onların faaliyetlerinde istedikleri gibi davranabileceklerini göstermez. Yüksek Mahkemenizin 10.7.1992 gün, E.1991/2 (Siyasî Parti Kapatma), K.1992/1 sayılı kararında da değinildiği gibi, "... siyasal partilerin baskı ve engellerden uzak kalmasını sağlamaya yönelik kurulma ve çalışma özgürlüğü, Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Bu belirleme aynı zamanda demokratik hukuk devleti olmanın da bir gereğidir..."

"...Devletlerin de saldırı ve ondan doğacak tehlikelerden kendi varlığını koruması, uluslararası hukuk düzeninde kabul edilmiş temel bir haktır."

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

"Devletler Hukukunda, genellikle, "devletin varlığını güçlendirerek sürdürmek, bağımsızlığına ve geçerli (mesnî) yapısına yönelik tehlikelere karşı önlemler alıp uygulamak" yetkisi biçiminde tanımlanan kendini koruma hakkı, insan hak ve özgürlüklerinden başlayarak demokratik toplum düzenini bozucu, devletin öğelerini yıkıcı eylemleri karşılayacak her türlü çabayı kapsar... Dayandığı temelleri korumak amacıyla hukuk içinde aldığı önlemler nedeniyle bir devletin kusurlu bulunup suçlanması düşünülemez..."

.....

"Anayasa Mahkemesi'nin siyasal partilere ilişkin 20.7.1971 günlü, Esas 1971/3, Karar 1971/3 sayılı kararında değinildiği gibi:

1921 Anayasasından 1961 Anayasası'na değin sürekli olarak üzerinde durulmuş bir ilke olan (Türk Devleti'nin ulusu ve ülkesi ile bölünmezliği) ilkesi, Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde saptanan biçimi ile Misak-ı Millî kurallarında dayanağını bulmaktadır.

Misak-ı Millî'nin gösterdiği sınırlar içinde birbiriyle kaynaşmış olarak yaşayanların gerçekten ve hukukça aykırılık kabul etmez bir bütün oldukları kesinlikle belirlenmiş ve bu bütünlük içinde Kürt halkından hiçbir zaman sözedilmemiş olduğu gibi, Lozan Barış Andlaşması görüşme ve kararlarında da, Misak-ı Millî'nin çizdiği sınırlar içindeki azınlıklar sayılırken "Kürt" ayrımına yer verilmemiştir.

Bu durum yalnızca bir olayın değil, doğrudan doğruya bir gerçeğin de anlatımı olmaktadır. Bu gerçeği de en çağdaş anlamıyla Atatürk'ün ulus anlayışında bulmaktayız. Atatürk'ün kendi el yazısı ile düzenlediği notlarında: "Bugünkü Türk Milleti, siyasî ve içtimai camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lâzlık fikri ve Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş yurttaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış göstermeler hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntü ve kınamadan başka bir tesir hâsıl etmemiştir. Çünkü bu millet efradı da umum Türk Camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka ve hukuka sahip bulunuyorlar" demiş ve "ulus"u "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir." biçiminde tanımlamıştır."

"Anayasa Mahkemesi'nin 27.11.1980 günlü, 1980/59 sayılı kararında da "...Anayasa'da ırkçılık, turancılık ya da din veya mezhep doğrultusunda bütünleşmeyi amaçlayan inanışları reddeden, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi Türk sayan birleştirici ve bütünleştirici bir milliyetçilik anlayışının" benimsendiği vurgulanmıştır.

"Türkiye Cumhuriyeti, milliyetçiliğe büyük önem vermiş ve bu kuram Anayasalarda temel ilke olarak yer almıştır. Atatürk Milliyetçiliği, ülke ve ulus bütünlüğünü koruyan temel ilkedir. Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk Milliyetçiliğine içtenlikle bağlıdır. Eşitlikçi ve birleştirici içeriğiyle çağdaş anlayışı yansıtan Atatürk Milliyetçiliği toplumsal dayanışmanın gücencesidir. Atatürk Milliyetçiliği, yaşamsal ve bilimsel gerçek olarak benimsenmiştir. Bu tarihsel ilke aynı zamanda ulusal varlığın korunmasına ve yüceltilmesine hizmet edecek yaşam anlayışı ve biçimidir. İnsancıl uygar ve barışçıdır. Kardeşliği, sevgiyi, dayanışmayı ve çağdaş evrensel değerleri kucaklar..."

.....

"Anayasanın Başlangıç kısmında yer alan, Anayasanın ... hiçbir düşünce ve mülahazanın ... Atatürk ilke ve inkılapları karşısında koruma göremeyeceği ... fikir, inanç ve kararıyla anlaşılacak, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanması gerektiğine dair hüküm, Anayasa ile gerçekleştirilmek istenen ana ilkelerden birini ifade

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

etmektedir. 174. maddede ise, Atatürk devrimlerinin Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Cumhuriyetin lâiklik niteliğini koruma amacını güttüğü belirtilmiş, ulusun etrafında toplandığı fikirler nüvesi niteliğindeki bu devrimlerin birer ifadesi olan yasaların Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılacağı ve yorumlanmayacağı kuralı getirilerek lâik devlet düzeni korunmak istenmiştir

Kabul edilen bu esaslar, gerçekleştirilmek istenen çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkma amacını engelleyebilecek ve zorlaştırabilecek hiçbir hak ve özgürlüğe Anayasada yer verilmediğini ve lâiklik ilkesine ilişkin kuralların bu amaç doğrultusunda anlaşılması gerektiğini göstermektedir.

Devletin ülkesi ve ulusuyla bütünlüğü ve lâiklik ilkeleri ile dili konusundaki bu düzenlemelerin yaptırımını oluşturmak üzere, Anayasanın 4. maddesiyle bu konulardaki ilkeleri belirleyen 2. ve 3. maddelerinin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin teklif edilemeyeceği hükmü getirilmiş; siyasal partiler yönünden de, 68. madde ile, tüzük ve programlarının devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliğine, insan haklarına, ulus egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı, 69. madde ile de 14. maddede belirtilen sınırlamalara aykırı davranan partilerin kapatılacağı kabul edilmiştir."

.....

"Yüksek Mahkemenizin siyasal partilere ilişkin 16.7.1991 gün, E.1990/1, K.1991/1 sayılı ve 10.7.1992 gün, E. 1991/2, 1992/1 sayılı kararlarında belirtildiği gibi, "... Kimi siyasal nedenlerle dış etkenlerden kaynaklanan, kimi varsayım, yorum ve bahanelere dayanan, insan hakları ve özgürlük savlarıyla yoğunlaştırılan sakıncalı amaçlara geçerlik tanınmaz. Devlet "TEK"tir, ülke "TÜM"dür, ulus "BİR"dir. Ulusal birlik; devleti kuran, ulusu oluşturan toplulukların ya da bireylerin, etnik kökeni ne olursa olsun, yurttaşlık kurumu içinde ayrımsız birliktelikleriyle gerçekleşir. Anayasa'da ve yasalarda yurttaşlar arasında ayrımı öngören hiçbir kural bulunmadığı gibi, kimsenin soy kökeninin yadsınması ya da kabul edilebilecek yeni bir savı da yoktur. Ulusal ve tekil devlet etnik ayrılıklarla tartışılmaz. Herkesin, her zaman karşılaşabileceği ve giderek hukuk devletinde giderilip karşılığı istenebilecek aykırılık, çelişki, haksızlık ve yanlışlıklar, insan hakları alanında sömürü nedeni yapılarak, gerçekler saptırılıp çarpıtılarak, üstü kapalı biçimde, ayrı ulus yoluyla ayrı devlet amaçlanamaz. Tartışılmaz kavramlar ve değerlerle, ödün verilmesi olanaksız ilke ve niteliklerin kaynağı Türkiye Cumhuriyeti'dir. Çağımızda da farklı etnik grupların birlikte uluslaşması ve devletleşmesi uluslararası düzeyde hukuksallığını korumaktadır. Türkiye Cumhuriyet Devleti için farklı düşünmenin haklı bir nedeni yoktur. Ulus birliğini bölmek; belli toprak parçasını bir ırktan gelenlere maletmek, etnik arındırma yapmak anlamına gelir ki, bunun çağdaş, insancıl değerlerle bağdaştırılması olanaksızdır. Ülkenin her köşesinde her vatandaş aynı koşullar içinde yaşamaktadır. Vatandaşlık, bölge özelliklerini ve etnik farklılığı aşan, bütünleştirici çağdaş bir olgudur. Bu konuda bir kimsenin diğerinden farklı olmasına, din, kültür ve etnik kökene ilişkin ayrıcalıklara yer yoktur. İnsan haklarının sadece bir kişiye, sınıfa ve zümreye değil, ayrımsız olarak bütün vatandaşlara eşit olarak uygulanması esastır. Siyasal açıdan önemli olan soy değil, ulusal topluluktan olmaktır. Eğer bir soy, vatandaşlık bağlamındaki insan hakları dışında özel haklara sahip olmak isterse, bu, onun ulus bütünlüğü içinde yalnız bir köken değil, aynı zamanda ayrı ulusal bir topluluk olması anlamına gelir. Bu ise, ulus bütünlüğü ilkesiyle bağdaşmaz.

"Devlet, ülke, ulus konuları, her devlette farklılık gösteren, tarihsel süreçle ulaşılan, yeniden değiştirilip biçimlendirilmesi olanaksız olgulardır. Ulusal ve uluslararası hukuk düzeninde insanlığın mutluluğu için bu temel olguları korumak üzere getirilen düzenlemelere siyasî partilerin uyma zorunluluğu tartışılmaz..." denilmiştir.

IV- DAVALI SİYASİ PARTİNİN ESAS HAKKINDAKİ SAVUNMASI

Davalı Siyasî Parti esas hakkında savunma yapmamıştır.

V- DAVANIN EVRELERİ

1. Davanın açılması üzerine Anayasa Mahkemesi'nce 23.2.1993 günü oybirliği ile alınan 1993/1 (S.P.Kapatma) sayılı kararı aynen şöyledir:

"a- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca düzenlenen Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin kapatılması istemli 29.1.1993 günlü, SP.42 Hz.1993/10 sayılı iddianame'nin onanlı bir örneğinin, almalarından başlayarak otuz günlük süre içinde, gerekli görülürse dosyayı da inceleyip hazırlayacakları ön savunmayı yazılı olarak Anayasa Mahkemesi'ne göndermeleri için adı geçen Parti Genel Başkanlığı'na tebliğine,

b- Verilen süre içinde ön savunma gönderilmediği takdirde savunma yapmaktan kaçınmış sayılacaklarının yazılacak tezkerede belirtilmesine,

c- Ön savunma geldiğinde esas hakkında düşüncelerini bildirmek üzere onanlı bir örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

d- Esas hakkındaki düşüncenin onanlı bir örneğinin, ilgili Partiye tebliğiyle yine otuz gün içinde inceleyip hazırlayacakları savunmalarının istenmesine,

e- Verilen süre içinde savunma gönderilmediği takdirde savunma yapmaktan kaçınmış sayılacaklarının yazılacak tezkerede belirtilmesine,

f- Anılan Parti'ye gerekli tebliğ işlemlerinin yaptırılması için karar örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verildi."

2. Anayasa Mahkemesi kararı ile Cumhuriyet Başsavcılığı İddianamesinin onanlı örneklerinin Özgürlük ve Demokrasi Partisi'ne 25.2.1993 günü tebliğ edilmesinden sonra ÖZDEP vekilleri Av. Mehmet Nuri Özmen, Av. Hıdır Özcan, Av. Mehmet Bakır Asma ve Av. Mehmet Tekgöz, Anayasa Mahkemesi'ne sundukları 29.3.1993 günlü ön savunmalarında Anayasa'nın geçici 15. maddesinin davada uygulanmaması yoluyla Siyasî Partiler Yasası'nın 68., 69. ve 78. maddelerinin iptal ya da ihmal edilip uygulama dışı bırakılarak Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmelerin ve evrensel hukuk ilkelerinin davada uygulanması; dava Siyasal Partiler Yasası'nın 9. maddesine uyulmadan açıldığından dosyanın Cumhuriyet Başsavcılığına iadesi; Siyasal Partiler Yasası'nın 98. maddesi yoluyla CMUK'un 387. maddesi uygulanarak duruşma yapılması ve Parti hakkında açılan kapatma davasının reddedilmesini istemişlerdir.

3. Cumhuriyet Başsavcılığı, 4.5.1993 günü SP. Muh.1993/52 sayılı yazı ile ÖZDEP'in Kurucular Kurulunun 30.4.1993 günlü toplantısında Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin kendini feshettiğini Anayasa Mahkemesi'ne bildirmiş ve bu yazıya Parti Genel Merkezinden alınan 30.4.1993 gün ve 993-314 sayılı yazı ve Ekinin birer örneğini eklemiştir.

VI- GEREKÇE

A. Ön Sorunlar Yönünden

Davalı Siyasî Parti Ön Savunmasında :

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

a. Dava, Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesine uyulmadan açıldığından bu usulsüzlüğün giderilmesi

b. Yargılamanın Siyasî Partiler Yasası'nın 98. maddesi yoluyla CMUK'un 387. maddesi uygulanarak duruşmalı yapılması

c. Davada Anayasa'nın GEÇİCİ 15. maddesinin uygulanmaması, Siyasî Partiler Yasası'nın 68., 69., 78. maddeleri Anayasa'ya aykırı olduğundan bu maddelerin iptali, bu olmazsa üstün olan Anayasa hükümleri ve uluslararası sözleşmelerle evrensel hukuk kurallarının uygulanması İstenmiştir.

Öncelikle bu ön sorunların çözümü gerekmektedir. Ancak bunlardan da önce üzerinde durulması gereken konu şudur: ÖZDEP Kurucular Kurulu 30.4.1993 gün ve 993-314 sayılı yazı ile Parti'nin feshedildiğini belirtmiştir. Bu kapanma kararından sonra da ÖZDEP Esas Hakkındaki Savunmasını hazırlamamıştır. O halde, bu kapanma kararının davaya etkisi üzerinde durmak gerekir.

1- Parti'nin Yetkili Organınca Verilen Kapanma Kararının, Kapatmaya İlişkin Hükmün Sonuçlarına Etkili Olup Olamayacağı Sorunu

22.4.1993 günlü, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 108. maddesi aynen şöyledir: "Bir siyasî partinin kapatılması için dava açıldıktan sonra o partinin yetkili organı tarafından verilen kapanma kararı, Anayasa Mahkemesi'nde açılmış bulunan kapatma davasının yürütülmesine ve kapatma kararı verilmesi halinde doğacak hukuki sonuçlara hükmedilmesine engel değildir."

O halde, ÖZDEP'in Kurucular Kurulunun 30.4.1993 günlü toplantısında alınan kapanma kararı davanın yürütülmesine, sonuçlandırılmasına ve hukuki sonuçlara hükmedilmesine engel değildir.

ÖZDEP'in kapanmasından sonra Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Esas Hakkındaki Düşüncesinin onanlı bir örneği 13.5.1993 günü kendilerine tebliğ edilmesine karşın süresi içinde savunma verilmemiştir. Anayasa Mahkemesi'nin 23.2.1993 günlü kararında "verilen süre içinde savunma gönderilmediği takdirde savunmadan kaçınmış sayılacakları" belirtildiğinden ÖZDEP, esas hakkında savunma yapmadan vazgeçmiş sayılmıştır.

2- Davanın Siyasî Partiler Yasası'nın 9. Maddesine Aykırı Olarak Açılıp Açılmadığı Sorunu

Davalı Siyasî Parti ön savunmasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesine göre partiye iltarda bulunmasının gerektiği belirtilerek bu yapılmadığından dosyanın iadesini istemiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı esas hakkındaki görüşünde 2820 sayılı Yasa'nın 9. maddesi gereğince Parti'ye uyarıda bulunmasına gerek olmadığını, davanın Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Partilerin faaliyetlerini incelemesini öngören Siyasî Partiler Yasası'nın 101. maddesine dayandırıldığını, uyarının eksiklik ve noksanlıklar için olduğunu Anayasa ve yasalara aykırılığın bu kapsama girmediğini bildirmiştir.

Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesine göre; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kurulan partilerin, tüzük ve programları ile kurucularının hukuksal durumlarının Anayasa'ya ve yasa hükümlerine uygunluğuna ve ayrıca, verilmesi gerekli bilgi ve belgelerin tamam olup olmadığını kuruluşlarından sonra öncelikle ve ivedilikle incelemek durumundadır. Cumhuriyet Başsavcılığı, aynı maddeye dayanarak saptadığı noksanlıkların giderilmesini, gerekli göreceği ek bilgi ve

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

belgelerin gönderilmesini yazı ile isteyebilecektir. Bu isteğe uyulmamasının yaptırımını da, siyaasî partilerin kapatılmasına ilişkin hükümlerin uygulanmasıdır. Böylece Cumhuriyet Başsavcılığı'nın partileri denetleme görevinin içeriği ve sınırı belirlenmiş olmaktadır. Anılan maddede, kurulan partilerin tüzük ve programları ile kurucularının hukuksal durumlarının Anayasa ve yasa hükümlerine aykırı olması ya da bunlarda noksanlıklar saptanması durumları birbirinden ayrılmış ve değişik hukuksal sonuçlara bağlanmıştır. Şöyle ki: Cumhuriyet Başsavcılığı'nca saptanan noksanlıkların giderilmesi, gerekli görülen ek bilgi ve belgelerin gönderilmesi, yazı ile istenmedikçe, bu nedene dayanılarak siyasî partilerin kapatılmasına dair hükümlerin uygulanmamasına, yani yazılı istemin dava açmanın ön koşulu niteliğini almış olmasına karşı, kurulan partilerin tüzük ve programları ile kurucularının hukuksal durumlarının Anayasa'ya ve yasa hükümlerine aykırı olması nedeniyle kapatılmaları için dava açılması, 104. madde dışında böyle bir önkoşula bağlanmamıştır.

Cumhuriyet Başsavcılığı, Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin programının SPY'nın Dördüncü Kısmı'nda yer alan 78. maddesinin (a) bendi, 81. maddesinin (a) ve (b) bentleri ve 89. maddesine aykırılığı nedeniyle kapatılmasını istemektedir. Bu nedenle Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesinde Cumhuriyet Başsavcılığı'na noksanlıkların giderilmesi ile ilgili olarak tanınan yetkiyi yasaya aykırılıkları da kapsayacak bir duruma getirmek ve bu hususu bir dava koşulu olarak kabul etmek, siyasî partilerin tüzük, program ve faaliyetlerinin Yasa'nın Dördüncü Kısmındaki "Siyasî Partilerle ilgili Yasaklar"a aykırı durumlarda, bu koşul yerine getirilmeden, doğrudan 100 ve 101. maddelerdeki nedenlerle kapatma davası açılmasına olanak vermemek anlamına gelir. Bu nedenle, Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesine göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca uyarı yapılmadan açılmış bulunan davanın Yasa'nın Dördüncü Kısmı'nda yasaklanan nedenlerden ileri gelmesi nedeniyle davalı Parti'nin talebi yerinde değildir.

Mustafa GÖNÜL bu görüşe katılmamıştır.

3- Yargılamanın Duruşmalı Olarak Yapılması Sorunu

Davalı Parti, davanın Siyasî Partiler Yasası'nın 98. maddesi yoluyla CMUK'un 387. maddesinin uygulanarak duruşmalı yapılmasını istemiştir.

Siyasî partilerin kapatılma davalarında, Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası uygulanmak suretiyle dosya üzerinden incelenip karara bağlanması 2949 sayılı Yasa'nın 33. ve 2820 sayılı Yasa'nın 98. maddeleri gereğidir.

Anayasa'nın 149. maddesinin son fıkrasında, Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri Anayasa Mahkemesi'nin dosya üzerinden inceleyeceği hükmü yer aldığından CMUK'nun duruşmayla ilgili kuralları siyasî partilerin kapatılması davalarında uygulanmaz.

Bu nedenle Davalı Parti'nin duruşma yapılması talebi reddedilmiştir.

4- Anayasa'nın GEÇİCİ 15. Maddenin Uygulanmaması Yoluyla Siyasî Partiler Yasası'nın İlgili Kurallarının İptal ya da İhmal Edilerek Uygulama Dışı Bırakılması Sorunu

Davalı Parti, Anayasa'nın geçici 15. maddesinin davada uygulanmamasını ve böylece Siyasî Partiler Yasası'nın 68., 69. ve 78. maddelerinin iptaline karar verilmesini istemiştir. Ancak 2820 sayılı Yasa'nın 68. ve 69. maddeleri davada uygulanacak kurallardan değildir.

Davalı Partinin bu görüşleri öbür kapatma davalarında da diğer partilerce çeşitli vesilelerle dile getirilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihadına göre, Anayasa'nın geçici 15. maddesinin son fıkrası ile birinci fıkrası arasında, belirli bir dönemde çıkarılan yasalar hakkında Anayasa'ya aykırılıkların iddia edilememesi yönünden bir zaman

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

ayrımı yapılmamış, üçüncü fıkrada yer alan "bu dönem" sözcükleri birinci fıkrada açıklanmıştır. Böylece, belirli bir dönemde çıkarılan yasalar için de Anayasa'ya aykırılık savında bulunulamayacağı öngörülmüştür. Geçici maddeler uygulama süreleriyle değil, geçici olarak düzenledikleri hukuksal ilişki ve kurumlarla kendisi ve bağlı olduğu temel metinlerin içerikleri ve verdikleri anlam ile değerlendirilmelidir. Geçici maddeler, değişik hukuksal düzenlemeler arasında bağlantı kurar, kazanılmış hakların saklı tutulmasını ve uygulamanın geniş bir zaman dilimine yayılmasını sağlar. Geçici maddelerle temel hükümlerin farkı budur. Hukuksal değer bakımından ise, geçici maddelerle temel hükümler arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Anayasa'nın açık olarak düzenlediği bir konunun Anayasa Mahkemesi tarafından uygulanmaması düşünülemez. Bu nedenle, Anayasa'nın geçici 15. maddesine göre, 12 Eylül 1980'den ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanı oluşturuluncaya (6 Aralık 1983) kadar geçen süre içinde çıkarılmış olan yasaların Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemeyeceğinden, bu dönem içinde çıkarılmış bulunan 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun Anayasa'ya aykırılığı savında bulunamaz.

Öte yandan, Parti'nin Ön Savunmasında "2820 Sayılı SPY Anayasa'nın 10, 11, 12, 13, 14, 66, 68, 69 uncu maddelerine aykırıdır. Anayasa'nın geçici 15 inci maddesi iptali mümkün kılınmamaktadır. Ancak üstün olan Anayasa'nın hükümleri karşı karşıya geldiğinde Anayasa hükümlerinin uygulanması gerektiği kanısındayız. Anayasa Mahkemesi'nin Siyasal Partiler Yasası'nın Anayasa'ya aykırı hükümlerinin yerine Anayasa ve Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşme hükümlerinin uygulanmasını talep ediyoruz." denilmektedir.

Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde yer alan kapatma nedenleri sınırlıdır. Siyasî partilerin kapatılabilmeleri, örgütlenme ve siyasî faaliyette bulunma özgürlüklerine getirilen önemli bir sınırlamadır. Kapatma nedenlerinin Anayasa'da gösterilmiş olması, sınırlanmasını yasalarla genişletilmesini önlemek ve bir anayasal güvence sağlamak amacına dayanır. Bu nedenle, Siyasî Partiler Yasası'nda partilerin yasaklanma koşullarına yenilerini getirerek genişletmek Anayasa'yla bağdaşmaz. Kural, partilerin özgürce kurulma ve faaliyette bulunmalarınıdır. İstisna ise bunların kapatılmalarıdır. Anayasa'da da öngörüldüğü gibi siyasî partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez öğeleridir. Anayasa partilerin kapatılma nedenlerini kendisi düzenlemiş bu konuyu yasakoyucunun takdirine bırakmamıştır.

Davalı parti programının, Siyasî Partiler Yasası'nın 78., 81. ve 89. maddelerinde öngörülen devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine aykırı bulunması nedeniyle kapatılması istenmektedir.

Anayasa'nın 69. maddesinin son fıkrası, partilerin kapatılması konusunu da içerecek olan yasal düzenlemenin, partilere ilişkin Anayasa kurallarına uygunluğunu aramaktadır. Bu sorunu, Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinin gereklerini yerine getirmek amacıyla yürürlüğe konulan Siyasî Partiler Yasası'nın 78., 81. ve 89. maddeleriyle birlikte tartışmak Anayasa'nın geçici 15. maddesinin açıklığı karşısında olanaksızdır.

Bir yasa kuralının ihmalinin söz konusu olabilmesi için aynı konuyu düzenleyen ve birbiriyle çelişen bir yasa ve Anayasa kuralının bulunması gerekir. Bu durumda çözümün Anayasa kuralları yönünden aranması doğaldır. Anayasa'nın geçici 15. maddesinin varlığı, Anayasa'nın tümlüğü içinde bir çelişkiyi değil bir ayırık durumu yansıtmaktadır. Geçici 15. maddenin içeriği, konuyu açık biçimde ortaya koymuştur. Anayasa Mahkemesi'nin bu kuralı yok sayması olanaksızdır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Bir yasa kuralının ihmali, incelenmekte olan işle uygulanması sözkonusu kural hakkında iptal davası açılmamış olsa bile o kuralın Anayasa'ya aykırılık nedeniyle iptal edilebilecek nitelikte olması koşuluna bağlıdır.

Sözkonusu kuralların, Anayasa'nın geçici 15. maddesi karşısında, Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmasının olanaksızlığı nedeniyle ihmal edilmeleri de sözkonusu olamaz.

Bu nedenlerle davalı Parti'nin, Anayasa'nın geçici 15. maddesinin davada uygulanmaması yoluyla Siyasî Partiler Yasası'nın ilgili kurallarının iptal ya da ihmal edilerek uygulama dışı bırakılması savı ve istemi yerinde görülmemiştir.

Mustafa GÖNÜL bu görüşlere katılmamıştır.

B. ESAS YÖNÜNDEN

1. Genel Açıklama

Genel ve eşit oy hakkı; çoğulcu, katılımcı kurallar ve kurumlar düzeni olan çağdaş demokrasilerde yurttaşların devlet yönetimine katılmalarının temel koşuludur. Bu yolla söz sahibi olup etkinlik kazanma olanağı elde edilirse de kişilerin ayrı ayrı güçleriyle sonuç almaları güçtür. Bireysel iradeleri birleştirip yönlendirerek onlara ağırlık kazandıran özgün kuruluşlara gereksinim duyulmuştur. Bu kuruluşlar, dağınık siyasal tercihleri birleştirip açıklık ve güç sağlayarak devlet hizmetlerini daha yararlı kılmak, hak ve özgürlükleri güvenceye bağlayarak toplumsal barışı güçlendirmek, anayasal ilkeler doğrultusunda kamuoyu oluşturarak ulusal yaşama daha çok aydınlık getirmek yönünden vazgeçilmez öneme sahip olan siyasal partilerdir.

Anayasa'nın 68. maddesinin ikinci fıkrasında "Siyasî partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır." ilkesine yer verildikten sonra üçüncü fıkrasında da "Siyasî Partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içinde faaliyetlerini sürdürürler." denilmektedir.

Siyasal partilere ilişkin Anayasa kuralları gözden geçirilirse Anayasakoyucunun bu konuya özel bir önem ve değer vermiş olduğu görülür.

Siyasal partilerin kuruluş ve çalışmalarının özgürlük içinde olması temel ilkedir. Siyasal partiler, belli siyasî düşünceler çerçevesinde birleşen yurttaşların özgürce kurdukları ve özgürce katılıp ayrıldıkları kuruluşlardır. Kamuoyunun oluşumunda önemli etkinliği olan siyasî partiler, yurttaşların istem ve özlemlerinin gerçekleşmesine çalışan ve siyasal katılımları somutlaştıran hukuksal yapılardır.

Demokrasinin simgesi sayılan, olmazsa olmaz koşulu olarak nitelenen özgürlük ve hukuksallığın ulusal araçları durumunda bulunan siyasî partilerin, devlet yönetimindeki etkinlikleri ve ulusal istencin gerçekleşmesindeki rolleri nedeniyle, Anayasakoyucu, onları öteki tüzelkişilerden farklı görerek, kurulmalarından başlayıp çalışmalarında uyacakları esasları ve kapatılmalarında izlenecek yöntem ve kuralları özel olarak belirlemekle kalmamış, Anayasa'nın 69. maddesinin son fıkrasında, çalışma, denetleme ve kapatılmalarının Anayasa'da belirlenen ilkeler çerçevesinde çıkarılacak bir yasayla düzenleneceğini öngörmüştür.

Anayasa'nın anılan buyurucu kuralı uyarınca 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası çıkarılmış; siyasî partilerin kuruluşlarından başlayarak çalışmaları, denetimleri, kapatılmaları konularında, belirli bir sistem içerisinde, çok ayrıntılı kurallar getirmiştir. Getirilen sistemde, Anayasa'da da yer alan yasaklara uymayan siyasal partilerin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca izleneceği ve gerektiğinde kapatılmaları için Anayasa Mahkemesi'nde dava açılacağı öngörülmüştür.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Siyasal partilerin, demokratik yaşamın vazgeçilmez öğeleri olmaları, devlet örgütü ve kamu hizmetleriyle yoğun ilişki içinde bulunmaları, onların her istediklerini yapabilecekleri anlamına gelmez. Siyasal partilerin baskı ve engellerden uzak kalmalarını sağlamaya yönelik kurulma ve çalışma özgürlüğü, Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Bu belirleme aynı zamanda demokratik hukuk devleti olmanın da bir gereğidir. Nitekim Anayasa'nın 2. maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti... demokratik... bir hukuk devletidir." denilmektedir.

Hukuk devleti, Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında yinelenip vurgulandığı üzere insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyan, toplum yaşamında adalete ve eşitliğe uygun bir hukuk düzeni kurarak bu düzeni sürdürmekle kendisini yükümlü sayan, tüm davranışlarında hukuk kurallarına ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine açık olan devlet demektir.

Varlığı ve etkisi, işlevleriyle ortaya çıkan devlet, belirli topraklar üzerinde yerleşmiş, bağımsız ve egemen aynı üstün güce bağlı örgütlü insanlar topluluğu olarak tanımlanır. Bu tanıma göre, ülke ve ulus bütünlüğüyle egemenlik, yasalara dayanan bir otoriteye bağlı örgütlenme ve eşitlik ilkesi bir devlet için vazgeçilmez öğeler demektir. Her canlının ve insanların kendilerini koruma içgüdüsünde olduğu gibi, devletlerin de saldırı ve ondan doğacak tehlikelerden kendi varlığını koruması, uluslararası hukuk düzeninde kabul edilmiş temel bir haktır.

Devletler hukukunda, genellikle, "devletin varlığını güçlendirerek sürdürmek, bağımsızlığına ve geçerli yapısına yönelik tehlikelere karşı önlemler alıp uygulamak" yetkisi biçiminde tanımlanan kendini koruma hakkı, insan hak ve özgürlüklerinden başlayarak demokratik toplum düzenini bozucu, devletin öğelerini yıkıcı eylemleri karşılayacak her tür çabayı kapsar. Bunların başında, bireylerin ve devletin varlığını koruma hakkının bulunduğu tartışmasızdır. Devletin temel dayanaklarını, sürekliliğini ve demokrasiyi yokedici sakıncaları gidermek için yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi hukuk devleti için en doğal davranıştır. Bu bakımdan Siyasî Partiler Yasası'nda yer alan konuyla ilgili düzenlemeler, devletler hukukunda öngörülen devletin kendini ve halkını koruma hakkının kapsamı içinde kalmaktadır. Durumun demokrasi ilkeleriyle çatışan bir yönü yoktur. Dayandığı temelleri korumak amacıyla hukuk içinde aldığı önlemler nedeniyle bir devletin kusurlu bulunup suçlanması düşünülemez.

Anayasada kişilerin hak ve ödevleri, siyasî haklar ve ödevler ile siyasî partilerin bağlı olacakları esaslar ayrı kurallarla düzenlenmiştir.

Demokrasilerde Anayasa'nın güvence altına aldığı hakların kullanılması ile belirlediği ödevlerin yerine getirilmesinde ülke düzeyinde etkinliği olan siyasal partilerin, demokratik devlet yapısı ile ülke ve ulus bütünlüğünün korunması için konulmuş Anayasa ve yasa kurallarına uymaları yalnız varlıklarının doğal gereği olmayıp aynı zamanda bir Anayasa buyruğudur.

2. Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası'nın İlgili Kuralları

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca davalı Siyasî Parti'nin, programının kimi bölümlerinin Anayasa'nın Başlangıç Kısmı ile 2., 3., 14., 42., 68., 69. ve 136. maddelerine; 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın ise 78. maddesinin (a) bendi, 81. maddesinin (a), (b) bentleri ile 89. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek Siyasî Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (a) bendi uyarınca kapatılması istenilmektedir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Siyasî Partilerin kapatılmalarıyla ilgili düzenlemelerin kaynağı, Devletin temel ögelerini belirleyerek bunları güvenceye bağlayan ve toplumsal uzlaşmanın temelini oluşturan Anayasa'nın aşağıdaki maddelerinde yer alan kurallardır:

"MADDE 1.- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir."

"MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

"MADDE 3.- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.

Bayrağı, şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Millî Marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır."

"MADDE 4.- Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez."

Anayasakoyucu, bu kurullarla ulusal birliğimizin değişmezliğini ve devletin tekil yapısını ortaya koymuştur. Bu ilkelerden öncelikli olanlar ülke-ulus bütünlüğüyle Atatürk milliyetçiliğidir.

Vatana ve ulusa bağlılığın, sevgi ve kardeşliğin, içte ve dışta barışın simgesi sayılan, tüm bireyleri eşitlik ve adaletle kavrayıp çağdaş evrensel değerlerle birleşen bu ilkeler, yaşamın her alanda çağdaşlaşmasının ve demokratikleşmesinin kaynağı ve dayanağıdır.

Siyasî partilerin çalışmaları ve programları yönünden Anayasa'ya aykırılık, yalnızca Anayasa'da sayılan parti yasaklarına ilişkin hükümlerle sınırlıdır.

Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde yer alan yasaklar şunlardır.

- Siyasî partilerin tüzük ve programları, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, ulus egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz.

- Sınıf ve zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı amaçlayan siyasî partiler kurulamaz.

- Siyasî partiler yurt dışında örgütlenip çalışma yapamazlar, kadın ya da gençlik kolu ve benzeri biçimde ayrıcalık yaratan yan kuruluşlar kuramazlar.

- Siyasî partiler tüzük ve programları dışında çalışma yapamazlar.

- Siyasî partiler, temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasına karşı 14. maddeyle konmuş olan sınırlamaların dışına çıkamazlar.

- Siyasî partiler, kendi siyasetlerini yürütmek ve güçlendirmek amacıyla dernekler, sendikalar, vakıflar, kooperatifler ve kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları ile siyasî ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar ve bunlardan maddî yardım alamazlar.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

- Siyasî partilerin parti içi çalışmaları ve kararları demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

- Siyasî partiler yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, yabancı ülkelerdeki dernek ve gruplardan yardım ve emir alamazlar; bunların Türkiye aleyhindeki karar ve etkinliklerine katılamazlar.

Bu yasakların kimileri doğrudan bir kapatma nedeni değildir.

Siyasî partilerin doğrudan kapatma nedenlerinden biri Anayasa'nın 69. maddesinin birinci fıkrasında gösterilmektedir. Bu fıkra göre; siyasî partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamazlar; Anayasa'nın 14. maddesindeki sınırlamalar dışına çıkamazlar; çıkanlar temelli kapatılır. Böylece, siyasî partilerin tüzük ve programları dışında faaliyette bulunmaları değil; Anayasa'nın 14. maddesindeki sınırlamalar dışına çıkmaları kapatma nedenidir. Diğer bir doğrudan kapatma nedeni bu maddenin 8. fıkrasında yer almaktadır. Bu fıkra göre de; siyasî partiler, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, yabancı ülkelerdeki dernek ve gruplardan yardım ve emir alamazlar; bunların Türkiye aleyhindeki karar ve faaliyetlerine katılamazlar. Bu hükme aykırı davranan siyasal partiler temelli kapatılır.

Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında -"Siyasî partilerin tüzük ve programları, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz.", -"sınıf ve zümre egemenliğini veya herhangi bir diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasî partiler kurulamaz." denilmektedir. Bu kurallarda yeralan "olamaz" ve "kurulamaz" sözcüklerini kapatma nedeni olarak anlamak gerekir.

Gözönünde tutulması gereken diğer bir husus da, 68. maddenin beşinci fıkrasında yeralan kapatma nedeninin 69. maddenin birinci fıkrasının ikinci tümcesinde yer aldığıdır. Bu tümcenin atıfta bulunduğu 14. madde de açıkça sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü amaçlayan siyasî partilerin kurulmasını yasaklamaktadır.

Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinde;

"Siyasî Partiler:

a) Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın Başlangıç Kısmı'nda ve 2. maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3. maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, millî marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu ve bunun ancak Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanabileceği esasını; Türk milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü, seçimler ve halk oylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek;

Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak;

Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler."

81. maddesinde;

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

"Siyasî Partiler:

a) Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerine millî veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

b) Türk dilinden ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulanamazlar."

89. maddesinde;

"Siyasî Partiler, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncelerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, genel idare içinde yer almasına ilişkin 136. maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler." hükümleri yer almaktadır.

2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın bu kurallarında, devletin teklifi ile ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünden söz edilmektedir. Bu maddeler, Anayasa'da yazılı soyut "Bölünmez bütünlük" ve "tekil devlet" kavramlarını açıklayarak somutlaştırmaktadırlar. Eş anlatımla, Siyasî Partiler Yasası, devletin teklifi, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü korumak amacıyla, ayrılıkçı akımların bir parti durumunda örgütlenmesini yasaklamakta ve yine siyasî partilerin federal bir sistemi savunamayacaklarını azınlık yaratamayacaklarını (özendirip kışkırtmayacaklarını), bölgesellik, ırkçılık yapamayacaklarını ve eşitlik ilkesini korumak zorunda olduklarını vurgulamaktadır. Böylece anayasal ilkeler Siyasî Partiler Yasası'yla yaşama geçirilip yaptırımlara bağlanmıştır.

3. Sav ve Savunmanın Kanıtları

a) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Savının Kanıtları

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İddianamesinde davalı partinin programında davaya esas olan şu hususların yer aldığını belirtmiştir:

Bu program

"... Türkiye'de Türk, Kürt ve diğer azınlık halkların ortaklaşa yürüttüğü bir "Kurtuluş Savaşı" ile saltanat yıkılmış, Cumhuriyet kurulmuştur. Bu kuruluş sadece Türk egemen anlayışıyla sonuçlandırılmış, bu temelde yürütülen batı ile bütünleşme çabalarından bir sonuç çıkarılamamış, Türkiye geri kalmışlıktan kurtulamamıştır...

Tekel iktidarlarının yapısı Cumhuriyetin ilk günlerinden bugüne kadar, sivil-asker bürokratlarla iç içe geçerek bu bütünleşme ve işbirliği temelinde sürdürülüyor. Tekelci hakimiyeti sürdürebilmek için; Kürt halkını inkâr ve haklı taleplerini bütünüyle yok sayma... temelinde geliştirilen siyasî politikalarla yürüyorlar...

Kürt halkının en doğal demokratik hak ve istemlerine karşı, bu şöven, militarist propagandalar, sürgün ve imha politikaları daima öne çıkarılarak egemen "Türk" anlayışı korunmuş, başta Kürt halkı olmak üzere diğer ulusal azınlıklara ve dahası Türk halkına da baskıları öngören kapitalist sisteme bağlı devlet politikalarını "Çağdaşlaşma", "Batılılaşma" adına sürdürmüşlerdir...

Türkiye'nin bütünlüğünü, siyasal, sosyal, ekonomik olarak etkisi altına alan bu durum karşısında tekelci iktidar çözümsüzdür. Çünkü bu iktidar toplumun ezici çoğunluğunun

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

çıkarlarına karşıdır. Ve sözkonusu çözümsüzlüğü egemen sermaye çıkarları temelinde tüm topluma zorla kabul ettirmek istemektedirler. Ve böylelikle Türk ve Kürt emekçilerinin çıkarlarını savunan bütün demokratik çıkışları tıkamaktadırlar.

ÖZDEP, halklarımızın, barış ve kardeşliğinin egemen olduğu bir düzen yaratılmasını ve bu düzen içinde özgür iradeye dayalı kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesini öngörür.

ÖZDEP, halkların kardeşliği, birliği ve dayanışması önünde engel olan her türden ve renkten ırkçı, şöven ve gerici fasişt ideolojik akım ve örgütlenmelere karşı aktif bir politik, ideolojik, demokratik mücadeleyi yürütür...

ÖZDEP, iç ve dış politikaların belirlenmesinde tüm emekçi kitlelerin ve halklarımızın ortak çıkarlarını temel alır...

ÖZDEP, emekçi sınıfların ve her türden meslek gruplarının, dinsel ve ulusal azınlıkların kendi politik, ekonomik, meslekî ve kültürel çıkarlarını ifade etmeleri için demokratik örgütlenme haklarını temel bir yaşamsal ilke olarak görür ve Anayasal güvence altına alır.

ÖZDEP, Türk ve Kürt halkı ile azınlıkların demokratik, özgür bir ortam içinde kendi dil, kültür, gelenek, felsefi ve dinî inanç ve ibadetlerini özgürce yerine getirmeleri ve geliştirmeleri için tüm olanakları sağlar. Başta TV, radyo olmak üzere her türlü basın-yayın olanaklarından eşitçe yararlanmalarını öngörür.

ÖZDEP, halkların temel eğitimini kendi ana dilleriyle yapmalarını öngörür ve bunun gerçekleşmesi için devletin maddî desteğini sağlar.

ÖZDEP, nihaî olarak, Türk ve Kürt halklarını toplumcu bir düzene götürmek için gerekli tüm demokratik ön koşul ve hazırlıkları gerçekleştirmeyi öngörür...

ÖZDEP, halklarımızı bütün yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarımızın yegâne sahibi olarak görür...

Partimizin Türk ve Kürt halklarının ve bütün azınlıkların çıkarlarını ifade eden, halkın onayıyla seçilmiş, temsilcilerinin toplandığı demokratik bir Halk Meclisinin yaratılmasını öngörür...

Demokratik halk meclisi... halklarımızın ulusal iradesini temsil eden demokratik, çağdaş bir yasama gücü ve organı olacaktır...

Basın-yayın halkın politik, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının savunulmasında halkların ulusal kimlik, dil ve kültürlerinin doğru bir tarzda halka kavratılmasında, halklar arasında dostluk ve kardeşliğin geliştirilip güçlendirilmesinde etkin bir araç haline getirilecektir...

Devlet din işlerine karışmayacak, din cemaatlere bırakılacaktır...

Partimiz...bütün ezilen, sömürülen halkların kendi kaderlerini tayin hakkına yönelik her türlü, ekonomik, politik, askeri ve kültürel saldırıya karşıdır.

Partimiz halkların kendi bağımsızlık ve özgürlükleri için yürüttükleri haklı ve meşru mücadeleleri destekler, onlarla birlik ve dayanışma içinde olur...

Özgürlük ve Demokrasi Partisi ülkeyi birlikte kuran Türk ve Kürt halklarının eşit ve gönüllü birliğinden yanadır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Özgürlük ve Demokrasi Partisi Kürt sorununun çözüme kavuşturulmasını, demokrasinin temeli kabul eder. Bu sorun Türkler ve Kürtlerin, demokrasi ve özgürlükten yana olan herkesin sorunudur.

Özgürlük ve Demokrasi Partisi, Kürt sorununun İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Helsinki Sonuç Belgesi hükümlerine uygun barışçı ve demokratik yöntemlerle çözülmesinden yanadır...

Özgürlük ve Demokrasi Partisi halkların eşit ve özgür iradesi temelinde oluşturulacak demokratik bir çözüm için Kürt halkının özgür iradesine sonuna kadar saygılıdır...

Bugün ülkemizde hukuk ve adalet mekanizması antidemokratik, temel insan hak ve özgürlüklerini çiğneyen, egemen sınıfların çıkarlarını temel alan, Kürt halkının ulusal varlığını yadsıyan emekçilerin ekonomik, demokratik örgütlenmesini yasaklayan gerici, şöven, ırkçı bir niteliğe sahiptir...

Yargılamada ana dil esas alınacaktır...

Türk ve Kürt halklarının ve azınlıkların kendi ulusal kültürlerini özgürce geliştirme ve sahiplenme ortamı yaratılacaktır. Halk ve ulus olmanın birinci ve temel unsuru dil olduğundan her halkın kendi ana diliyle eğitim yapma olanağı sağlanacaktır... Herkesin temel eğitimini kendi ana diliyle yapması sağlanacaktır. İlkokuldan yüksekokula dek her kademedede ana dilde eğitim yapma fırsatı yaratılacaktır..."

Görüşlerini içermektedir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca söz konusu programda yer alan görüşler değerlendirilerek özetle şunlar belirtilmiştir:

Bu ifadelerde dikkati çeken husus Türk ulusu bütünlüğünden ayrı bir Kürt halkı ve diğer azınlıkların varolduğunun belirtilmesidir. "Türk ve Kürt halkları diğer azınlıklarla birlikte Kurtuluş Savaşını başarmış; ancak daha sonra Türkiye Cumhuriyeti Kürt halkının demokratik hak ve istemlerini inkâr etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Kürtlere çeşitli baskılar yapmıştır." deyişleri ile Kürt sorununun halkların eşit ve özgür iradesi temelinde demokratik bir çözüme kavuşturulması isteği ve Kürt halkının iradesine saygı, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı biçimindeki beyanları, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesini zedeleyici niteliktedir.

Programdaki "halklar" sözcüğünden "uluslar" sözcüğünün ve özellikle de "Kürt Ulusu"nun amaçlandığı anlaşılmaktadır. Çünkü, bağımsızlık, özgürlük ve kendi kaderini tayin hakkı gibi kavramlar yalnızca uluslar için söz konusudur. Söylenmek istenen "Türk Ulusu"nun dışında başka ulusların ve özellikle Kürt Ulusunun var olduğudur.

Programın kurulması öngörülen yeni devlet yapısının "Yasama ve Yürütme" bölümünde, partinin Türk ve Kürt halklarının ve bütün azınlıkların çıkarlarını ifade eden ve halk meclisi olarak adlandırılan bir yasama organı oluşturulması öngörülmektedir. Söz konusu bu meclisin halkların ulusal iradesini temsil edeceği vurgulanmaktadır. Ulusal iradeden söz edilmesi, o iradenin sahibi olduğu söylenen hakların, yani Türk ve Kürt halklarının birbirinden ayrı uluslar olarak kabul edildiğini anlatmaktadır.

Programın "Hukuk ve Adalet" bölümünde, ülkemizde hukuk ve adalet mekanizmasının Kürt halkının ulusal varlığını yadsıyıcı nitelikte olduğu söylenerek açıkça Kürt halkının ulusal varlığı vurgulanmakta ve ayrı bir ulus oluşturduğu kabul edilmektedir. Programın çeşitli

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

yerlerinde kullanılan "halk" sözcüğünün aslında "ulus" kavramı yerine kullanıldığı görülmektedir.

Programda, Partinin demokratik bir çözüm için Kürt halkının özgür iradesine saygılı olduğu açıklanmaktadır. Kürt halkı kendi kaderini saptama hakkı çerçevesinde iradesini kullandığı takdirde buna saygı gösterileceği belirtilerek, ülkenin ve ulusun bölünmez bütünlüğüne karşı çıkmaktadır. Tüm bu anlatımlar yani Ulus bütünlüğünün Türk ve Kürt ulusları biçimindeki ayırım ve Türk Ulusu'nun bir bölümünün ayrılma hakkına sahip olmaları, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğu yolundaki temel Anayasa ilkesine aykırıdır.

Davalı Partinin programı incelendiğinde;

"... Kürt halkının en doğal demokratik hak ve istemlerine karşı, bu şöven militarist propagandalar, sürgün ve imha politikaları daima öne çıkarılarak egemen "Türk" anlayışı korunmuş, başta Kürt halkı olmak üzere diğer ulusal azınlıklara dahası Türk halkına da baskıları öngören kapitalist sisteme bağlı devlet politikalarını "Çağdaşlaşma" ve "Batılılaşma" adına sürdürmüşlerdir..."

ÖZDEP, emekçi sınıfların her türden meslek gruplarının, dinsel ve ulusal azınlıkların kendi politik, ekonomik mesleki ve kültürel çıkarlarını ifade etmeleri için demokratik örgütlenme haklarını temel bir yaşamsal ilke olarak görür ve anayasal güvence altına alır...

Özgürlük ve Demokrasi Partisi Kürt sorununun çözüme kavuşturulmasını demokrasinin temeli kabul eder. Bu sorun Türkler ve Kürtlerin, demokrasiden yana olan herkesin sorunudur.

Özgürlük ve Demokrasi Partisi Kürt sorununun İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Helsinki Sonuç Belgesi hükümlerine uygun, barışçı ve demokratik yöntemlerle çözümlenmesinden yanadır..." biçimindeki anlatımların yer aldığı görülmektedir.

Parti Programında yer alan bu ifadelerle Türkiye Cumhuriyetinde bir takım dinsel ve ulusal azınlıkların varlığı dile getirilerek onlara siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda örgütlenme hakkı tanınacağı ifade edilmekte, Kürtler ayrı bir ulus ve azınlık olarak nitelendirilerek, sorununun çözümlenmesinin demokrasinin temeli ve Türklerle Kürtlerin ortak meselesi olduğunun belirtildiği, partinin bu sorunun belirli uluslararası sözleşme ve belgeler çerçevesinde çözümlenmesini savunduğu anlaşılmaktadır. Türkiye Devleti topraklarında Lozan Barış Antlaşmasıyla kabul edilen "Müslüman olmayanlar" ile Türk-Bulgar Dostluk Antlaşmasında öngörülen Türkiye'de yaşayan Bulgarlar dışında ulusal ya da dinsel nitelikte azınlıklar bulunmadığına göre, programda bu gibi azınlıklardan sözedilmesi Türkiye Devleti ülkesinde bu gibi azınlıkların varlığını ileri sürmek anlamındadır. Bu anlatımlar, ülkede salt dil, din, ırk bakımlarından öteki kesimden ayrı sosyal özelliklere sahip yurttaşlar bulunduğunun objektif olarak ileri sürülmesi niteliğinde olmayıp, daha ileri gidilerek, bir kısım yurttaşların ayrılıklarını devam ettirebilmelerine ve geliştirmelerine olanak sağlayacak hukuksal güvencelere kavuşturulmaları ve ayrı ulus olmanın getirdiği haklardan yararlandırılmaları benimsenip savunulmaktadır. Bu ise, ulus bütünlüğüne aykırı olarak 81. maddenin (a) bendinde belirtilen "azınlıkların bulunduğunu ileri sürmek" demektir.

Programdaki, Partinin ulusal ve dinsel azınlıkların özgür ve demokratik bir ortamda kendi dil ve kültürlerini geliştirebilmeleri için bütün olanakların sağlanacağı biçimindeki düşünce de ulusal azınlıkların varlığının kabulü olmaktadır. Bu da Siyasî Partiler Yasası'nın 81. maddesinin (b) bendinde yasaklanan Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri geliştirmek veya

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

yaymak yoluyla Türkiye'de azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulmasını amaçlamak demektir.

Programda Siyasî Partiler Yasası'nın 89. maddesine aykırılık konusunda yeralan tümce "Devlet din işlerine karışmayacak, din cemaatlere bırakılacaktır." biçimindeki tümce olmaktadır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcalığı bu konuda şunları belirtmektedir: "Programda, devletin din işlerine karışmayacağına öngörülmesi, onun klasik lâiklik anlayışının gereği olarak örgütlenmesi, başka deyişle devletin dinsel fonksiyonlar ifa edememesi anlamında algılanabilirse de, geleneksel olarak Cumhuriyet dönemi Anayasalarımıza yansıyan lâiklik anlayışının birtakım zorunluluklardan kaynaklanan kendine özgü niteliği karşısında, bu ilkeye aykırı biçimde, devletin din işlerinde kamu yararını sağlama amacıyla sahip olduğu düzenleme yetki ve görevinden yoksun kılınması sonucunu doğuracak böyle bir anlayışın Anayasa'ya uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Parti programında kabul edildiği üzere devletin din işlerine karışmaması, dinin cemaatlere bırakılması halinde, devletin kamu düzenini sağlama amacıyla ve inzibati düşüncelerle dinî işlerin bir kesimine karışmasına olanak veren ve hatta bunu gerekli kılan lâiklik ilkesi çığnenmiş olacak, Cumhuriyet ve onun nitelikleri arasında sayılan ve değiştirilemeyeceği kabul edilen lâiklik niteliğinden soyutlanmış olacaktır. Böyle bir sonucu doğuracak amacın güdülmesi Siyasî Partiler Yasası'nın 78/a maddesiyle yasaklanmış bulunmaktadır. Diğer taraftan; yine bu şekilde Anayasa'da ve Siyasî Partiler Yasası'nda genel idare içinde varlığı öngörülen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın göreceği görevler ortadan kalkacağından kendisinin hukuksal varlığına da ihtiyaç kalmayacak ve adı geçen örgüt genel idare içinden Anayasa'nın 136. ve Siyasî Partiler Yasası'nın 89. maddesine aykırı olarak tasfiye edilmiş olacaktır.

b) Savunma Kanıtları

savunmada aşağıdaki görüşler ileri sürülmüştür:

Davalı Partiye göre fiili durum varolan mevzuatı aşmıştır. Bu nedenle işin aslında sadece bu parti değil Türkiye'deki bütün siyasal partiler kapatılmalıdır.

Demokratik, barışçıl yöntemlerle düzen değişikliğini savunmak ve bu yönde örgütlenmek mümkündür. Biz niye Anayasa'nın ideolojisini kabul etmek zorunda kalalım'

Türkiye'de son dönemde iktidara muhalefet eden resmî ideoloji dışında çözüm üreten baskı grupları bölücülükle suçlanmaktadır. Ama gerçek amaç muhalefeti bastırmaktır.

Ülkemizde kapatılan siyasal partilerin kapatılma gerekçeleri Anayasa'nın ideolojilerini benimsememesi ve demokrasiyi Anayasakoyucuları gibi yorumlamaları olmuştur. Demokratik çoğulcu bir toplumda resmî ideolojinin tanımlandığından farklı olarak kavramları tanımlamalarının kapatılma davası konusu edilmesi "azınlık hakkının" tanınmaması anlamına gelir. Oysa düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün olmadığı bir toplum özgür bir toplum değildir.

Ulus kavramını Anayasakoyucu "vatandaşlık bağıyla" tanımlamıştır. Yalnız şunu da kabul etmek gerekir ki, Anadolu halkların mozaiki durumdadır. Durum böyle olmakla birlikte, Anadolu'da haklardan yararlanabilmek için "Ne Mutlu Türküm" demek gerekmektedir. Oysa T.C. vatandaşı olmak Türk kökeninden olmaktan farklı bir şeydir. Kimliğin yok sayılması sosyolojik gerçeklere aykırıdır.

Bölücülük suçlaması konusunda sonuç olarak davalı Parti şunları belirtmektedir:

"ÖZDEP çağdaş, demokratik, hukuka saygılı ve hoşgörülü bir toplum düzeni istemektedir. Çözümleri barışçıl ve demokratiktir. Bölücülük bölge halkını potansiyel suçlu

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

olarak görmekten ve otoriter devlet yapısından kaynaklanmaktadır. ÖZDEP siyasal iktidarların bölücü politikalarına karşı halkların gönüllü birlikteliğini savunmaktadır."

Davalı Parti "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasa'nın 136. maddesi hükmüne aykırı amaç güdemeler." biçiminde formüle edilmiş olan 89. maddeyle ilgili suçlama konusunda da şöyle bir savunma yapmaktadır:

"ÖZDEP lâiklik ilkesini tarihsel gelişmesine göre geldiği en son evredeki biçimiyle yorumlamaktadır. Lâiklik "Din ve Devlet işlerinin birbirinden ayrılması olarak" tanımlanmaktadır. ÖZDEP bu ilkenin tanımına göre Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde olmaması gerektiği kanaatindedir. Siyasal Partiler Yasası'nda belirtilen lâiklik anlayışı Türkiye'nin toplumsal yapısına uygun düşmemektedir. 1982 Anayasası'nın kabulünden sonra toplumda şeriate hızlı bir yönelme olmuştur. Bunun nedeni Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde olmasıdır. İmam Hatip Liselerinden mezun olanlar devletin kilit noktasına yerleşmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı vasıtasıyla Hanefi mezhebinin propagandası yapılmaktadır. Din dersleri zorunluluğu okullarda kabul edilmiş ve bu derslerle Hanefi mezhebinin kabulüne göre İslâm yorumlanmaktadır. Alevi köylerinde camiler yapılmaktadır. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da irşat toplantıları devlet tarafından yapılmaktadır. Devlet 12 Eylül'den sonra Kürt kökenli vatandaşların yaşadığı bölgelerde uçaklarla şeriat bildirimlerini atmaktadır. ÖZDEP bu yanlış anlayışına lâiklik ilkesinin çağdaş yorumlayışıyla çözüm üretmektedir. Bu nedenle kapatma davasının reddedilmesi gerekmektedir."

4. Kanıtların Değerlendirilmesi

a. Davalı Parti Programı'nın "Devletin Ülkesi ve Milletiyle Bölünmez Bütünlüğü"nü bozulması" amacını taşıyıp taşımadığı :

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Ülkesi ve milletiyile bölünmez bütünlüğü bu ilkenin vazgeçilmez bir unsuru olan ortak dil, kültür, eğitim ve Atatürk Milliyetçiliği kavramları hukuksal, siyasal olduğu kadar, tarihsel ve sosyal gerçeklere dayanmaktadır.

Şöyleki:

"Bütünlük" ilkesi ilk olarak Misak-ı Milli'nin birinci maddesinde "... islâm çoğunluğu bulunan yerleşik toprak parçalarının tamamı hakikaten veya hükmen hiçbir sebeple ayırma kabul etmez küldür." biçiminde yer almıştır.

İsmet İnönü, Lozan Barış Andlaşması görüşmelerinde, bütünlük ilkesini "Büyük Millet Meclisi Hükümeti; Türk Yurdu'nun birliğine ve bölünmezliğine en büyük önemi vermekte, hakların ve ödevlerin, çıkarların ve yükümlülüklerin yurttaşlarca eşit olarak paylaşılması gerektiğine inanmaktadır." biçiminde açıklamıştır.

Devletin, ülkesi ve milletiyile bölünmezliği ilkesi Anayasa'nın birçok maddesinde özellikle vurgulanmış, Türk Milleti'nin bağımsızlığı ve bütünlüğüyle, ülkenin bölünmezliğini korumak devletin temel amaç ve görevleri arasında gösterilmiştir. (Madde 5). Ülke ve ulus bütünlüğünü korumak için temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanabileceği de kabul edilmiş, (Madde 13 ve 14) aynı amaçla basın ve dernek kurma özgürlüklerine özel sınırlamalar getirilmiş (Madde 28, 30, 33), gençlerin bu anlayış doğrultusunda yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı önlemler alınması devlete özel görev olarak verilmiş (Madde 58), bilimsel araştırma ve yayında bulunma yetkisinin Devletin varlığı ve bağımsızlığıyla ulusun ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliğine karşı kullanılmayacağı belirtilmiş (Madde 130), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına bu nedenlerle yönetimin müdahalesi uygun bulunmuş (Madde 135), birlik ve

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

bütünlük konusunda işlenecek suçlar için özel mahkemelerin kurulması öngörülmüş (Madde 143), aynı konu, TBMM üyeleri ve Cumhurbaşkanı yeminlerinin temel öğelerinden birini oluşturmuş (Madde 81 ve 103), siyasî partilerin uyacakları esasların başlıcaları arasında yine "bölünmez bütünlük" ilkesi yer almıştır. (Madde 68 ve 69) Uluslar, varlıklarını tarihsel gelişmeler ve gerçeklerle kazanırlar. Ortak kültürün, sosyal dayanışmanın ve birlikte yaşama duygusunun doğuşu, gelişip güçlenmesi tarihe dayanır. Tek vücut durumunda ve tam ulus yapısı içinde bütünleşerek Kurtuluş Savaşı'nı yapmış halkın vatani, Türk Vatanı; Milleti, Türk Milleti; Devleti de Türk Devleti'dir. Dünya, 11. yüzyıldan bu yana çağlar boyu Anadolu için "Türkiye" ve burada yaşayanlar için "Türkler" adını kullanmıştır. Bu durum, ulus bütünlüğü içinde yer alan farklı etnik grupları görmeme anlamına gelmez.

Gerek Anayasa'ya gerek Siyasî Partiler Yasası'na göre ülke ve ulus bütünlüğü, devletin bölünmezliğinin temel öğeleridir. Faaliyet, ister ülke, ister ulus bütünlüğüne yönelik olsun, sonuçta, devletin bölünmez bütünlüğünün tehlikeye girmesi söz konusudur. Ülke bütünlüğünün hedef alınmasının, ulus bütünlüğünü; ulus bütünlüğünün hedef alınmasının, ülke bütünlüğünü bozacağı kuşkusuzdur. Anayasa ve Yasa, bu değerleri birlikte ve ödünsüz, mutlak olarak korumayı amaçlamıştır.

"Millet" kavramı; insanlığın gelişme süreci sonucunda vardığı en ilerlemiş birlikteliği oluşturan toplumsal yapıyı anlatır. "Ulus" ve yerine göre "Halk" sözcükleriyle de anlatılan bu yapı, bir gelişme düzeyini, bilinçli ve kişilikli bireyler olgusunu gösterir. "Milliyetçilik" ise, büyük bir toplumsal gerçek ve "millet düşüncesi"nin üzerine kurulu olan çağın en etkin kültür ve politik anlayışıdır. Milliyetçilik, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk Devrimi'nin temel ve önde gelen ilkelerinden biridir. Cumhuriyet döneminde "millet" ve "milliyetçilik" kavramları, başta, teokrasiden demokrasiye geçişi sağlayan Atatürk olmak üzere Cumhuriyetin kurucularıyla, onların koyduğu temel ilkeler üzerinde Cumhuriyeti yöneten kuşaklarca yorumlanmış ve 1924, 1961, 1982 Anayasa'larında yer almıştır. 1982 Anayasası'nın Başlangıcı'nda "... Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ...", 2. maddesinde "... Atatürk milliyetçiliği ...", 42. maddesinde "...Atatürk ilkeleri ..." ve 134. maddesinde "Atatürkçü düşünce ..." sözcükleriyle Atatürk milliyetçiliği güçlü biçimde yer almaktadır. Atatürk Milliyetçiliği, ayrımcı ve ırkçı bir kavram değil, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkının, kökeni ne olursa olsun, devlet yönünden tartışmasız eşitliği, içtenlikli birliği ve birlikte yaşama istencini içeren çağdaş bir olgudur. Ayrımcılığı dışlayıp "ulus" yapısı içinde kaynaşmayı öngören bu kavram; etnik kökenleriyle kimliklerin ayrımcılığa varan resmî bir tanıtım belirtisi olarak söylenmesini engellemektedir. Dil ve din birliği yanında önemli başka toplumsal bağlar kurmuş toplulukların devletle olan hukuksal bağlarını koparacak bir girişim, kışkırtma, toplumsal gerçeklere Anayasa'ya ve Siyasî Partiler Yasası'na uygun bir tutum değildir. Türk Ulusu içinde "Kürt" kökenli yurttaşlarla değişik boylardan gelen "Türkler" ve diğer değişik kökenliler ayrımsız biçimde yer almakta Devletin temel ögesi olan "tek ulus" olgusu böylece somutlaşmaktadır.

Ulus, tarihsel ve sosyolojik yönden belirli aşamaları geçmiş ve belirli nitelikleri kazanmış bir topluluktur. Türk Ulusu, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasıyla sınırları çizilmiş "vatan" kavramına dayanır. Ulus; vatan üzerinde yaşayan, geçmişten geleceğe doğru bir zaman akışı içinde ortak yaşam istek ve amacına bağlanan kültür ve ülkü birliğine dayanır. "Ulus" kavramı, dar çerçeveli topluluk ve dinden başka toplumsal bir bağı olmayan ve başka öge aramayan ümmet kavramından çok farklıdır. Ulus, tarihsel ve sosyal gelişmenin yarattığı birlikte yaşama olgusudur. Irk gibi antropolojik ve filolojik niteliklere dayanan dar bir kavram da değildir. Ulus, ortak bir tarih bilinci yaratmamış göçebe, yerel dil ve soy gruplarından oluşan sosyolojik bir yapı olan kavim de değildir. "Misak-ı Milli" sınırları içinde Türkiye Cumhuriyeti'nin üzerinde kurulduğu, Avrupa, Asya, Afrika kıtalara arasında köprü durumunda olan, çeşitli göç ve sığınmalara kucak açan vatanda, bin yılı aşan uzun bir tarihsel gelişme sonunda yaşayan ve

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Kafkaslara, Balkanlara, Afrika ve Orta Doğu'ya uzanan Osmanlı İmparatorluğu'ndan arta kalan çeşitli etnik kökenlerden gelen insanlar ortak geçmişe, tarihe, ahlâka, değer yargılarına, dine, hukuka ve eşit haklara sahip olarak karşılıklı şekilde birbirlerinin kültürlerini ve eski Anadolu uygarlıklardan kalan değerleri de özümseyerek birlikte ortak kültür ve kimliğe sahip bir vatan ve ulus oluşturmuşlardır. Yapısı bu biçim olan Türk Ulusu içinde Türk, Kürt gibi ırkçılığa dayalı ulus ayrımcılığına gitmek gerçekte bağdaşmaz.

Bu nedenle Atatürk, "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Ulusu denir" demiş ve anayasalarımızda Ulus bütünlüğü esas alınmıştır. Bu bütünlük ilkesinden uzaklaşp ulusu etnik kökene dayalı "Türk ve Kürt" ayrımlarıyla nitelemek ve ırka dayalı savlarla bölücülüğe gitmek ve nüfuslandırmak olanaksızdır. Cumhuriyeti kuranlar sadece Türk ve Kürt kökeninden gelenler olmadığı gibi, terör örgütleri karşısına çıkanlar ve şehit olanlar sadece Türk ve Kürt kökeninden gelenler olmayıp her kökenden gelen ve Cumhuriyeti kuran Türk Ulusudur.

Anayasa'nın 66. maddesinde "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür" ilkesine yer verilmiştir. Bu ilke, evrensel bağlamda vatani ve ulusuyla bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nde bireysel insan hakları yönünden eşitliği sağlamak için getirilmiş, ulusu kuran herhangi bir etnik gruba ayrıcalık tanınmasını önleyen birleştirici ve bütünleştirici bir temel oluşturmuştur. Burada Türklük, ırka dayalı bir anlam taşımamaktadır. Her kökenden gelen vatandaşların vatandaşlığı ve ulusal kimliği anlamına gelmektedir. Bir kimsenin "Ben Türküm! deyişi, "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşım, Türk Ulusu'nun bir bireyiyim!" anlamını taşır. Irka dayalı bir "Türklük" savı ve etnik kökenleri değiştirme ya da kaldırma anlamı yoktur. Vatandaşlık ve ulusal kimliğin getirdiği haklar yanında elbet sorumluluklar da vardır. Vatandaşlık ve ulusal kimlik, vatandaşların etnik kökenlerini yadsıma anlamına gelmez. Etnik kökenlerin gözetilmesi de yurttaşlık niteliğini ve ulusal kimliği zedelememeli ve etnik kökene dayalı ayrı ulus olma savlarına, dayanak yapılmamalıdır.

Toplumun tüm kesimlerinde gerçekleştirilen bu kutsal ve tarihsel mirasın korunmasını amaçlayan anayasal ilkelerle yasal önlemler, toplumun huzur ve refahı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin güvenliği ve varlığı ile ilgilidir. Türk Milleti içinde yer alan her kökenden vatandaş, hiçbir ayırım gözetilmeksizin istek ve başarılarına göre her görev ve işte çalışmış; Türkiye'nin her yerinde, köyünde, kentinde yaşama, yerleşme, okuma, evlenme, gelişme ve yükselme ile ortak dil ve kültürden yararlanma ve katkıda bulunma olanağına kavuşmuştur. Böylece herkese ülkede her düzeyde tüm demokratik, siyasal ve temel haklar tam eşitlikle tanınmıştır. Bu tarihsel oluşum nedeniyle "ülke ve milletin bölünmez bütünlüğü," T.C. Anayasa'larında vazgeçilmez ve ödün verilmez temel kural olarak yer almıştır. Tarihsel bir gelişme süreci içinde gerçekleşen, ayrılması olanaksız bir kaynaşma ve bütünleşme, eşitliğe dayanarak ırkçılığı reddeden Türk Ulusu gerçeğine karşı, ayrıcalığa, bölücülüğe ve sonuçta yok olmaya yol açacak davranışları insan hakları kapsamında görmek olanaksızdır.

Anayasa Mahkemesi'nin siyasal partilere ilişkin 20.7.1971 günlü, Esas 1971/3, Karar 1971/3 sayılı kararında değinildiği gibi:

1921 Anayasası'ndan 1961 Anayasası'na değin sürekli olarak üzerinde durulmuş bir ilke olan (Türk Devleti'nin ulusu ve ülkesi ile bölünmezliği) ilkesi, Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde saptanan biçimi ile Misak-ı Milli'nin gösterdiği sınırlar içinde birbiriyle kaynaşmış olarak yaşayanların gerçekten ve hukukça ayrılık kabul etmez bir bütün oldukları kesinlikle belirlenmiş ve bu bütünlük içinde Kürt halkından hiçbir zaman söz edilmemiş olduğu gibi, Lozan Barış Andlaşması görüşme ve kararlarında da, Misak-ı Milli'nin çizdiği sınırlar içindeki azınlıklar sayılırken "Kürt" ayırımına yer verilmemiştir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Bu durum yalnızca bir olayın değil, doğrudan doğruya bir gerçeğin de anlatımıdır. Bu gerçeği de en çağdaş anlamıyla Atatürk'ün ulus anlayışında bulmaktayız. Atatürk'ün kendi el yazısı ile düzenlediği notlarında: "Bugünkü Türk Milleti, siyasî ve içtimâî camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hattâ Lâzlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş yurttaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış göstermeler hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntü ve kınamadan başka bir tesir hâsıl etmemiştir. Çünkü bu millet efradı da umum Türk Camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka ve hukuka sahip bulunuyorlar" demiş ve Ulus'u "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir" biçiminde tanımlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk Milliyetçiliğine içtenlikle bağlıdır. Eşitlikçi ve birleştirici içeriğiyle çağdaş anlayışı yansıtan Atatürk Milliyetçiliği toplumsal dayanışmanın güvencesidir. Atatürk Milliyetçiliği, yaşamsal ve bilimsel gerçek olarak benimsenmiştir. Bu tarihsel ilke aynı zamanda ulusal varlığın korunmasına ve yücelmesine hizmet edecek yaşam anlayışı ve biçimidir. İnsancıl, uygar ve barışçıdır. Kardeşliği, sevgiyi, dayanışmayı ve çağdaş evrensel değerleri kucaklar.

Dil ve eğitim konusuna gelince; bin yıldan beri birlikte yaşayan, vatanın her yerinde içiçe kaynaşan çeşitli soy ve kökenden gelen bireyler arasında Türkçe en yaygın dildir. Sadece resmî işlerde değil, ailede, günlük yaşamda ve eğitimde kısacası toplumsal ilişkilerin her alanında kullanılan ortak bir dil olmuştur. Türkçeyi bilmeyen ve kullanmayan çok az kişi vardır.

Ayrıca kapalı ve açık özel ortamlarda, ev ve işyerinde, basın ve sanat alanında yerel dillerin kullanılması da yasak değildir. Tersine savlar gerçek dışıdır. Ulus bütünlüğü içinde yer alan kimi etnik grupların kendi aralarında kullandıkları yerel dillerin resmî dil yerine ortak iletişim ve çağdaş eğitim aracı olarak tanınması olanaklı değildir.

Anayasa'nın 26. maddesinin üçüncü fıkrasında "Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz" denilmektedir. Türkiye'de özellikle yasaklanan bir dil kalmadığı gibi özel yaşamda birçok dil kullanılmaktadır. Anayasa'nın 42. maddesinin son fıkrasında, Türkçe'den başka hiçbir dilin eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulup öğretilmeyeceği, uluslararası anlaşmalar saklı tutularak kurala bağlanmıştır. Bu anayasal gerek, öğretim ve eğitim birliği ile ilköğretimin zorunlu olmasının ve bu yolla ulusal bütünlük ve dayanışmanın taşıdığı öneme bağlanmalıdır.

Dil konusuyla ilgili bir başka düzenleme de Anayasa'nın 14. maddesinin ilk fıkrasındaki "Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, ... dil... ayrımı yaratmak ... amacıyla kullanılamazlar." ilkesidir.

Devletin bölünmez bütünlüğü ile dili konusundaki kurallar, yaptırımsız değildir. Herşeyden önce Anayasa'nın 4. maddesine göre, bu konularda genel ilkeyi koyan Anayasa'nın 3. maddesi "Değiştirilemez ve değiştirilmesi, teklif edilemez". Öte yandan, Anayasa'nın 69. maddesi, bu sınırlamalara uymayan bir devlet düzeni kurma yasağını içeren 14. maddeye aykırı davranan siyasî partilerin temelli kapatılacağını öngörmektedir.

2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın ilgili kuralları, bu anayasal çerçevede değerlendirilmelidir. Yasa'nın 78. maddesinin (a) bendi, Anayasa'nın 4. maddesi doğrultusunda bir kural koymuş siyasî partilerin, diğer yasaklar yanında devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüyle diline ilişkin yukarıda değinilen Anayasa'nın 3. maddesini değiştirmek amacını da güdemeyeceklerini belirlemiştir. Irk ve dil farklılıklarına göre azınlık statüsü tanımak, ülke ve millet bütünlüğü kavramıyla bağdaşmaz. Diğer kökenli yurttaşlar gibi Kürt kökenli yurttaşların da kimliklerini belirtmeleri yasaklanmamış; ancak azınlık ve ayrı ulus olmadıkları, Türk Ulusu

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

dışında düşünülmecekleri, devlet bütünlüğü içinde yer aldıkları ortaya konmuştur. Azınlığın sosyolojik ve hukuksal tanımlarına uygun bir nitelik, Kürt kökenli yurttaşlarda bulunmadığı gibi, onları öbür yurttaşlardan ayıran herhangi bir kural da yoktur. Türkiye'nin her yerinde her yurttaş hangi kurala bağlı ise onlar da aynı kurala bağlıdır. Azınlıkların bağlı olduğu kuralların kaynağını andlaşmalar oluşturmakta, Kürk kökenli yurttaşlarla öbür yurttaşlar arasında hiçbir ayırım yapılmamakta bireysel hak ve özgürlüklerden sınırsız biçimde yararlanmaktadırlar. Esirgenen, yoksun kılınan, dar tutulan bir hak yoktur. İşçi, işveren, hekim, avukat, memur, subay, yargıç, milletvekili, bakan, Cumhurbaşkanı gibi her göreve gelebilmektedirler. Kimi yerel ve etnik köken özellikleri dışında, dil birliği, din birliği, tarihsel birlik vardır. Evlilikler nedeniyle kan bağılılığı oluşmuştur. Aynı yörede birlikte yıllardır yaşamaktadırlar. Sınırsız hakları, sınırlı haklara, ulusun kendisi olmayı azınlık olmaya dönüştürmenin anlamsızlığı açıktır. Amacın, bölünmeyi gerçekleştirmek olduğu anlaşılmaktadır. Kaldığı, hangi demokratik hakkın verilmediği açıklanmamakta, üstü kapalı ifadelerle esasta ayrı bir ulus olmanın gerektirdiği ulusal haklara değinilmektedir. Bu durum, sorunun demokratik ve siyasal haklarla ilgili olmadığını göstermektedir.

Anayasa'daki ulus bütünlüğü, ilkesinden uzaklaşıp, Türk ve Kürt Ulusları ayırımına gidilemez. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde, tek bir devlet ve tek bir ulus vardır, birden çok ulus yoktur. Türk Ulusu içinde değişik kökenli bireyler olsa da hepsi Türk yurttaşdır. Tarihsel bir gerçek olan "Türk Ulusu" olgusu yerine ırkçılığa dayanan ayrılıklar ve Türk vatandaşlığı niteliğini değiştiren savlar geçersizdir. Anayasa, bölgeler için özerklik ve özyönetim adı altında ayrılık getiren yöntemlere-biçimlere kapalıdır.

Kimi siyasal nedenlerle dış etkenlerden kaynaklanan, kimi varsayım, yorum ve bahanelere dayanan, insan hakları ve özgürlük savlarıyla yoğunlaştırılan sakıncalı amaçlara geçerlik tanınmaz. Devlet "TEK"dir, ülke "TÜM"dür, ulus "BİR"dir. Ulusal birlik; devleti kuran, ulusu oluşturan toplulukların ya da bireylerin, etnik kökeni ne olursa olsun, yurttaşlık kurumu içinde ayrımsız birliktelikleriyle gerçekleşir. Anayasa'da ve yasalarda yurttaşlar arasında ayrımı öngören hiçbir kural bulunmadığı gibi, kimsenin soy kökeninin yadsınması ya da kabul edilebilecek yeni bir savı da yoktur. Ulusal ve tekil devlet etnik ayrılıklarla tartışılmaz. Herkesin, her zaman karşılaşabileceği ve giderek hukuk devletinde giderilip karşılığı istenebilecek aykırılık, çelişki, haksızlık ve yanlışlıklar, insan hakları alanında sömürü nedeni yapılarak, gerçekler saptırılıp çarpıtılarak, üstü kapalı biçimde, ayrı ulus yoluyla ayrı devlet amaçlanamaz. Tartışılmaz kavramlar ve değerlerle, ödün verilmesi olanaksız ilke ve niteliklerin kaynağı Türkiye Cumhuriyeti'dir. Çağımızda da farklı etnik grupların birlikte uluslaşması ve devletleşmesi uluslararası düzeyde hukuksallığını korumaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti için farklı düşünmenin haklı bir nedeni yoktur. Ulus birliğini bölmek; belli toprak parçasını bir ırktan gelenlere maletmek, etnik arındırma yapmak anlamına gelir ki, bunun çağdaş, insancıl değerlerle bağdaştırılması olanaksızdır. Vatandaşlık, bölge özelliklerini ve etnik farklılığı aşan, bütünleştirici çağdaş bir olgudur. Bu konuda bir kimsenin diğerinden farklı olmasına; din, kültür ve etnik kökene ilişkin ayrıcalıklara yer yoktur. İnsan haklarının sadece bir kişiye, sınıfa ve zümreye değil ayrımsız olarak bütün vatandaşlara eşit olarak uygulanması esastır. Siyasal açıdan önemli olan, soy değil, ulusal topluluktan olmaktır. Eğer bir soy, vatandaşlık bağlamındaki insan hakları dışında özel haklara sahip olmak isterse bu, onun ulus bütünlüğü içinde yalnız bir köken değil, aynı zamanda ayrı ulusal bir topluluk olması anlamına gelir. Bu ise, ulus bütünlüğü ilkesiyle bağdaşmaz.

Devlet, ülke, ulus konuları, her devlette farklılık gösteren, tarihsel süreçle ulaşılan, yeniden değiştirilip biçimlendirilmesi olanaksız olgulardır. Ulusal ve uluslararası hukuk düzeninde insanlığın mutluluğu için bu temel olguları korumak üzere getirilen düzenlemelere siyasî partilerin uyma zorunluluğu tartışılmaz.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Üzerinde durulması gereken diğer bir husus da "bölünmez bütünlük" ilkesinin, egemenlik kavramı ile yakın ilişkisidir. Türkiye Cumhuriyeti tekil devlet esaslarına göre kurulmuş, bütünlüğe dayanan devlettir. Bir devletin içte ve dışta özgür davranma yetkisi olan "Egemenlik" başlıklı Anayasa'nın 6. maddesinde:

"Egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması hiçbir surette, hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz..." hükümleri yer almıştır. Bu kurala göre, egemenlik ulus bilincinde birleşenlere aittir. Ulus, Yasama Organı'nı özgür iradesiyle belirleyecektir. Hangi köken ya da soydan gelirse gelsin herkes ulus kapsamındadır. Böylece, ülke, ulus ve egemenlik, bir bütünlük ve uyum içinde gözetilmesi gereken kavramlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Bölünmez bütünlük ilkesi, devletin bağımsızlığını ülke ve ulus bütünlüğünün korunmasını da kapsar. Kuruluşundan beri tekil devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin, bu tarihsel niteliği Anayasa'lara yansımış olup, korunması konusunda güçlü yaptırımlar getirilmiştir. Özen ve duyarlıkla sürdürülen yapı, ulusun varlık nedeni olup başka ülkelerin koşulları ile bir tutulamaz. Bu temel ilkeden ödün verilemez. Gerçekte olmayan bir insan hakkı sorunu ileri sürülerek, devleti parçalamaya yönelik girişime, azınlık bulunduğu bahanesi dayanak yapılamaz. Tekil devlet esasına göre düzenlenen Anayasa'da federatif devlet sistemi benimsenmemiştir. Bu nedenle siyasî partiler, Türkiye'de federal sistem kurulmasına programlarında yer veremezler ve bu yapıyı savunamazlar. Devlet yapısında "bölünmez bütünlük" ilkesi; egemenliğin, ulus ve ülke bütünlüğünden oluşan tek bir devlet yapısıyla bütünlüşmesini gerektirir. Ulusal devlet ilkesi, çok uluslu devlet anlayışına olanak vermediği gibi böyle düzende federatif yapıya da olanak yoktur. Federatif sistemde federe devletler tarafından kullanılan egemenlikler söz konusudur. Tekil devlet sisteminde ise, birden çok egemenlik yoktur. "Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü" kuralı, azınlık yaratılmamasını, bölgecilik ve ırkçılık yapılmamasını ve eşitlik ilkesinin korunmasını içermektedir. "Egemenlik" ve "devlet" kavramlarının, "ulus" kavramıyla bütünlüşmesi, devletin herhangi bir etnik kökenden gelenlerle ya da herhangi bir toplumsal sınıfla özdeşleştirilmesine engeldir. Bunun nedeni; ulusun çeşitli toplumsal sınıflardan oluşmasına karşın sınıflarüstü bir kavram olmasıdır. Bunun için, egemenliğin kullanılmasını tek bir toplumsal sınıfa bırakan ya da bir toplumsal sınıfı egemenliğin kullanılmasından alıkoyan veya egemenliği bölen düzenlemeler bölünmez bütünlük ve tekil devlet ilkesine ters düşer. Anayasa'daki "Türk Milleti" tanımı içinde dinsel inanç ve etnik kökeni ne olursa olsun her yurttaş tam eşitlikle yer almakta, bu tanım köken özelliklerinin açıklanıp kullanılmasını asla yasaklamamaktadır. Tersine savlar, yapay halk-ulus nitelemeleri, bölücülük ve ayrımcılık özendirilmeleri olmaktan öteye geçemez. Demokrasi, demokrasiyi yıkararak savunulamayacağı gibi demokrasi, demokrasiye karşı ve onu yoketmek için kullanılamaz. Demokratik haklar, despotizme araç yapılamaz.

Son yıllar içinde kimi devletlerin yapısal değişime uğramasından esinlenilerek, kimilerince Türkiye'de aynı değişikliğin olması gerektiğinin ortaya konulması, Anayasa'da değiştirilmesi yasaklanan maddeler arasında bulunan devlet, ulus ve ülke kavramlarının tartışmaya açılarak bu konularda olabirlik umutlarının yaratılması gerçeklerle çatışan tarihsel, siyasal ve hukuksal yanılgılar olmuştur. Diğer ülkelerde son yıllarda izlenen ve yeniden bağımsızlığı kazandıran yapısal değişiklik, Türkiye'de Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması ile daha önce yapılmış ve tamamlanmıştır. Cumhuriyet tarihi bunun kanıtıdır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

2820 sayılı Yasa'nın 78. maddesinin (a) bendi, siyasî partilerin Anayasa'nın 3. maddesinde açıklanan devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve dili ile ilgili temel hükmü değiştirmek amacını güdemeyeceklerini belirtmektedir. 81. maddenin (a) ve (b) bentlerinde de;

Siyasî Partiler:

(a) "Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler."

(b) "Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar." denilmektedir.

Yasa maddesinin gerekçesinde:

"Ülkemizde Lozan Andlaşması ile kabul edilen azınlıklar dışında bir azınlık yoktur. Herhangi bir ülkede resmî dilin dışında bazı dillerin bilinmesi veya yer yer konuşulması azınlık yaratmaz. Hele siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda olduğu gibi her bir alanda bütün haklara sahip ve borçlarla eşit bir şekilde yükümlü olan tek bir milletin evlatları arasında azınlıktan söz etmek mümkün değildir...

Bir memlekette resmî dilin her vatandaş tarafından bilinmesi, hangi alanda olursa olsun eşitlik ilkesinin hakkıyla uygulanabilmesi ve adlî ya da idarî işlerin çabukluk ve selametle yürütülmesi bakımından yararlı hatta zorunludur. Bu itibarla resmî dili, genç, ihtiyar, kadın, erkek ve vatandaşın bilmesini sağlamak Devletin görevidir" düşüncesi yer almaktadır.

Maddenin (a) bendinde, siyasî partilerin millî ya da dinî kültür, mezhep, ırk ya da dil ayrılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri öngörülmektedir. Lozan Andlaşması ile kabul edilen azınlıklar kuşkusuz, bu bendin kapsamı dışındadır. Nitekim, bu husus gerekçede de belirtilmiştir.

Özellikle belli büyüklükteki ülkelerin hemen tümünde, din, ırk, dil ve mezhepleri farklı toplulukların bulunması doğaldır. Bu farklılık, kimi ülkelerde büyük boyutlara ulaşabilir. Bunların her birine azınlık statüsü tanımak ülke ve millet bütünlüğü kavramıyla bağdaşmaz. Öte yandan, başlangıçta kabul edilebilir istekler gibi görünen ayrımcılığa yönelik kültürel kimliğin tanınması istemleri zamanla bütünden kopma eğilimine girer. Bu nedenle yasakoyucu konuya özel bir özen göstermiştir.

Türkiye'de azınlıklar konusu Lozan Barış Andlaşmasıyla düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin belirgin iki özelliği vardır: İlk olarak, ancak müslüman olmayanlar azınlık olarak kabul edilmiştir. İkinci olarak da böyle bir düzenleme ile müslüman olmayanlara da müslümanların yararlandıkları medenî ve siyasî haklardan yararlanma olanağı sağlanmış, yasalar önünde din ayrımı yapılmaksızın herkesin eşit olduğu hususunun belirlenmiş olmasıdır.

Bu nedenle 2820 sayılı Yasa'nın 81. maddesinin (a) bendi ile ülkemizde azınlık yaratmama yolundaki duyarlılığın siyasî partilerce de paylaşılması amaçlanmaktadır. (b) bendinde ise, siyasî partilerin, ulusca oluşturulan ortak Türk dili ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ya da yaymak yoluyla ülkede azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemeyecekleri belirtilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşları arasında etnik ya da diğer herhangi bir nedenle siyasal ve hukuksal ayrılık söz konusu değildir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Türk Ulusu'nu oluşturan, binlerce yıl birarada yaşamış, kaynaşmış, ortak kültüre, ahlâka ve dine sahip insanların tarihleri birdir. Vatani üzerinde yaşamış bütün geçmiş kuşaklar, ülkenin ve ulusun bütünlüğünü ve onurunu sürdüreceği kuşkusuz olan, gelecek kuşaklarla birlikte düşünülmelidir. Her ulusun olduğu gibi tarihsel gerçeklere dayanan Türk Ulusu'nun ortak kimliği ve kültürü de savunmasız bırakılamaz. Herşeyden önce Türk Devleti'nin bağımsızlığına, kimliğine ve özbenliğine, ulusal bütünlüğüne düşman olan tüm karşıtlıklarla uğraşmak uluslararası hukuksal belgelerin benimsediği temel bir görev ve haktır.

Anayasamıza göre, ulus ve ülke bütünlüğü devletin en temel özelliği ve ilkesidir. Türkiye Cumhuriyeti içinde birden fazla ulus olamaz. Türk ulusu içinde değişik kökenli bireyler olabilir; ancak bunların hepsi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşdır. Türk vatandaşlığı niteliğini değiştiren savlar Anayasa'ya uygun değildir.

Siyasî partilerin, çalışmalarında devletin ülkesi ve ulusu ile bölünmezliği temel kuralına uymaları, ülkenin ya da ulusun bir bölümünün bugünkü bütünlüğünü bozarak ayrılması sonucunu doğrudan doğruya veya dolayısıyla doğurabilecek her türlü eylemden ve propagandadan kaçınıp çalışmalarını bu bütünlüğü daha da pekiştirecek biçimde yürütmeleri demektir. Bunun sonucu da ülke ve ulus bütünlüğünü zedeleyebilecek olan her türlü yazı, söz ve davranışın siyasal partiler için yasak olmasıdır.

Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası'na göre, ırk ayrımcılığı ve bu yolla ülkeyi parçalama bir siyasal partinin dayanağı, amacı ve gereği olamaz. Devletin bütünlüğünü koruması en doğal hakkıdır.

Bu açıklamalara göre bir değerlendirme yapıldığında; Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin programında ve ön savunmasında, ilk bakışta dikkati çeken husus, uluslararası belgelere ve ulusal gereklere karşın, Türk Ulusu bütünlüğünden ayrı bir "Kürt Ulusu" ve diğer azınlıkların mevcut olduğunun belirtilmesi ve bu sözde ayrılığın "halklar uluslar" ve "azınlıklar" deyimleriyle her vesileyle ısrarlı bir biçimde vurgulanmasıdır: Türk ve Kürt halklarıyla diğer azınlıkların Kurtuluş Savaşı'nı ortaklaşa başarıya ulaştırmalarından sonra kurulan Cumhuriyette Türk anlayışının egemen olduğu, Kürt halkının ve onun en doğal demokratik hak ve taleplerinin inkâr edilip yok sayıldığı, Kürt halkının ulusal varlığının yadsındığı, baskı uygulandığı ileri sürülerek; ülkeyi birlikte kuran Türk ve Kürt Ulusları'ndan, Anadolu'da özgür yaşamak, hak ve ödevlerden yararlanmak için "Ne Mutlu Türküm" demek gerektiğinden, ulus olmanın temel unsuru dil olduğundan kendi ana dili ile eğitim yapılmasından ve yargılamada ana dilin esas alınmasından ve Türk Ulusu içinde varlığı ileri sürülen ayrı ulusların bağımsızlık ve özgürlükleri için yürüttükleri haklı ve meşrû mücadelelerin desteklenmesinden söz edilmektedir. Ayrıca Kürt sorununun uluslararası andlaşma ve belgeler çerçevesinde ve halkların eşit ve özgür iradesi temelinde demokratik bir çözüme kavuşturulması ve kendi kaderlerini tayin hakkı üzerinde durulmaktadır.

Bütün bunlar Türkiye Devleti'nin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünü bozucu niteliktedir. Bunlarla anlatılmak istenen, "Türk Ulusu" bütünlüğü dışında diğer azınlıklar ise de, esasta "Türk ve Kürt" halkları adıyla iki ayrı ulusun varlığı ve partinin, bu iki ulusun eşit biçimde işlem görmesi ve ayrı birer ulus olmaktan kaynaklanan uluslararası hakların tanınmasıyla birlikteliklerini gönüllü olarak devam ettirmelerinden yana olduğudur.

Programda geçen "halklar" deyişinin "uluslar" ve özellikle "Kürt ulusu" anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü, Programın "Partimizin Temel İlkeleri" ve "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" bölümlerinde, halkların kendi bağımsızlık ve özgürlükleri için yürüttükleri mücadelelerin desteklenmesinden, ezilen, sömürülen halkların kendi kaderlerini

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

tâyin hakkına yönelik saldırılara karşı olmaktan söz edilmektedir. Bağımsızlık, özgürlük ve kendi kaderini tâyin hakkı gibi kavramlar sadece uluslar için söz konusu olabileceğinden, programda birçok kez tekrarlanan "halklar" deyişiyle "uluslar", başka deyişle, Türk Ulusu bütünlüğü dışında başka ulusların, özellikle Kürt Ulusu'nun varlığının ve ayrı ulus olmanın gerektirdiği hakların amaçlandığı sonucuna varılmaktadır.

Öbür yönden, davalı partinin, savunmasında ileri sürüldüğü gibi özgür yaşamak, hak ve ödevlerden yararlanmak için "Ne Mutlu Türküm" demek gerekli değildir. Daha önce belirtildiği üzere hangi etnik kökenden olursa olsun bütün vatandaşlar eşit haklara sahiptir. "Ben Türküm" demek hukukî ve siyasî yönden Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir vatandaşı, Türk Ulusu'nun bir bireyi olma anlamına gelmektedir. Bunun, bireyin etnik kökenini inkâr anlamına geldiğinin ileri sürülemeyeceği açıktır. Türk Ulusu ırkçılık anlayışı üzerine kurulmamıştır. Ulusu oluşturan etnik öğelerin ayrı bir ulus olduğu savının geçerli bir yanı ve hukuksal bir dayanağı olmadığı gibi gerçekte de ilgisi yoktur. Tersine girişim ve kalkışmaların haklı nedeni bulunmadığından uygun karşılanması olanaksızdır.

Davalı Parti yine ön savunmasında ülkemizdeki "fiilî durumun mevzuatı aştığını" ileri sürmüştür. Bundan neyin amaçlandığı çok açık değilse de, davalı Parti burada ülkede iki hukukun olduğunu, bunlardan ilkinin yasalarda yer aldığını, ancak bunun toplumda geçerliliğini ve uygulama yeteneğini yitirdiğini, buna karşılık eylemlerle biçimde uygulanan ve toplumda genel kabûl gören bir başka hukukun daha varlığı üzerinde durmaktadır. Bununla bağlantılı olarak davalı Parti yine "pozitif hukukun herkese değil ancak bazı partilere uygulandığını" belirtmekte ve bunu "çifte standart" olarak algılamaktadır. Yine davalı Parti evrensel hukuka aykırı olduğunu belirttiği ve 12 Eylül Anayasası olarak nitelediği Anayasa hükümlerine dayanılarak parti kapatılmasını kabul etmediğini belirtmekte ve kapatma davasının evrensel hukuk ilkelerine göre görülmesini istemektedir.

Anayasa Mahkemesi Anayasa'da ve Anayasa'ya uygun yasa kurallarında açıklık varken, bunları bir yana itip hukuk dışı uygulamalara yol açacak biçimde yorumlara girerek yasalara aykırı davranışlara geçerlik kazandıramaz. Siyasî Partiler Yasası ile Anayasa'nın bu konudaki hükümleri değişmemiştir. Bir yasa yeni bir yasa ile kaldırılmadıkça uygulanmasının süreceği hukukun değişmez kurallarındandır. Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası değişmedikçe Anayasa Mahkemesi bunları uygulayacaktır.

Programda "Özgürlük ve Demokrasi Partisi, Kürt sorununun İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Helsinki Sonuç Belgesi hükümlerine uygun, barışçı ve demokratik yöntemlerle çözülmesinden yanadır..." denmektedir. Yine ön savunmada davanın Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşme hükümleri ile evrensel hukuk ilkelerine göre çözülmesi isteği vardır.

Devlet, ülke ve ulus bütünlüğünü bozmaya yönelik eylemlere uluslararası hukuk belgeleri, anlaşma ve sözleşmeleri, bu arada Helsinki Sonuç Belgesi ve Paris Şartı olur vermemektedir.

Anayasa Mahkemesi birçok kararında, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve Avrupa Sosyal Haklar Temel Yasası'na yollamada bulunmuştur. İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme kapsamındaki hak ve özgürlükler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da güvence altına alınmıştır. Hakları kullanmanın, özgürlüklerden yararlanmanın sınırsız olmadığını vurgulayan İnsan Hakları Evrensel Demeci'nin 29. ve 30. maddeleri, içerik olarak demokratik düzeni yıkıcı söz ve eylemlere karşı sınırlamalar getirilmesinin ve önlemler alınmasının dayanağıdır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin kapatma nedeni sayılan dava konusu Parti programındaki kimi düzenlemelerin söz konusu uluslararası belgelere de aykırı olduğu kuşkusuzdur. İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin örgütlenme hak ve özgürlüğüyle ilgili 11. maddesinin ikinci fıkrası aynen şöyledir:

"Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplulukta, zarurî tedbirler mahiyetinde olarak millî güvenliğin, âmme emniyetinin, nizamı muhafazanın, suçun önlenmesinin, sağlığın ve ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için ve ancak kanunla tahdide tâbi tutulur.

Bu madde, bu hakların kullanılmasında idare, silâhlı kuvvetler veya zabıta mensuplarının muhik tahditler koymasına mani değildir."

Yukarda ilgili bölümlerde açıklandığı üzere Özgürlük ve Demokrasi Partisi Programının kimi düzenlemeleri İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin 11. maddesinin ikinci fıkrasıyla 17. maddesinde yer alan kurallarla bağdaşmamaktadır.

Sözleşmenin 17. maddesi aynen şöyledir:

"Bu sözleşme hükümlerinden hiçbiri bir devlete, topluluğa veya ferde, işbu Sözleşmede tanınan hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya mezkûr sözleşmede derpiş edildiğinden daha geniş ölçüde tahditlere tâbi tutulmasını istihdaf eden bir faaliyete girişmeye veya harekette bulunmaya mâtuf herhangi bir hak sağlandığı şeklinde tefsir olunamaz."

Özellikle, araçları farklı olmakla birlikte Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin amacının teröristlerin amacı ile benzerlik gösterdiği de dikkat çekicidir. Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinde yaşayan ayrı dili ve kültürü olan ve özellikle de "kendi kaderini tâyin hakkına sahip, ezilen bir Kürt Halkı"nın varlığını ileri sürmektedir.

Bu durumda, üzerinde durulması gereken önemli bir konu da, "kendi kaderini tayin etme" hakkıdır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, Türkiye'de tek bir ulus vardır. O da Türk Ulusu'dur. Türk ve Kürt kökeninden gelen vatandaşlar, diğer etnik kökenden gelen vatandaşlarla birlikte "Ulus" bütünlüğünü oluşturmuştur. Ayrı bir ulus, ayrı bir halk ya da bir azınlık varmış gibi bölünmeyi amaçlayan çabalar, terörle de desteklenip gündemde tutulmaktadır. "Kendi kaderini tayin hakkı" yeni bir kavram değildir. Uluslararası hukuk düzenindeki bu olguyu Türk Ulusu, her tür ayrılığı dışlayıp eşitliği sağlayarak Lozan Barış Andlaşması'yla gündeminden çıkarmıştır, günümüzde de koşulları yoktur. Ülke ve Ulus bütünlüğünü koruma hakkı, Lozan Barış Andlaşması'nda olduğu gibi bugün de uluslararası hukuk düzeninde geçerlidir.

Nitekim, dayanak gösterilen Helsinki Nihaî Senedi'nin ilkeleri arasında;

-Devletin egemen eşitliği ve egemenliğin üzerindeki haklara saygı,

-Sınırların dokunulmazlığı,

-Devletlerin toprak bütünlüğüne saygı,

-İçişlerine karışmama,

ilkeleri de yer almıştır.

Paris Şartı'nda da :

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

"Tüm ilkeler, herbiri diğerleri dikkate alınmak suretiyle yorumlanarak, kayıtsız şartsız ve aynı derecede uygulanır. Bu ilkeler ilişkilerimizin temelini oluşturur."

.....

"Taraf devletlerin bağımsızlığını, egemen eşitliğini ya da toprak bütünlüğünü ihlâl eden faaliyetlere karşı demokratik grupları savunmak hususunda işbirliği yapmaya kararlıyız. Dışarıdan yapılan baskı, zora başvurma ve yıkıcılık gibi yasadışı faaliyetler burada söz konusu olan özelliklerdir."

.....

Her türlü terörist eylemleri, yöntemleri ve uygulamaları açıkça suç olarak kınıyor ve bunların ikili olduğu kadar çok taraflı işbirliği ile ortadan kaldırılması için çalışmaya kararlı olduğumuzu ifade ediyoruz."

.....

"Taraf devletler, halkın iradesiyle özgürce kurulmuş olan demokratik düzeni, kendi yasaları uyarınca ve yükledikleri uluslararası insan hakları görevleri ve uluslararası taahhütleri uyarınca, bu düzeni ya da başka bir taraf devletin düzenini yıkmayı amaçlayan terörizm ya da şiddete başvuran ya da terörizmden veya şiddetten vazgeçmeyi reddeden kişilerin, grupların ve teşkilatların faaliyetlerine karşı savunmak ve korumak sorumluluğunu taşıdıklarını kabul ederler." kuralları da yer almaktadır.

Görüldüğü gibi, yukardaki düzenlemelerde kendi kaderini tayin hakkının, demokratik ülkelerde devlet, ülke ve ulus bütünlüğünü bozucu biçimde kullanılmasına olanak verilmemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu "Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı", ırkçılığı, etnik düşmanlığı ve terörizmi kınamış, ülke bütünlüğünü ve demokratik düzeni yıkmayı amaçlayan hareketlere girişen kişi, grup ve örgütlere karşı koruma ve kollama sorumluluğunu uluslararası bir çağrı olarak kabul etmiştir. Devleti yıkmaya yönelik faaliyetlerin demokratik haklar kapsamında ve bir özgürlük olarak değerlendirilmesi olanaksızdır. Demokrasi, hak ve özgürlüklerin güvenceye bağlandığı, demokratik işlerliğin her alanda yaşandığı, çoğulcu, katılımcı bir kurallar ve kurumlar düzenidir. Nitekim Birleşmiş Milletler'e üye devletlerin katılmalarıyla 14-25 Haziran 1993 günlerinde, VİYANA'da gerçekleştirilen Dünya İnsan Hakları Konferansı sonunda yayımlanan Deklerasyon'da:

Kendi kaderini tayin hakkının; "Eşit Haklar" ilkesine uygun olarak ırk, din ve renk ayrımı gözetmeksizin ülkesine ait bütün insanları temsil eden bir hükûmete sahip egemen ve bağımsız bir devletin, ülke bütünlüğünü ve siyasî birliğini kısmî veya bütüncül biçimde parçalayacak herhangi bir eylemin desteklenmesi ve bu eyleme yetki verilmesi anlamında yorumlanamayacağı yer almıştır.

Demokrasilerde ırk ayrımcılığı, bir siyasal partinin ve milletvekilinin dayanağı, amacı ve ereği olamaz. Irk ayrımcılığının aracı durumuna düşen partinin varlığını sürdürmesi yasalar karşısında olanaksızdır. Devletin ülkesi ve ulusuyla birlikte bütünlüğünü koruması en doğal hakkı olup, kamu düzenini ve insan haklarını koruma yönünden de savsaklanmayacak görevidir. Siyasî partileri kapatma diğer çağdaş demokratik ülkelerde de vardır. Anayasa'nın temel ilkesi; hak ve özgürlüklerle, çoğulculuğun korunması için Anayasal hakları yok edecek bir siyasî rejim kurulmasının önlenmesidir. Demokratik toplum düzeninde, siyasî parti faaliyetlerinin güvence altına alınması, Anayasa'ya uygun kurulan ve faaliyet gösteren siyasî partilerin Anayasa'ya dayalı

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

hukuk devletinin sağladığı tüm hak ve ayrıcalıklarından faydalanmaları anlamına gelir. Siyasî partiler Anayasa'da değiştirilmesi yasaklanan uluslararası üstün hukuk kurallarına da uygun olan devletin tekliği, ülkenin bütünlüğü ile ulusun birliğini değiştirmeyi amaçlayan çalışmalarda bulunamazlar. Bunların siyasal tercih kapsamına alınması olanağı yoktur.

Bu konuda özet olarak şu temel ilkeler belirlenebilir:

a. Ulusal ve üniter devletin etnik farklılıklara göre tartışılması uluslararası hukuksal belgelerce de yasaklanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesi bu konuda son derece açıktır. Ayrıca bu sözleşmenin 17. maddesi özellikle bu konuyla ilgilidir.

b. Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi de Federal Cumhuriyetin varlığını tehlikeye atan veya temel demokratik düzeni yoketmeye yönelik faaliyetlerde bulunan siyasal partileri kapatma yetkisine sahiptir. Ve Almanya Anayasa Mahkemesi hem Komünist Partiyi hem de Faşist Partiyi bu gerekçelerle kapatmıştır.

c. Avrupa hukuk düzenlemelerinde de, bir ulus bütünlüğü içinde yer alan etnik grupların milliyetçiliğe dayalı ayrımcılığı kabul edilmemektedir. Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerin korunması ancak anayasal hakları yok edecek siyasal faaliyetlerin (örgütlenmelerin) önlenmesi ile mümkündür. Bu aynı zamanda çoğulculuğun da korunması anlamına gelir.

ç. Fransız Anayasa Konseyi, Korsika'ya özel statü tanıyan Yasa'nın iptali ile ilgili kararında, Fransız vatandaşlarından oluşan "Fransız Halkı"nın korunması için özen göstererek "Fransız Halkı"nın mütemmim cüzî (tamamlayıcısı olan) "Korsika Halkı" kavramını reddetmiş ve söylenmesi gerekenin "Kanunen bölünmesi mümkün olmayan Fransız Halkı" olduğunu vurgulamıştır.

d. Siyasî Partilerin faaliyetleri, demokratik düzende güvence altına alınmışlardır. Çağımız partiler-demokrasi çağıdır. Ancak bu demokrasilerin kendilerini korumaları anlamına da gelir. Siyasal partilerin hukuk devletinin sağladığı güvencelerden yararlanabilmesi, ancak Anayasa'ya uygun davranmaları ile mümkündür.

e. Halkların eşit ve kendi kaderlerini tayin etme haklarıyla kültürel hakların kullanılmasında, demokratik sistemle idare edilen vatandaşlarına bireysel düzeyde temel ve siyasal hakları eşit düzeyde sağlamış ülkeler için; Devlet, ülke, ulus ve siyasal birlik esas alınmakta, bunları bozan her türlü eylemlere hukuksal dayanak verilmemekte ve yasaklanmaktadır.

f. Demokratik toplumlarda temel hak ve özgürlükler için esas ölçüt bireydir. Bunun etnik gruplar için ulusal hakka dönüştürülmesi bu şekilde Devlet, ülke ve ulusu parçalama hak ve özgürlüğünden söz edilmesinin bir dayanağı olamaz.

g. Uluslararası birlikteliğin gelişmesine yönelik çalışmaların geliştiği bir süreçte ulusal birlikteliklerin parçalanması düşünülemez ve her iki olgunun birbirinin karşısı olduğu söylenemez.

ÖZDEP Programında her ne kadar "kardeşlik" ve "birlik" sözcüklerini sık sık kullanmaktaysa da bunu gerçek amacını gizlemek için yaptığı anlaşılmaktadır. Davalı partinin programı vatandaşlar arasında kin, husumet ve ayrılık duyguları yaratmaktadır. Zira Parti programı Türk Ulusunun bütünlüğünü ırka dayalı bir görüşle Türk ve Kürt olarak ikiye ayırmayı öngörmektedir. Bu tür program hükümlerinin ülke ve millet bütünlüğünü yıkmayı amaçladığı açıktır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez ögesi olan siyasal partiler demokrasiye ters düşen, demokrasiyle bağdaşmayan, demokrasiyi güçsüz ve etkisiz düşürecek, toplumsal barışı yıkacak program düzenleyemez ve eylemlerde bulunamazlar. Hiçbir ayrılık bulunmayan ulusun içinde azınlık oluşturarak ülkeyi bölmek, bu amaçla tartışmalı etnik köken ayrımını kışkırtarak silahlı ayaklanmaya çağırarak, ulusun bireylerini, bölge halklarını birbirine düşman edip kıydırmayı uygun bulmak, bir öneri ve çözüm değil, devleti yıkmaya yönelik bir planın uygulanması ve çözümsüzlüktür. Sorunlar yaratılarak çözüm üretilemez. Kimi etnik grupları ulus yapısı içinden, çoğunluktan azınlığa indirmek toplumsal barışı yıkar. Bu yolla azınlıklar körüklenecek, terörün şiddeti artırılabacaktır. Uluslararası norm, silahla, şiddetle hak arama yollarına kesinlikle kapalıdır. ÖZDEP, Kürt kökenli yurttaşları asılsız ve dayanıksız sav ve suçlamalarla kargaşa ve iç savaş çıkarmaya kışkırtmış, ayaklanma için demokratik hoşgörünün sınırlarını zorlamıştır. Demokrasi, demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanarak yıkılmaz. Hakkı ve özgürlüğü kötüye kullanmaya engel olmak devletin görevidir. Hele bir siyasal parti, şiddet ve terörü kışkırtarak gizli bir amacı gerçekleştirmek istiyorsa, buna olanak verilemez. Partilerin de yapamayacakları şeyler vardır ve bunların başında devletin varlığı, ülkenin ve ulusun birliği gelir. Kendisini saldırılara karşı koruyan devleti içerden yıkmak isteyen teröre hiç bir hukuk düzeni meşruiyet tanıyamaz. Teröre karışan ve ona destek verip ondan destek alan bir siyasî partinin varlığını sürdürmesi düşünülemez.

Davalı Partinin programında Türk ve Kürt ulusları biçiminde bir ayrımın yapılması ve Kürt halkının kendi kaderini belirleme hakkını özgür iradesiyle kullanması; bir başka deyişle, ülkede yaşayan ve Kürt olarak ayırdıkları bir kısım yurttaşların Türkiye Cumhuriyetinden kopmasının amaçlanması Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) bendinde söz konusu olan "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesine açıkça aykırıdır.

Bu konuda özenle üzerinde durulması gereken husus daha önce belirtildiği gibi bu yöndeki yasal düzenlemelerin amacı ülkedeki etnik farklılıkların ve bunların dil ve kültürlerinin yasaklanması değildir. Çeşitli etnik kökenlerden gelen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, kendi dil ve kültürlerine sahiptirler. Ancak bin yıldır birlikte yaşamış, dini, gelenek ve görenekleri aynı, birbirinden ayrılması ve koparılması olanaksız ortak kültürleri ve yaşamları olan bir topluluğu ırk temeline dayanan düşüncelerle ayrıma bağlı tutmak ve hepsini kapsayan ortak ulusal kültürü ve kimliği yadsımak Siyasî Partiler Yasası'nın 78. ve 81. maddelerin (a) bendlerine aykırıdır. Yasaklanan, kültürel farklılıkların ve zenginliğin belirtilmesi olmayıp, bunların Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak, ulus bütünlüğünün bozulması ve buna bağlı olarak yeni bir devlet düzeninin kurulması amacıyla kullanılmasıdır.

Programın, partinin ulusal ve dinsel azınlıkların demokratik ve özgür bir ortamda kendi dil ve kültürlerini geliştirmeleri için tüm olanakların sağlanacağı biçimindeki düzenleme de ulusal azınlıkların varlıklarının kabul edildiklerini göstermektedir. Yine programda yargılamada ve eğitimde ana dilin esas alınacağı öngörülmektedir. Bunlar programdaki diğer düzenlemelerle birlikte ele alındığında Siyasî Partiler Yasası'nın 81. maddesinin (b) bendinde yasaklanan, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacını gütmeye anlamını taşımaktadır. Bir başka deyişle program, Türk dili veya kültürü dışındaki dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla bir bölüm vatandaşın farklı bir ulustan oldukları, bir azınlığa mensup buldukları ileri sürülerek azınlık ya da ayrı bir ulus olmanın gerektirdiği haklardan yararlanmaları biçiminde bir düşünce içermektedir.

Sonuç olarak, ÖZDEP, Programındaki anlatımlarla, Türkiye'de hukuksal ve siyasal yönden ırka dayalı bir Türk Ulusu kavramı ya da etnik kökene göre çoğunluk ve azınlık kavramları olmamasına karşın, farklı etnik ve soy kökenlerinden gelen bütün vatandaşların eşit

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

haklarla yer aldığı Türk Ulusunu ırk esasına dayalı olarak "Türk ve Kürt Ulusları" biçiminde ikiye bölmüş, ezilen bir halk olarak nitelediği Kürtlere ayrı bir ulus olarak kendi kaderlerini tayin etme hakkını verme amacına yönelik Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozucu bir konuma düşmüş ve bu bağlamda yine bölücülüğe yönelik olarak yargılamanın ve eğitimin ana dille yapılmasına da programında yer vermiştir. Böylece Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) bendi ve aynı Yasa'nın 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırı davranılmıştır.

b) Davalı Parti Programı'nın Siyasî Partiler Yasası'nın 89. Maddesine Aykırı Olup Olmadığı :

Programda, "Devlet din işlerine karışmayacak, din cemaatlere bırakılacaktır." biçiminde bir görüş yer almaktadır.

Siyasî Partiler Yasası'nın 89. maddesinde, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasa'nın 136. maddesine aykırı amaç gütmeye bir parti kapatma nedeni olarak kabul edilmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın anayasal konumunu koruyan bu kuralda kurumun "...lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncelerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek..." görev yapması zorunluluğu vurgulanmıştır.

Davalı Parti, "lâiklik din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olarak" tanımlandığına göre Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer almasını lâiklik ilkesine aykırı bulmaktadır. Lâiklik ilkesi, Anayasamızda değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez egemen bir kural olarak yer almıştır.

Anayasa'nın "Din ve Vicdan Hürriyeti" başlıklı 24. maddesinde de lâiklik ilkesinin anlamı açıklanmaktadır.

Buna ve Anayasa Mahkemesi'nin önceki kararlarına göre:

a) Dinin Devlet işlerinde etkili, egemen olmaması,

b) Dinin, bireyin manevî yaşamına ilişkin dinî inanç bölümünde, aralarında ayırım gözetilmeksizin, sınırsız bir özgürlük tanınarak anayasal güvence altına alınması,

c) Dinin, bireyin manevî yaşamını aşarak toplumsal yaşamı etkileyen eylem ve davranışlara ilişkin bölümlerinde, kamunun düzenini, güvenini ve yararını korumak amacıyla sınırlamalar yapılması, dinin kötüye kullanılmasının ve sömürülmesinin yasaklanması,

ç) Kamu düzenini ve haklarının koruyucusu sıfatıyla dinsel hak ve özgürlükler konusunda Devlete denetim yetkisi tanınması,

Lâiklik ilkesinin gereği olarak anlaşılmaktadır.

Bu ilkenin dine karşı olmadığı, dini kötülemediği, din düşmanlığı anlamına gelmediği ve dinî asla yadsımadığı açıktır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Anayasa'ya göre Genel İdare içinde yer almasının ve Siyasî Partiler Yasası'nda bu konunun yinelenmesinin lâiklik ilkesine aykırı olup olmadığı bu kurallara göre incelendiğinde:

Diyanet İşleri Başkanlığı, dinsel bir örgüt değil, Anayasa'nın 136. maddesinde öngörüldüğü üzere genel idare içinde yer almış yönetsel bir örgüt durumundadır. Bu örgüte bağlı kişiler de 136. maddede sözü geçen özel yasa gereğince memur niteliğinde sayılmışlardır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Anayasa'da yer alması ve görevlilerinin memur sayılmasının, ülke koşullarıyla gereksinmelerinin doğurduğu bir zorunluluk sonucu olduğunda kuşku yoktur. Anayasa'nın 136. maddesinin gerekçesinde "Cumhuriyetin hemen başlangıcından itibaren, genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığının yine aynı statüye bağlı kalması yerinde görülmüştür.", 1961 Anayasası'nın aynı kuralı içeren 154. maddenin gerekçesinde ise "Dinî inanç ve kanaat hürriyetini, temel hak ve hürriyetler arasında ilân eden, ibadet ve dinî törenlerin serbestisini teminat altına alan Anayasa'da sosyal bir müessese olarak dinin taşıdığı önem bakımından, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bugüne kadar olduğu gibi genel idare içinde yer alması tabî ve zarurî görülmüştür. Bu sebeple tasarının ek 2. maddesinde sevk edilen hüküm, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın özel kanunundaki görevleri yerine getireceği esasını muhafaza etmektedir." denilmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Anayasa'da yer alması hususu din hizmetleri denetiminin Devletce yürütülmesi, din işlerinde çalışacak kimselerin yetenekli olarak yetiştirilmesi yoluyla dinî taassubun önlenmesi, ahlâkın ve dinin toplum için manevî bir disiplin durumuna gelmesi ve böylece değişik dinlerdeki tüm inananları ve inanmayanlarıyla Türk Ulusu'nun çağdaş uygarlık düzeyine erişmesi ana ereğinin gerçekleştirilmesi nedenleri yanında, çoğunluğun müslüman olduğu ülkemizde, dinî gereksinimlerin karşılanabilmesi için din hizmetleri görececek kişilerin, mabetlerin ve başka maddî gereksinimlerinin sağlanması, onarım ve bakımları gibi konulara da katkısı olması nedenlerine dayanmaktadır. Devletin her toplumsal kurumda olduğu gibi, toplumun dinî gereksinmelerine yardım etmesinin Anayasa'da yer alan ve nitelikleri açıklanan lâiklik esaslarına aykırı bir yanı bulunmadığı gibi Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Anayasa'da yer almasının da yukarıda açıklanan nedenlere dayanması karşısında, lâiklik ilkesine aykırı düşüğü kabul edilemez. Yine bu nedenlerle Devletin bu alandaki yardımı ve Diyanet İşleri Kuruluşu görevlilerinin memur sayılması, Devletin din işlerini yürüttüğü anlamına gelmeyip, ülke koşullarının zorunlu kıldığı durumlara uygun bir çözüm yolu bulmak amaç ve anlamını taşımaktadır. Kaldığı Anayasa'nın 136. maddesinde Başkanlığın işleri, "lâiklik ilkesi doğrultusunda..." belirlemesiyle uygunluk temelde vurgulanmıştır.

Bu nedenlerle Anayasa'da genel idare içinde varlığı öngörülen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görevlerini ortadan kaldırmak ve bu yolla bu kurumun hukuksal varlığına son vermek özellikle siyasî partiler yönünden 2820 sayılı Yasa'nın 89. maddesine aykırıdır.

Davalı Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin yukarıda (a) ve (b) de belirtilen nedenlerle Siyasî Partiler Yasası'nın Dördüncü Kısımında yer alan hükümlerine aykırı davrandığı saptandığından aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılması gerekir.

c) Anayasa Mahkemesi Kararıyla Kapatılan Siyasî Partilerin Kurucuları, Yöneticileri ve Üyeleri ile İlgili Kurallar

Anayasa'nın 84. maddesinin son fıkrasında; "Anayasa Mahkemesi'nin kararında partinin kapatılmasına eylem ve sözleri ile sebebiyet verdiği belirtilen milletvekillerinin üyeliği ile temelli olarak kapatılan siyasî partinin, kapatılmasına ilişkin davanın açıldığı tarihte, parti üyesi olan diğer milletvekillerinin üyeliği, kapatma kararının Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na tebliğ edildiği tarihte sona erer." hükmüne yer verilmiş, 69. maddenin yedinci fıkrasında da; "Temelli kapatılan siyasî partilerin kurucuları ile her kademedeki yöneticileri; yeni bir siyasî partinin kurucusu, yöneticisi ve denetçisi olamayacakları gibi, kapatılmış bir siyasî partinin mensuplarının üye çoğunluğunu teşkil edeceği yeni bir siyasî parti de kurulamaz" hükmü getirilmiştir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Ancak, Anayasa'da yer alan bu kesin ve bağlayıcı yukardaki kurallara karşın 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 95. maddesinde; "Temelli kapatılan siyasî partilerin kapatılma tarihinde üyeliği devam eden; kurucuları, genel başkanı..."nın başka bir siyasî partinin kurucusu veya yöneticisi olamayacakları, bunlardan fiilleriyle siyasî partilerin kapatılmasına neden olanların ise en az on yıl süre ile başka bir siyasî partiye alınamayacakları gibi milletvekilliği için aday da olamayacakları hükmüne yer verilmiştir. Anayasa'nın; 69. maddesinin yedinci fıkrası ile 84. maddesinin son fıkrasında "kapatılma tarihinde üyeliği devam eden" koşulu yoktur.

Anayasa'nın 69. maddesinin yedinci fıkrasının gerekçesinde; "... Geçmiş uygulamalardan ortaya çıkan sonuç şunu göstermektedir ki kapatılan siyasî partilerin yöneticileri ve kurucuları partilerin kapatılmasına rağmen kendileri siyasî faaliyete devam etmişler; kurulmuş partilere girerek eskisinden daha güçlü bir şekilde Lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı siyasî parti faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan siyasî partilerin kapatma kararında sorumlu görülen kurucu ve genel merkez yöneticilerinin başka isim ve programlarla da olsa siyasî parti kuramayacakları ve kurulmuş partilerde yönetim ve denetim görevi alamayacakları mahkemece kararlaştırılır." açıklamasına yer verilmiş, Siyasî Partiler Yasası'nın 95. maddesine ilişkin gerekçede ise; "Anayasanın 69. maddesinin yedinci fıkrası hükümleri bu madde ile uygulama kanuna intikal ettirilmiş bulunmaktadır." anlatımı yer almıştır.

Kapatılan siyasî parti yönetici ve kurucuları için, yeni bir siyasî parti kurma veya kurulmuş bir siyasî partide görev alma yasağı getiren temel düzenleme, Anayasa'nın 69. maddesinin yedinci fıkrasıdır. Anılan fıkrada, Siyasî Partiler Yasası'nın 95. maddesinde olduğu gibi "... kapatılma tarihinde üyeliği devam eden ..." ibaresine yer verilmemiş, kapatılan siyasî partilerin kurucusu ile her kademedeki yöneticisi olmak böyle bir yasak için yeterli sayılmıştır.

Siyasî Partiler Yasası'nın 95. maddesi ile, kapatılan siyasî parti yöneticileri ve kurucularına, Yasakoyucu tarafından yeni siyasî parti kurma veya kurulmuş bir siyasî partide görev alabilme konusunda Anayasa'nın 69. maddesinin yedinci fıkrasına göre daha geniş olanaklar tanınmasına madde gerekçesinin olur verdiği tartışmalıdır.

Kaldığı, yalnızca bir siyasî partinin kapatıldığı tarihte üyeliği devam eden parti yöneticileri ile kurucularının böyle bir yasağın kapsamı içinde kaldıkları, kapatma tarihinde partideki üyeliği son bulan kimseler (kendi söz veya eylemleri ile partinin kapatılmasına neden olsalar dahi) için böyle bir engel bulunmayacağı yolundaki yorum, Anayasa'nın 69. maddesinin getiriliş amacına uygun düşmeyeceği gibi, kapatılma tarihinden önce kendiliğinden kapanan ya da parti üyeliğinden ayrılma yoluyla partiden çıkan bir yönetici ve kurucuya, yeni bir partiye girerek daha önce kapatılmaya neden olan söz ve eylemlerini sürdürebilme olanağını vermektedir.

Kapatılacağını anlayan Siyasî Partiler, saptanması kolaylıkla olanaklı, kapatılma tarihinden önce kapatma veya üyelikten ayrılma yoluyla, Anayasa'da ülke ve ulus bütünlüğünü bozmaya yönelik faaliyette bulunanlar için getirilen Anayasa'nın 69. maddesinin yedinci fıkrasındaki yaptırımı böylece işlemez duruma getirebilirler. Bu yolla ülke ve ulus bütünlüğü için tehlikeli boyuta ulaşan bozucu ve yıkıcı siyasî faaliyetlere, belirli kişilerce değişik adlarla kurulan, siyasî partilerde süreklilik kazandırılır. Bu davranış biçimi ise bir tür Anayasa'ya karşı hile durumunu oluşturur.

Anayasa'nın 69. maddesini ters doğrultuda genişleten, yine Anayasa'nın geçici 15. maddesi nedeniyle yargı denetimine girmeyen, ihmal edilmesi de olanaksız, Siyasî Partiler Yasası'nın 95. maddesinin Anayasa'ya uygun biçimde değiştirilip düzenlenmesinin gerekip gerekmediği Yasakoyucunun takdirine bağlıdır.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Mustafa GÖNÜL bu görüşe katılmamıştır.

VII- SONUÇ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 29.1.1993 günlü, SP.42.Hz. 1993/10 sayılı İddianamesi'nde Özgürlük ve Demokrasi Partisi Programı'nın kimi bölümlerinin Anayasa'nın BAŞLANGIÇ'ına, 2., 3., 14., 24., 42., 68., 69. ve 136. maddeleriyle 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) bendine, 81. maddesinin (a) ile (b) bentlerine ve 89. maddelerine aykırılıklar içerdiği savlarıyla Siyasî Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılmasına karar verilmesi istenmekle gereği görüşülüp düşünüldü:

1. Özgürlük ve Demokrasi Partisi programının, Anayasa ile Siyasî Partiler Yasası'na aykırı olduğuna ve 2820 sayılı Yasa'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince davalı Parti'nin kapatılmasına,

2. Davalı Partinin tüm mallarının 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesi uyarınca Hazine'ye geçmesine,

3. Gereğinin yerine getirilmesi için karar örneğinin, 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesine göre Başbakanlığa ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine, 23.11.1993 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Üye	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Mustafa GÖNÜL	İhsan PEKEL
Üye	Üye	Üye
Selçuk TÜZÜN	Ahmet N. SEZER	Samia AKBULUT
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye		Üye
Ali HÜNER		Lütfü F. TUNCEL

KARŞIOY YAZISI

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 29.1.1993 günlü, SP.42 Hz.1993/10 sayılı iddianamesiyle, Programının Anayasa'nın Başlangıç Kısmı ile, 14., 24., 42., 68., 69. ve 136. maddelerine, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) bendi, 81. maddesinin (a) ve (b) bentleri ve 89. maddesine aykırılığı ileri sürülen Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin (ÖZ-DEP), Siyasî Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılmasına karar verilmesi istenmiştir.

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

Davalı ÖZ-DEP Ön Savunmasında özetle ve karşıoyumuzla ilgili şu savlarda bulunmuştur:

1. Açılan dâva, Partinin programına yöneliktir. Bu nedenle Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesinin öngördüğü tüzük ve programların "Anayasa ve kanun hükümlerine..." uygun olmadıklarının saptanması halinde, bu eksikliğin 30 gün içerisinde giderilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca kendilerinden yazılı istemde bulunması zorunluluğu vardır. Bu koşul yerine getirilmediğinden dâva usulsüz açılmıştır.

2. ÖZ-DEP'e yönelik kapatma nedenlerinin dayandırıldığı 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 68., 69. ve 78. maddeleri Anayasa'ya aykırıdır. Ancak, bu Yasa da Millî Güvenlik Konseyi döneminde çıkarılan tüm öteki yasalarda olduğu gibi, Anayasa'ya uygunluk denetimini önleyen Anayasa'nın Geçici 15. maddesi kapsamında görülmektedir. Evrensel hukuk ilkelerine aykırı olan Geçici 15. maddenin koruyucu ve önleyici kuralı ihmal edilerek Siyasî Partiler Yasası'nın anılan kuralları iptal edilmelidir.

Dâvalı ÖZDEP'in savlarını, Anayasa'nın siyasal partilere bakış açısını belirleyerek irdeleneceğiz.

1. Türk Anayasa Hukuku sistematüğinde siyasal partilere ilişkin düzenleyici hükümler, İKİNCİ KISIM'daki TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER kategorisinin SİYASİ HAKLAR VE ÖDEVLER başlıklı DÖRDÜNCÜ BÖLÜM'ünde yer almaktadır. Siyasî partilerin bu konumu, temel haklar bağlamında önemi ve önceliği yadsınamayacak ve savsaklanamayacak uygar ve çağdaş bir değer yargısını sürekli canlı ve ön planda tutmaktadır. Yurttaşların ülke yönetimine yönelik özgür siyasal irade oluşumunun başlıca evrensel araçlarından biri olan siyasal partilere ilişkin bu değer yargısı, Anayasa'nın 68. maddesinin ikinci fıkrasında onurlu bir özdeyişe dönüşmüştür:

"Siyasî partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır." Anayasakoyucunun siyasal partilere yönelik bu "vazgeçilmez" nitelemesi, kuşkusuz platonik bir övgü sözcüğüne indirgenemez. Kendi içinde mantıksal bir anlamı, gerekliliği ve ağırlığı vardır. "Vazgeçilmez"likten güdülen amaç, siyasal partilerin yaşamasının ve yaşatılmasının "kural", kapatılmalarının ise, ancak açık-seçik durumlarda ve sayılı nedenlere dayanma koşuluyla "istisna" olduğunu pekiştirmektedir. Bir başka anlatımla, Anayasa'da engelleyici, yasaklayıcı ya da sınırlayıcı açık ve kesin bir hüküm bulunmadığı sürece gereksinim duyulan yorumlar, olabildiğince siyasal partilerin lehine yapılmalıdır. Bu zorunluluk, demokratik ve çoğulcu siyasal sistemlerin vazgeçilmez ortak paydasıdır. Karşıt bir anlayışta direnme, buhranlara yol açabilecek çelişkileri yoğunlaştırır. Yükümlülüklerini üstlenmeğe, nimetlerini paylaşmaya hazırlandığımız 21. Yüzyılın eşliğinde, siyasal beklentilerimizin odak noktasındaki hızlı ve yaygın demokratikleşme sürecini çözümsüzlüğe sürükler.

Gerekli gördüğümüz bu saptamadan sonra, karşıoyumuzun dayanağını oluşturan Anayasa'nın 69. maddesinin beşinci fıkrası ile 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesinin irdelenmesine geçebiliriz. Sözü edilen kuralların metinleri şöyledir:

Anayasa, Madde 69/5 : "Cumhuriyet Başsavcılığı, kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukukî durumlarının Anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetler; faaliyetlerini de takip eder."

Siyasî Partiler Yasası, Madde 9: "Cumhuriyet Başsavcılığı kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucuların hukukî durumlarının Anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu ve belgelerinin tamam olup olmadığını, kuruluşlarını takiben öncelikle ve

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

ivedilikle inceler. Tespit ettiği noksanlıkların giderilmesini, lüzum göreceği ek bilgi ve belgelerin gönderilmesini yazıyla ister. Bu yazının tebliğ tarihinden başlayarak otuz gün içinde noksanlık giderilmediği veya istenen ek bilgi ve belgeler gönderilmediği takdirde, siyasî partilerin kapatılmasına dair hükümler uygulanır."

Görüldüğü gibi Anayasa kuralına uyum içinde düzenlenen Yasa kuralı uygulamanın gerektirdiği açıklamalar yanında, Anayasa'nın öngördüğü "öncelikle..." koşuluna "ivedilikle..."yi de eklemiştir. Ayrıca saptanan eksikliklerin tamamlanması için yazılı tebliğle başlayan otuz günlük süre getirmiştir. Bu yolla ilgili parti, tüzüğünü ya da programını, Anayasa ve Yasa kurallarına uygun hale getirebilme hakkından yoksun bırakılmamaktadır.

Yasakoyucu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kurulan bir partinin programının "öncelikle ve ivedilikle..." yapacağı inceleme sonunda "...Anayasa ve kanun hükümlerine..." uygun olmadığını saptaması durumunda bunu bir "noksanlık" kabul ederek, otuz günlük süre içinde Anayasa ve yasaya uygun hale getirmesini, böylece "... noksanlıkların giderilmesini..." ilgili partiden yazıyla istemesini, kapatma istemi öncesinde "koşul-kural" olarak öngörmüştür. Maddenin ikinci tümcesinde yer alan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın "Tespit ettiği noksanlıkların giderilmesini, ...yazıyla ister." biçimindeki kural, sadece Siyasî Partiler Yasası'nın 8. maddesinde sözü edilen kuruluş evresine ilişkin birtakım basit belge ve bilgileri değil, aynı zamanda partilerin tüzüklerinin, programlarının ve kurucularının hukuksal durumlarının Anayasa ve yasa hükümlerine uygunluğunu da kapsamaktadır. Yasakoyucu, bunlar arasında önem ve öncelik bakımından bir ayırma gitmemiştir.

Yasa kuralında belirlenen süre içinde Anayasa ve yasa kurallarına uygunluk sağlanmadığı ya da yazılı isteme yanıt verilmediği takdirde, yine anılan 9. maddenin son tümcesi uyarınca "...siyasî partilerin kapatılmasına dair hükümler uygulanır."

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin kapatılmasına ilişkin SP.42 Hz.1993/10 sayılı İDDİANAME'si, Anayasa ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası kurallarına aykırılıklarından dolayı doğrudan doğruya ve münhasıran ÖZ-DEP'in Parti Programına yöneliktir. Buna karşın 2820 sayılı Yasa'nın 9. maddesindeki otuz günlük süre içinde "noksanlıkların" (aykırılıkların) giderilmesi için yazılı istemde bulunma gereği duyulmamıştır. Çoğunluk kararı da aynı anlayış ve uygulama doğrultusunda şu gerekçeye dayanmaktadır: "... Siyasî Partilerin tüzük, program ve faaliyetlerinin Yasa'nın Dördüncü Kısımındaki Siyasî Partilerle ilgili Yasaklar'a açıkça aykırı durumlarda, bu koşul yerine getirilmeden doğrudan 100. ve 101. maddelerdeki nedenlerle kapatma dâvası açılmasına olanak vermemek anlamına gelir. Bu nedenle Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesine göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca uyarı yapılmadan açılmış bulunan dâvanın 2820 sayılı Yasa'nın Dördüncü Kısımında yasaklanan nedenlerden ileri gelmesi nedeniyle dâvalı Parti'nin talebi yerinde değildir."

Bu gerekçenin ağırlık noktasını, Siyasî Partiler Yasası'nın 9. maddesindeki "uyarı" koşulunun, aynı Yasa'nın 100. ve 101. maddelerindeki nedenlerle "kapatma dâvası açılmasına olanak vermemek" kuşkusu oluşturmaktadır. Bunun sonucunda da dâvalı Parti'ye programını, Anayasa ve Yasa kurallarına uygun hale getirebilme hakkı ve şansı tanınmamaktadır. Böylece Anayasa'nın 68/2. maddesiyle "demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları ..."olarak nitelediği siyasal partiler, kapatılma durumuna getirilmektedir. Yapıcı yorum yönteminden uzaklaşmaktadır. Bunu, Anyasakoyucunun Siyasal Partilere bakış açısıyla bağdaştırıyorum. Kapatma isteminin bu nedenle reddi gerekir, kanısındayım.

2. Anayasa'nın Geçici 15. maddesine ilişkin görüşlerimiz, Anayasa Mahkemesi'nin Esas : 1991/2 (Siyasî Parti-Kapatma), Karar : 1992/1 sayılı kararı (Resmî Gazete : 8.7.1993/21631)

Esas Sayısı:1993/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1993/2

ile Esas : 1992/1 (Siyasî Parti-Kapatma), Karar : 1993/1 sayılı kararında (Resmî Gazete : 18.8.1993/21672) ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Her iki karşıoyumuzdaki gerekçeler burada da geçerlidir.

3. Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin kapatılmasına ilişkin çoğunluk kararının son kısmında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın gerek İddianamesi'nin, gerek Esas Hakkındaki Görüşünün hiç bir yerinde sözkonusu edilmemiş olmasına karşın, "Temelli kapatılan siyasî partiler"le ilgili ve yasama organına yönelik bir yorumlu mesaj verilmektedir. Yorum, Anayasa'nın 69. maddesinin yedinci fıkrasındaki düzenleme ile 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın aynı konudaki 95. maddesinin karşılaştırılması sonunda, varlığı kabul edilen ve Anayasa anlatımına uymayan bir farklılığa dayandırılmaktadır. Buna göre, Anayasa'nın amaçladığı yaptırım şöyledir: "Temelli kapatılan siyasî partilerin kurucuları ile her kademedeki yöneticileri; yeni bir siyasî partinin kurucusu, yöneticisi ve denetçisi olamayacakları gibi, kapatılmış bir siyasî partinin mensuplarının üye çoğunluğunu teşkil edeceği yeni bir siyasî parti de kurulamaz."

Anayasa'nın bu hükmünün uygulanma olanağını sağlayan 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 95. maddesinin temelli kapatılan siyasî partiler mensupları için öngördüğü yasaklar ise "...kapatılma tarihinde üyeliği devam eden..."leri kapsamaktadır. Oysa, aynı konudaki Anayasa kuralı, "...kapatılma tarihinde üyeliği devam eden ..." biçiminde bir anlatıma yer vermemiş, "Temelli kapatılan siyasî partilerin..." söylemiyle yetinmiştir. Bu durumda, Yasa kuralı, yasağa muhatap parti yetkililerinin, kapatılma tarihi öncesinde partilerinden ayrılarak yeni bir parti kurabilmelerine ya da başka bir partiye geçebilmelerine olanak hazırlamaktadır. Bu da Anayasa'ya karşı bir hiledir. Anayasa'nın 69. maddesini ters doğrultuda genişleten bu Yasa kuralı, Anayasa'nın Geçici 15. maddesi nedeniyle Anayasa'ya uygunluk denetimine de tabi tutulamamaktadır. Anayasa'ya uygun biçimde değiştirilmesi Yasakoyucunun takdirine bağlıdır.

Kanımızca, Yasa'nın 95. maddesinin anılan Anayasa kuralını ters doğrultuda genişletmiş olması sözkonusu değildir. Yapılan iş, uygulamaya açıklık ve kolaylık getirmekten ibarettir. Daha önce de üzerinde ısrarla durulduğu gibi, Anayasa'da açık ve kesin yasak ya da sınırlamaların bulunmadığı durumlarda, yorumlar siyasî partilerin lehine yapılmalıdır. Siyasî partilerin demokratik siyasî yaşamımızdaki "vazgeçilmez" rolleri bunu gerektirir. Karşıt bir yorumda direnme, kriz durumlarının ürünü ara rejimlerin, bireyleri ve toplumu politikadan arındırma (depolitisation) eğilimlerini canlı tutan bir izlenime açıktır.

Öte yandan, temelli kapatılan siyasî parti mensuplarına ilişkin Anayasakoyucunun iradesiyle, Yasakoyucunun iradesi aynıdır. Bir başka anlatımla her iki kural da, son aşamada Millî Güvenlik Konseyi'nden geçerek kabul edilmiştir. Anayasa'ya aykırı bir durumun, Millî Güvenlik Konseyi tarafından düzeltilmiş olması gerekeceği sağlıklı bir varsayımdır.

Ülke yönetimine olumlu katkılar sağlayacak özgür siyasal irade oluşumunun evrensel aracı konumundaki siyasî partilere ve onların mensuplarına uygulanacak yasakları çoğaltmak, katılaştırmak ve yaygınlaştırmak, çağdaş hukuka da, temel hak ve özgürlüklere de yabancı bir tutumdur.

Her üç konuda da açıkladığım nedenlerle çoğunluk kararına karşıyım.

Mustafa GÖNÜL

Üye